

PETER GRISHAUGE

**HÅNDVÆRKERE
HANDLENDE
OG FISKERE
I KLIM SOGN**

PETER GRISHAUGE

**HÅNDVÆRKERE, HANDLENDE
OG FISKERE I KLIM SOGN**

Ny udgave 2023

Forord

Arbejdet med håndværkere, handlende og fiskere i Klim sogn blev indledt af min nu afdøde far Andreas Grishauge for over 20 år siden. Han gik rundt og lånte billeder på egnen og fik dem affotograferet, ligesom han samlede mange oplysninger hos de ældre i sognet om emnet. Samtidig var han igennem en årrække avismeddeler til Aalborg Stiftstidende og Thisted Dagblad og i den forbindelse opbyggede han et stort personkartotek over egnens folk, som han for egen fornøjelses skyld ofte udbyggede med tråde tilbage i tiden.

Da min far kom op i firserne og hans syn efterhånden svækkedes, overtog jeg dette store materiale, som jeg fra tid til anden puslede videre med, men i de sidste 2-3 år har jeg arbejdet mere målrettet med projektet. Min far, som døde forrige år i en alder af næsten 93 år, fulgte til det sidste interesseret med i projektet.

Jeg har systematisk gennemgået en række kilder og fået samlet yderligere en række billeder. Dels fra private, som har været så venlige at stille dem til rådighed for kopiering og dels fra det udmærkede lokalhistoriske arkiv i Fjerritslev, som har udvist stor hjælpsomhed. Desuden har sognegruppen i Klim og her især Lis Jensen været yderst behjælpelig med at indsamle billeder og oplysninger til mig. Også stor tak til Bent Rolighed i Fjerritslev, som har bidraget med hans far, Jens Roligheds samling af avisudklip om folk i Klim. Derforuden har han selv har bidraget med oplysninger, samt optaget en samtale med Kamma Nesgaard i Kollerup handlende om deres fælles erindringer fra Klim fra 1930'erne.

Med baggrund heri har jeg forsøgt at give en skildring i tekst og billeder af perioden fra 1840 til 1960 af sognets håndværkere, handlende og fiskere. I det omfang det har været muligt, har jeg også forsøgt at skildre tiden før, men netop disse 120 år er at betragte som en blomstringsperiode for sognets erhvervsliv. Jeg har prøvet at lave biografier over de enkelte håndværkere, handlende og fiskere og fortælle om deres virke, uden dog at medtage samtlige håndværkere, handlende og fiskere i sognet. I fag, hvor der har været mange udøvere, har jeg i stedet forsøgt at skildre enkelte typiske repræsentanter for faget gennem tiden.

Maj 2004

Peter Grishauge

Ny udgave med bl. a. foto af Klim Nørre Mølle
November 2023

Peter Grishauge

Klim sogn 1840-1960

Klim sogn var i begyndelsen af 1800-tallet, og før den tid et udpræget landbrugersamfund. Oprindeligt havde de fleste været fæstebønder, men fra slutningen af 1600-tallet, og op gennem 1700-tallet, tjente mange lokale bønder penge på skudehandlen på Norge og derved blev mange gårde købt til selveje eller ejet af de mest velhavende skudehandlere.

I slutningen af 1700-tallet kom så de store landbrugsreformer med stavnsbåndets ophævelse og landsbyernes udskiftning og udflytning. Dette fik i første omgang ikke helt så stor betydning i Klim, eftersom de fleste gårde var i selveje. Udskiftningen i Klim kom først i 1817 og den var ikke så gennemgribende, og i første omgang blev ingen af gårdene flyttet ud fra Klim by.

Håndværk og handel før 1840

Håndværkere har man haft i sognet fra helt gammel tid, men kun i begrænset antal, idet man via lovgivningen søgte at samle alt handel og håndværk i købstæderne. Visse håndværkere var dog påkrævet i landsbyerne for at landbruget kunne fungere tilfredsstillende. Således blev det ved lov i 1558 bestemt, at der på landet måtte findes smede, tømrere, murere, skræddere og skomagere, og det blev præciseret i Danske Lov af 1683, hvor der yderligere blev føjet en række håndværkere til: *Ingen håndværksmand må bo på landsbyen, undtagen grovsmede, tømmere, bødkere, teglbrændere, pottemagere, hjulmænd, murmestre, skindere, vævere, som væver vadmél, blå- og hampelærred, skræddere, som syr vadmél, og de skomagere, som syr bøndersko.* De nævnte håndværkere blev anset for uundværlige for landbefolkningen, og andre måtte ikke slå sig ned som håndværkere uden for købstadens grænser.

Disse bestemmelser giver imidlertid ikke det virkelige billede. Således gav den ret omfattende skudehandel anledning til en ret omfattende handel med varer i Klim op gennem 1600- og 1700-tallet. Myndighederne forsøgte ganske vist flere gange at skride ind, men de lokale fremførte, at man havde lang og besværlig vej til de nærmeste købstæder og det var også vanskeligt for myndighederne helt at holde rede på, hvad der foregik heroppe ”norden for lov og ret”.

Udviklingen efter 1840

I 1827 fik amtmændene ret til at give bevillinger til at udøve de fleste håndværk ude på landet, og det fik betydning i Klim, hvor man jo havde så langt til nærmeste købstad. Det fremgår af de gamle sogneprotokoller for Thorup-Klim, at mange i årene herefter sendte ansøgninger til sogneforstanderne om, at måtte slå sig ned indenfor handel og håndværk i Klim.

Sogneforstanderne sendte så ansøgningen videre til amtet. Langt de fleste ansøgninger fik en anbefaling med fra sogneforstanderne, idet man selvsagt var interesseret i langt mere håndværk og handel i sognet, men der er også eksempler på, at sogneforstanderne fandt, at man havde tilstrækkeligt af de pågældende håndværkere og derfor ikke anbefalede ansøgningen. Tilsyneladende blev alle disse ansøgninger uden videre godkendt i amtet også i tilfælde, hvor de ikke var blevet anbefalet af sogneforstanderne (se f.eks. under bødkere).

Lidt før 1840 fik vi den første købmand i byen (Lorents Gjerløv) og kort efter åbnedes der både et farveri i byen (Hans C. T. Winding) og et teglværk (Chr. Olesen, Klimgården). Samtidig forøgedes antallet af håndværkere gradvist.

Befolkningstallet i sognet havde været stigende op gennem 1800-tallet, men fra midten af århundredet kom en mærkbar stigning, og der blev bygget mange nye huse rundt omkring i sognet og flere gårde blev udflyttet, hvilket gav bedre muligheder for håndværkere og handlende.

Tidligere havde de fleste håndværk blevet udøvet af husmænd som bierhverv, men nu blev der basis for, at flere og flere kunne leve udelukkende af deres håndværk.

Omkring 1850 fik vi den første bager i sognet (Clemen Steensen), og flere købmænd kom til. I 1857 kom så næringsloven, der gav fri adgang til handlende og håndværkere til at slå sig ned på landet.

Dette fik straks betydning for Klim, der åbenbart var et gunstigt sted at slå sig ned, med sin beliggenhed langt væk fra købstæderne. Adskillige tilrejsende fra andre egne slog sig ned i Klim for at udøve håndværk og handel. Således blev navnebilledet i Klim pludselig præget af en del tyskklingende navne som Kurth, Koopmann, Schrum og Schärfe. Disse kom overvejende fra Slesvig og Holsten, som jo dengang var dansk. Flere af disse pionerer, som forsøgte sig med handel eller håndværk i Klim i denne periode, rejste videre til andre egne – nogle af dem så langt som til Amerika, men en del blev i sognet, og deres efterkommere lever endnu på egnen.

Fra 1840 steg befolkningen fra godt 500 til næsten det dobbelte ved århundredets slutning. Medvirkende hertil var nok også den om sig gribende egnindustri med udsavning af limsten og senere brænding af teglsten og kalk.

Postvæsenet og jernbanen

I slutningen af århundredet kom der også bedre forbindelse med omverdenen. I 1884 blev der åbnet et brevsamlingssted i Klim hos urmager Jens A. Thomsen, men da jernbanen kom i 1904, fik posthuset sin naturlige plads på stationen. Herudfra gik eller cyklede de få postbude, der skulle dække det langstrakte sogn helt fra Klim Strand ud til Klim Fjordholme, som efterhånden blev befolket i sidste halvdel af 1800-tallet.

Omkring århundredeskiftet var der således fire postbude i Klim: Karl Imer der dækkede Klim Strand, Mads Chr. Christensen, som dækkede Klim Odde og Klim Fjordholme, Enevold Peter Thomsen, som dækkede Kobakken og dele af Klim by og Niels Hansen, som dækkede Klim Kær og dele af Klim by.

Før jernbanen kom til Klim i 1904 var den daglige forbindelse med omverdenen postvognen (diligencen). Den kørte fra Fjerritslev om morgenen og første holdsted var Klim. Diligencekuskens truttede i sit horn, så man kunne høre, at nu kom den. Den kunne rumme 4 passagerer – var der flere der ville med, skulle der bivogn med.

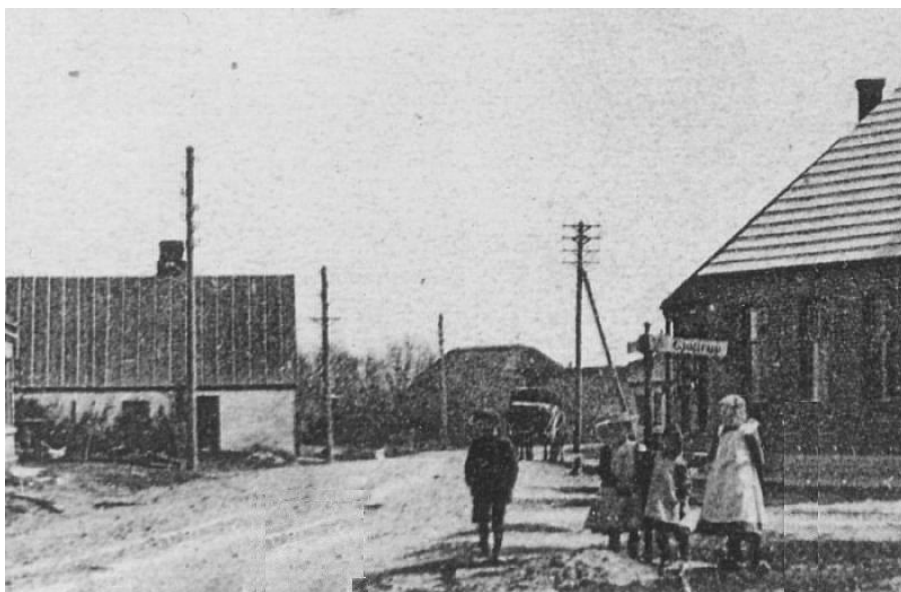

Postbud Karl Imer med familie på Klim Rimme.

Postbud Mads C. Christensen

Diligencen fortsatte turen vestpå og kom til Thisted om eftermiddagen. Undervejs var der blevet skiftet heste i Østerild. Hen imod midnat begyndte så tilbageturen til Fjerritslev, hvortil den ankom ved femtiden om morgenen. Foruden passager medbragte diligencen også postsa-
gerne.

Gl. Landevej i Klim o. 1900. I baggrunden ses postvognen.

Klim station omkring 1910.

I 1904 afløstes diligencen så af jernbanen, hvilket umiddelbart gav bedre forbindelse med omverdenen både for personer og fragt. Ikke mindst kalkværkerne skød op i årene derefter, idet jernbanen gav forøgede muligheder for at afsætte produkterne. Det gav også anledning til en vis vækst i befolkningstallet i Klim by, men ikke i sognet som helhed, idet højdepunktet blev opnået i 1890 med 1035 indbyggere i sognet. Der blev efterhånden færre beskæftigede i landbruget og en del udvandrede til Amerika. Nogle af de ”nybyggerområder”, som i sidste halvdel af 1800-tallet var opstået i sognets yderområder, f.eks. i Klim Klit, blev således opgivet igen.

Vognmænd

Ikke alt transport kunne imidlertid dækkes af banen og dermed blev der også plads til vognmænd i Klim. En af de første var den meget foretagsomme Niels Peter Kjær, som havde vognmandsforretning med hestevogne i slutningen af 1800-tallet. I 1888 fik han af sognerådet opgaven at sprede grus og lim på vejen fra Klim Strand og til Gøttrup sogns skel. En anden af pionererne indenfor dette erhverv i Klim var Axel Jensen, der tillige var stenhugger (se under Andre håndværkere).

Asger Trier Madsen med sin lastbil.

Asger Madsens lastbil med chauffør Chr. Jensen.

Han boede i starten i gården Thomasminde på Sandvejen, som han samtidig drev, men efter han i 1922 solgte denne til sønnen Thomas Madsen, slog han sig ned i den sydlige del af Klim by, hvor J.P. A. Hjortdal og senere Peder Smed havde haft købmandsbutik. Her fik han bygget stalde til sine heste, men senere, da hans dattersøn Asger Trier Madsen overtog forretningen, blev hestene afløst af lastbiler. Asger T. Madsen drev sin vognmandsforretning gennem mange år og flyttede senere lidt længere nordpå ad Oddevej og byggede hus her.

Også andre vognmænd etablerede sig op gennem 1900-tallet i Klim: Johannes Vodstrup på Damgårdsvej, senere Agner Jensen på Klim Strandvej (se under Tegl- og kalkbrændere) og Kr. Jensen på Thistedvej.

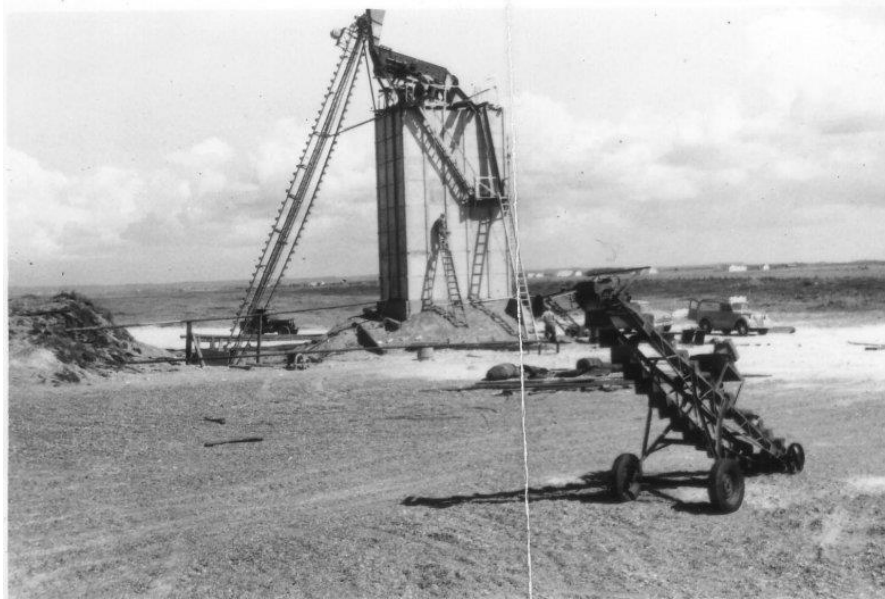
Grusindustri

Grusindustrien spillede også en væsentlig rolle i Klim sogn i perioden 1940-70. Holger Krogh startede på grusudvindingen ved Klim Strand i 1938. Under anden verdenskrig blev der udvundet meget grus hernede og tyskerne byggede en tipvognsbane op til Klim by, så at gruset kunne transporteres videre herfra med jernbanen.

I årene efter krigen voksede virksomheden sig endnu større med egen vognmandsforretning. Omkring 1960 eksporterede man også grus til Vesttyskland og i min barndom kørte mange tungtlastede lastbiler med grus på Klim Strandvej. Af miljøhensyn blev grusudvindingen på kysten dog afviklet i 1970'erne.

Der læsses grus ved tipvognsbanen fra Klim Strand o. 1940-45.

Grussilo ved Klim Strand omkring 1965

Telefoncentralen

Telefonen kom til Klim i slutningen af 1800-tallet, og i begyndelsen var der kun en telegrafstation hos urmager og manufakturhandler J. A. Thomsen på hjørnet af Oddevej og Damgårdsvej. Her kunne man komme og ringe, hvis man havde behov derfor. Efterhånden kom telefonen også ud til private husstande. Den første, som fik telefon i Klim var bagermester Lars Kjær, som dermed fik nr. 1.

Inden længe blev der behov for en telefoncentral og den blev så oprettet i 1903 hos karetmager Nikolaj Styrbæk på Gl. Landevej. Det var hans hustru Marie Styrbæk, som passede centralen, men efterhånden fik hun hjælp af datteren Stinne Styrbæk, som officielt overtog centralen i 1930.

Nikolaj Styrbæks hus på Gl. Landevej i 1912. Foran ses Marie og Stinne Styrbæk.

Stinne Styrbæk passer telefoncentralen omkring 1952.

I 35 år passede Stinne centralen. Hun havde næsten aldrig fri, men passede telefonen såvel hverdage som helligdage og stod også op om natten, hvis der var noget strengt nødvendigt, som folk var nødt til at ringe efter på dette tidspunkt. Det gjorde man dog ikke unødvendigt, da man jo vidste, at man jagede Stinne ud af sengen.

Hun kunne alle abonnenternes numre udenad, så man kunne blot ringe og f.eks. bede Stinne om at få Brugsen. I 1965 blev Stinne Styrbæk pensioneret og centralen blev flyttet til Agner Jensen på Klim Strandvej, og få år efter blev telefonen automatiseret og centralen nedlagt.

Sparekasser

Med den forøgede handel opstod også behovet for et lokalt pengeinstitut og så tidligt som i 1877 blev Klim Sparekasse grundlagt. I 1888 var der en gruppe, som brød ud og dannede nok en sparekasse, "Spare- og Laanekassen for Klim-Thorup Pastorat", men i 1938 blev de to sparekasser lagt sammen igen.

Fattiggård

Med den forøgede befolkning i sidste halvdel af 1800-tallet opstod også behov for en fattiggård, der blev oprettet i 1872 i en af byens gårde (matr. nr. 23). Tidligere havde der været flere små fattighuse, blandt et i Klim Terp og en del fattige havde "gået på omgang" rundt omkring i sognets gårde, men i den nye fattiggård blev alle samlede og de skulle så under ledelse af en bestyrer drive gården.

Fattiggården eksisterede til 1904, da dens jorder blev frasolgt og i stedet blev her så indrettet et alderdomshjem.

Klim Skole først i 1900-tallet.

Skoler, kirker og forsamlingshuse

Helt fra gammel tid havde skolen i Klim ligget omtrent, hvor banen senere skar Oddevej, men i 1892 blev den flyttet til den nordlige del af byen, hvor den endnu ligger. Nogle få år forinden havde den dog en overgang haft til huse i en af længerne til fattiggården.

I slutningen af 1800-tallet, da der var blevet bebygget både på Klim Fjordholme og Klim Strand, blev der også bygget skoler her. Disse blev dog senere igen i 1900-tallet nedlagt. I 1872 blev Klim Friskole oprettet med Niels Gertsen som den første lærer gennem mange år, og i 1883 blev Klim frimenighed oprettet stort set af de samme kredse, som oprettede friskolen. Forsamlingshuse blev der også brug for, og i tilknytning til friskolen blev der i 1877 bygget et forsamlingshus, det senere Klim Søndre forsamlingshus. Det blev brudt ned i 1965 og erstattet af en sal i tilknytning til friskolen.

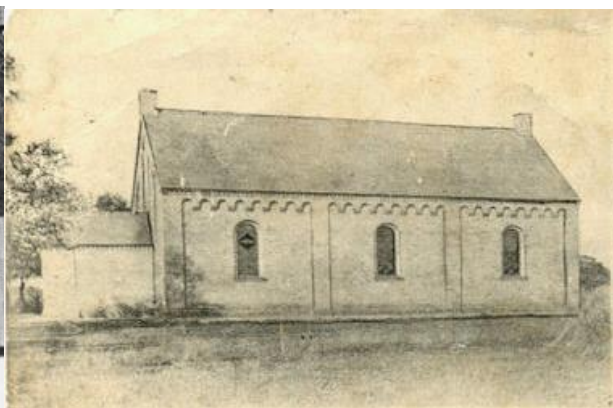
I den nordlige bydel blev der bygget et forsamlingshus i 1906, Klim Nordre forsamlingshus. Det stod dog kun til 1954, da det måtte vige pladsen for den nye omfartsvej (Thistedvej) og et nyt forsamlingshus blev bygget på Gl. Landevej.

Niels Gertsens hus, hvor Klim Friskole holdt til 1872-1902.

Klim Nordre forsamlingshus i 1950

Klim Søndre forsamlingshus 1917.

Tilbagegang og nye erhverv

Slutningen af 1800-tallet og første halvdel af 1900-tallet var således på mange måder en periode med fremgang og mange nye tiltag på det kulturelle og erhvervsmæssige område i Klim. I 1954 kom så omfartsvejen, der ad Thistedvej ledte trafikken på tværs af byen, hvor den før havde taget turen ned ad Oddevej og østpå af Gl. Landevej. Trafikken blev på denne måde delvis ledt uden om Klim by og det er på sin vis lidt symbolsk, for herefter gik udviklingen forbi Klim, ligesom i mange andre landsbyer.

Kristen Jensens benzinstation på Thistedvej sidst i 1950'erne.

Endnu i min barndom i slutningen af 1950'erne og i begyndelsen af 1960'erne var der i Klim tre købmænd og en brugsforening, to bagere, to smede, en slagter og tilmed en radioforretning, foruden en lang række håndværkere.

Klim cafeteria, som Frank Nielsen havde o. 1960.

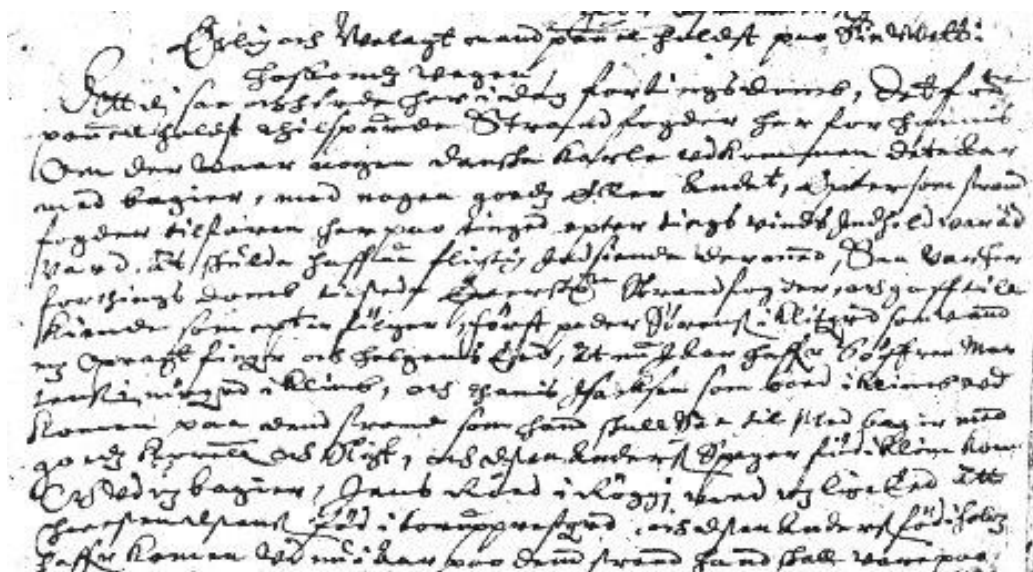
Klim kro 1970

Ganske vist opstod der et par benzinstationer på Thistedvej, hvoraf den sidste blev nedlagt 2007, men ellers gik det i årene herefter stærkt tilbage med antallet af butikker og selvstændige håndværkere i Klim. Jernbanen blev også i 1969 nedlagt. Kun Klim Møbelfabrik overlevede og voksede til en større virksomhed. I de senere år har derimod den tiltagende turisme givet grundlag for nye foretagender som Klim Kro, Klim Bjerg og Klim Strand Camping.

Købmænd

De gamle skudehandlere i Klim var reelt de første købmænd i Klim. Denne skudehandel til Norge fra Klim Strand har sikkert fundet sted langt tilbage i tiden. Flere kilder fra 1600-tallet nævner, at skudehandlen langs Jammerbugten havde fundet sted fra "Arilds tid". Midt i 1600-tallet begynder de offentlige myndigheder at interessere sig for, hvad der foregår heroppe, idet man egentlig skulle have borgerskab i en købstad for at kunne drive en sådan handel. I Hannæs birks tingbog fra 1645 kan man læse om, hvordan delefogden til Ålborghus Slot, Poul Holst fra Søndergård i Øsløs, forhørte sig hos de lokale strandfogder:

"Om der var nogen danske karle udkommen dette år med bagier [skuder] med nogen godset." Strandfoged Peder Sørensen i Klitgård i Klim stod frem på tinget og fortalte følgende: "At nu i år havde Søren Mortensen i Nørgård i Klim og Thomas Isaksen som boede i Klim udkommen på den strand, som han se til, med bagier med gods og korn og sligt."

Udsnit fra Hannæs birks tingbog 20-9-1645.

Sådanne skudehandlere sejlede jo til Norge i deres små såkaldte sandskuder med især korn, som de solgte deroppe og vendte hjem med især tømmer, som der var stor mangel på i det dengang skovfattede Hanherred. Man kan forestille sig, hvor besværligt det må have været, at få varerne transporteret til og fra stranden gennem den uvejsomme klit. Det var tillige en farefuld sejlads, men der var store penge at tjene, og flere og flere deltog i den fra Klim Strand. I Hannæs birks tingbog fra 1675 nævnes om hele 15 personer fra Klim sogn:

"At de uden borgerskab eller privilegier have brugt utilbørlig købmandsskab og sejlads til Norge"

De beskyldes desuden for følgende:

"At trække folks formue til sig ved utilbørlig køb af korn og andre varer, som de sig tilforhandler med folks store skade, idet de tager det for ringeste værdi og for mindre end det nogensteds i landet koster."

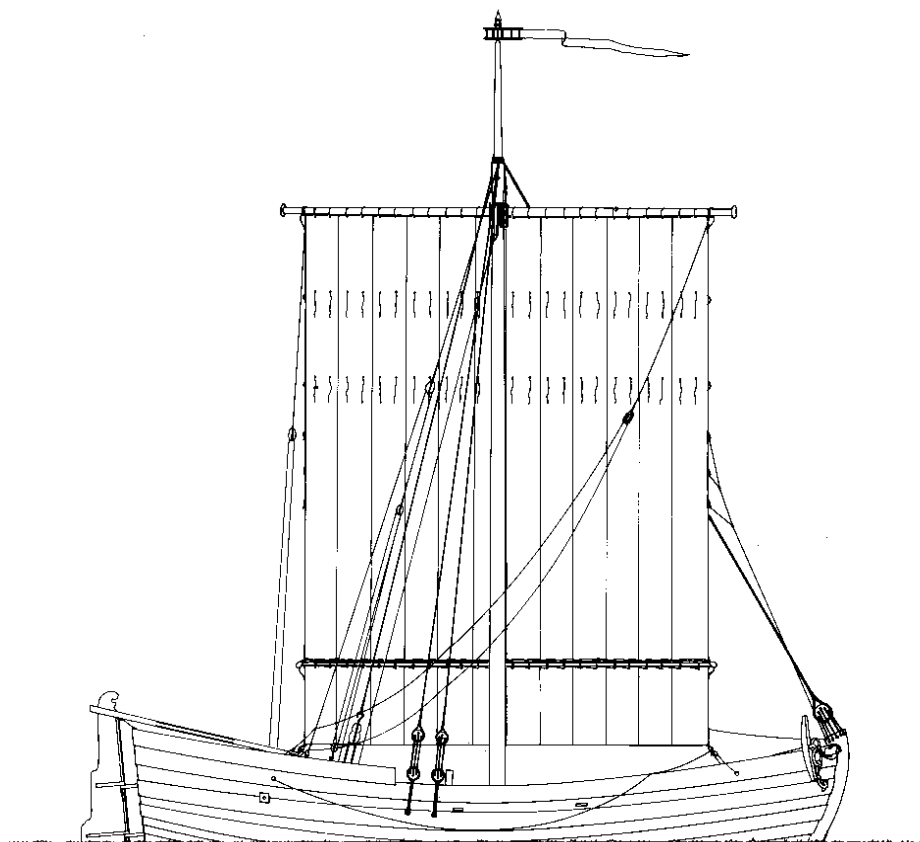
Vraget af en sandskude, som i 1976 blev blotlagt ved Klim Strand.

Myndighederne affandt sig efterhånden med denne handel, da Hanherred havde langt til nærmeste købstad, og flere af de familier, som f. eks. slægterne Kiib og Toft, der drev skudehandel fra Klim Strand blev meget velhavende og kunne i slutningen af 1600-tallet og i begyndelsen af 1700-tallet opkøbe en stor del af gårdene og husene i Klim sogn. En del Klimboere rejste ligefrem til Norge og bosatte sig heroppe. At sejladsen til Norge også kunne være farlig, fremgår tydeligt af tingbøgerne, der beretter om adskillige forlis. I tingbogen fra 1723 fortælles om Niels Larsen Toft fra Klim, hvis skude, der blev ført af Bjørn Andersen fra Læsø, strandede ved Klim Strand under landingen. Måske var det vraget af denne som dukkede op ved Klim Strand under en efterårsstorm i 1976.

Niels Andersen Kiib

Flere af skudehandlerne blev som nævnt ganske velhavende ved handlen, blandt andet Niels Andersen Kiib i Klim Nørgård. I Hanherredernes justitsprotokol fra 1727 omtales således, at han fra en krambod i Klim Nørgård handlede med jern, ingefær, tjære og tobak m. m. Han

døde o. 1730 og af skiftet fremgår det, at han da ejede 7 gårde og 18 huse på egnen. Hans datter Anne Nielsdatter Kiib og dennes mand Svend Nielsen Klim, som overtog Klim Nørgård, fortsatte skudehandlen og drev i sidste halvdel af 1700-tallet også en kro i Nørgård.

Rekonstruktion af sandskuden, som strandede i 1700-tallet ved Klim Strand og som blev bjerget i 1976.

Svend Nielsen Klim døde i 1770, men sønnerne fortsatte skudehandlen, men Palmesøndag 1773 skete der en ulykke, der tilsyneladende stoppede denne virksomhed: I et skifte efter "sejlingskarl" Anders Laursen Nørklit fra Ellidsbøl i Vust nævnes det, at han druknede under sejladet til Norge med en skude tilhørende Klim Nørgård. Fartøjet og mandskab var "ulykkeligt i havet forgået". Sønnen Jacob Svendsen Nørgård overtog i 1775 gården og kroen, men sidstnævnte blev tilsyneladende nedlagt, da han i 1790 solgte gården.

Klim Nørgård o. 1950. Her var der krambod og kro i 1700-tallet.

Herefter synes der ikke længere at være drevet skudehandel fra Klim sogn. Allerede omkring 1713-14 var skudehandlerne nemlig begyndt at bygge pakhuse ved Thorupstrand og flere bosatte sig også hernede. Derfor blev det i 1700- og 1800-tallet fortrinsvis herfra man udskibede sine varer.

Grunden hertil var sikkert, at der fra Thorupstrand var kortere og mere farbar vejforbindelse ind i landet end fra Klim Strand og måske har landingsforholdene for skuderne også her været bedre. Efterhånden opstod der ved Thorupstrand et lille samfund bestående af skudehandlere og fiskere

Anton Gulddammer

Omkring 1782 kom en handelsmand til Klim, nemlig Anton Golthammer, som var født o. 1750 i Böhmen i det nuværende Tjekkiet. Han var katolik og kom som ganske ung til Danmark, hvor han efter et ophold i Horsens i 1772 kom til Vang i Thy og blev gift med en pige her. Hun døde i barselsseng i 1774, hvorefter Anton Golthammer eller Gulddammer, som han efterhånden kaldte sig, flyttede til Randers.

I 1776 fik han borgerskab til at handle med isen- og galanterikram i Nykøbing på Mors og her boede han, da han i 1781 giftede sig med Anne Nielsdatter fra Klim. Kort efter bosatte de sig i Klim, hvor de byggede hus på den nuværende Damgårdsvej i 1794.

Anton Gulddammer ernærede sig herefter som omrejsende isen- og galanterikræmmer i Klim og omegn, men der foruden sleb han også folks knive, hvorfor han benævnes som skærsliber i folketællingen i 1801.

Anton Gulddammer boede i Klim til sin død i 1816. Han fik en række børn, som førte Gulddammer-navnet videre, og i dag er det jo et kendt navn i Hanherred.

Lorents Gjerløv

Den første ”rigtige” købmand, som etablerede sig i Klim var den kun 26-årige Lorents Jacob Gjerløv. Han var søn af den sidste præst i Klim, idet præstegården o. 1820 blev flyttet til V. Thorup. Hans far, Erik Lauritsen Gjerløv var præst i Klim 1815-19, men fik en lidt trist skæbne: Han var forfalden til drikkeri og mishandlede sin hustru og blev af den grund skilt og fik siden sin afsked. Hustruen Jacobine Catrine Gjerløv bevarede pensionen af kaldet og boede i 1834 i Klim som enke. I mellemtiden var Erik Gjerløv død som fattiglem i Klim.

Lorents Gjerløv fik nemlig i september 1837 tilladelse til at handle med grovvarer og i januar 1844 fik han af sogneforstanderne lov til at handle med alle slags købmands- og høkerverer. Sogneforstanderne erklærede ved denne lejlighed, ”at man måtte antage det for at være gavnligt for denne egn, om en sådan handelsret blev tilstået, og man anså Klim for at være det mest passende sted dertil, da der er så langt til kjøbstæder, at beboerne ofte have vanskelighed ved derfra at erholde det fornødne, og overfarten til den nærmere liggende kjøbstad Løgstør er, om ei ufremkommelig, dog ofte vanskelig og mislig. Derfor tillader man sig at anbefale dette andragende.”

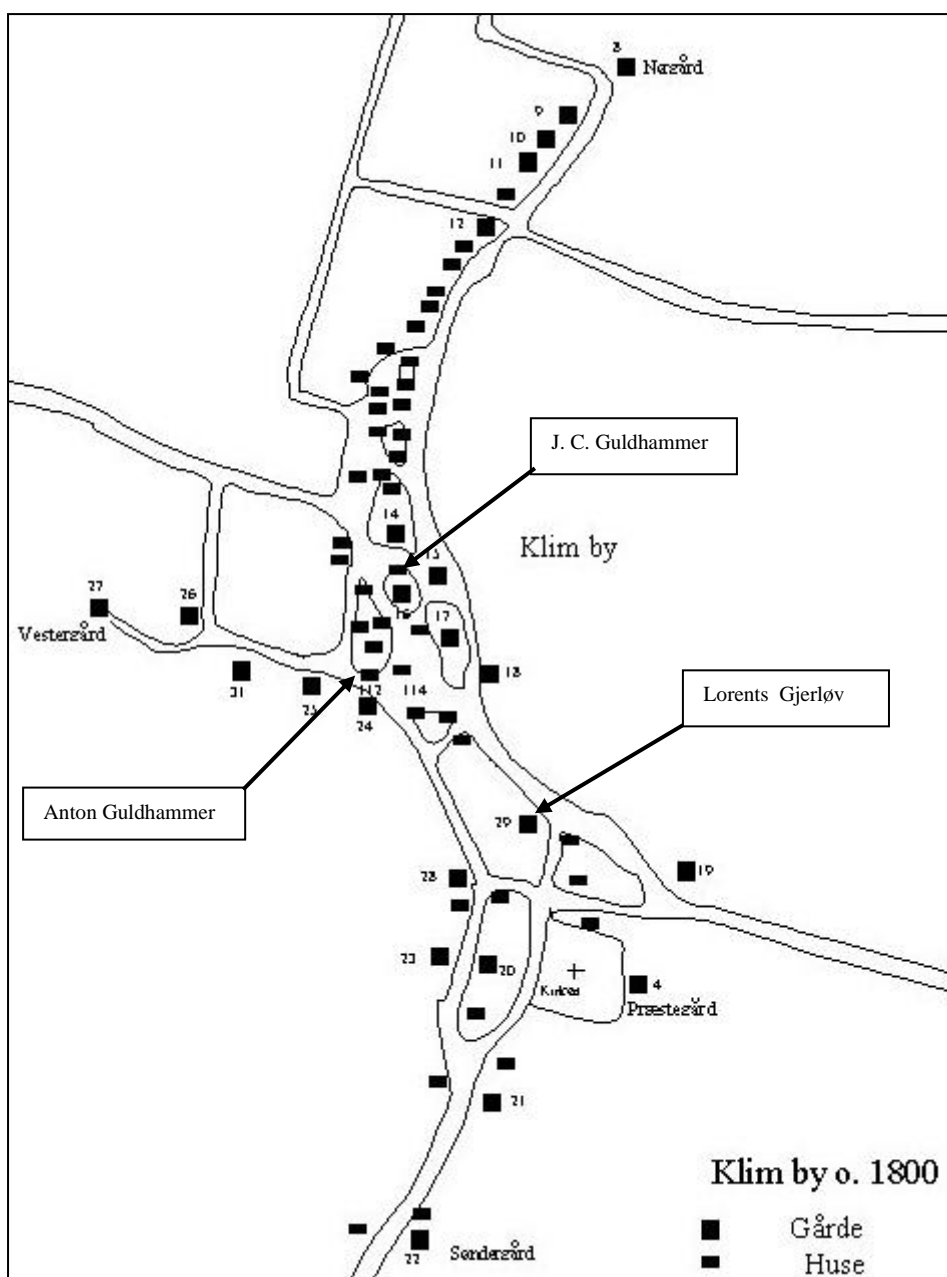
Det var på sydsiden af den nuværende Gl. Landevej, at Lorents Gjerløv havde sin butik, som han allerede købte i 1833. Tidligere lå på denne grund Kobaksgården inden den blev udflyttet. I folketællingslisterne fra 1845 og 1850 nævnes han stadig som købmand i Klim og det er også noteret, at han var født helt oppe i Finnmarken i Norge, hvor faderen må have været præst på dette tidspunkt, hvor jo Norge stadig hørte under Danmark.

I 1850 flyttede Lorents Gjerløv med sin familie til Løgstør og butikken blev solgt på auktion til Clemen Steensen.

Jens Christian Guldhammer

Lorents Gjerløv flyttede fra egnen, men derefter søgte straks andre mænd at fortsætte hvor han slap. En af dem var en søn af førnævnte Anton Guldhammer, nemlig husmand Jens Christian Guldhammer, som af sogneforstanderskabet fik tilladelse til at drive høkerhandel i Klim 16. april 1854.

Han var født ved årsskiftet 1795/96 i Klim og blev gift i 1821 og bosatte sig i V. Thorup som husmand. Her boede han til 1834, hvorefter han flyttede til et hus ved Sløjen i Gøttrup sogn, hvor han benævnes som husmand og glarmester i 1845. I 1850 flyttede han så til Klim, hvor han købte et lille hus midt i Klim by. Det må være her, at han fra 1854 har drevet sin ”høkerhandel”, indtil han i 1861 måtte sælge huset til købmand Munk i Aggersund, som han på dette tidspunkt skyldte en større sum penge. Jens Christian Guldhammer nævnes i 1870 som fattiglem i Klim og fire år senere døde han på fattiggården i Klim.

Pilene viser hvor Anton Guldhammer boede 1794-1816 og hvor Lorents Gjerløv 1837-50 og Jens C. Guldhammer 1854-61 havde butik.

Clemen Steensen

Jens Christian Guldhammers karriere som købmand blev således ret kort, men en anden, som startede et par år før, havde bedre held med sig. Det var førnævnte Clemen Steensen, som i januar 1854 søgte om bevilling til at drive høkerhandel. Dette var sogneforstanderskabet ”vil­lig til at anbefale, dog med det forbehold, at det udtrykkeligen bliver ham foreskrevet med hvilke ting han må handle og det navnlig formeenes ham at sælge nogen som helst slags destilleret drik!”

Clemen Steensen stammede fra Mors og var kommet til Klim i 1845, hvor han i første omgang bosatte sig i Klim Kjær som forpagter af en nyligt udflyttet gård. I 1850 overtog han Lorents Gjerløvs butik og åbnede her et bageri, hvor han fik tilladelse til at beværte rejsende. Han var tillige studehandler: Om foråret opkøbte han stude på egnen og drog årligt af sted med flere hundrede stude til Holsten i Tyskland, hvor de blev opfedede i marskegnene, hvorefter de kunne føres til Hamborg som slagtekvæg.

Han var en meget respekteret mand, som der blev næret stor tillid til. Han varetog også hvervet som sognefoged og han blev valgt som en af sogneforstanderne i starten af 1860'erne. I 1861 forespurgte han sogneforstanderne ”om den Jacobsen, der skal have åbnet købmands­handel i Klim, var dertil berettiget.” Sogneforstanderne kunne ikke svare derpå.

Clemen Steensen havde også i 1866 overtaget Jens C. Guldhammers butik, men i 1871 solgte han denne og huset på Gl. Landevej og vendte tilbage til landbrugserhvervet, idet han flyttede ud på Klim Fjordholme, hvor han i 1880 nævnes i folketællingen som gårdbruger.

Peder Jacobsen

Den ovennævnte Jacobsen må være Peder Jacobsen, ”Pi Jawsen” kaldet, som sammen med sin søn Magnus og senere sønnesønnen Gunnar skulle komme til at sætte deres præg på handelslivet i Klim de næste 130 år.

Han hed egentlig Peder Christian Christensen og var født i 1844 i Klim i gården med matrikel nr. 26, som tidligere lå nordøst for Vestergård. Faderen var ud af en gammel Klim-slægt og hed Christen Jacobsen, hvorfor sønnen efterhånden også brugte dette slægtsnavn. Peder Jacobsen startede altså som ganske ung med at handle, og han var hele livet igennem en meget virksom mand. Foruden han flere gange sidst i 1800-tallet nævnes som købmand i Klim over­tog han også fra 1873 faderens gård, som han drev indtil den blev nedlagt i 1911.

Til gården hørte også et lille kalkværk og han fik opført flere huse rundt omkring i Klim. Det ser ud til at han kun i perioder har drevet købmandshandel ind imellem alle hans andre gøremål. Formodentlig har han haft sin butik i tilknytning til sin gård eller måske i forretningshu­set Nyborg (se manufakturhandlere).

Klim set fra vest o. 1905. I forgrunden ses Peder Jacobsens gård.

Jens Peter Andreasen Hjortdal

I 1887 startede J. P. A. Hjortdal en købmandsbutik i den sydlige ende af Klim by. Han havde til huse i den bygning, som tidligere lå, hvor nu lærerboligen til Klim friskole ligger. Der var en cementtrappe op til forretningen i husets nordgavl.

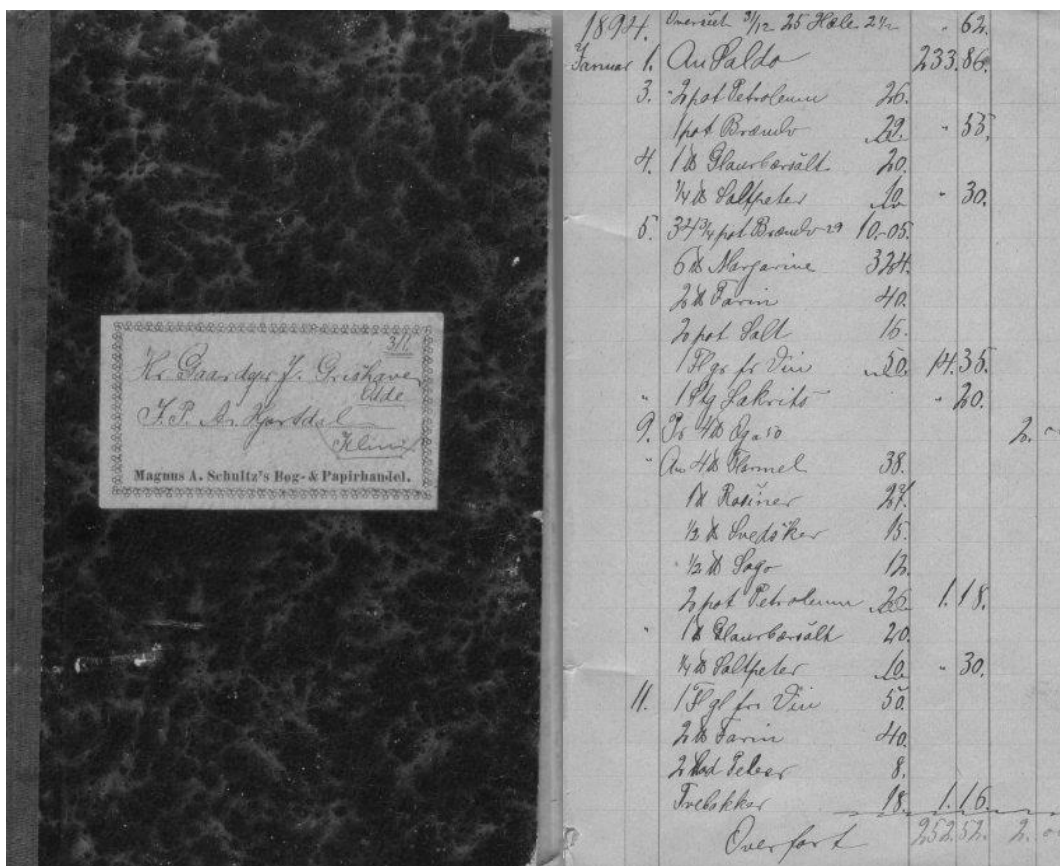
Købmand J. P. A. Hjortdal og hustru Anna i 1891.

Han var født i 1858 ved Klim Kobakke som søn af snedker og husmand Andreas Hjortdal og blev i 1887 gift med Anna Nielsen fra gården Kærlykke i Klim Odde.

Købmandsforretningen ved friskolen på Oddevej i Klim o. 1910. J. P. A. Hjortdal drev forretningen her 1887-97 og siden Peter Smed 1898-1916.

Min farfar Jørgen Grishauge i Klim Odde handlede hos købmand Hjortdal og en gammel kontrabog fra den tid er bevaret:

Forsiden og et regnskabsblad fra den gamle kontrabog. Blandt indkøbene den 5. januar 1894 bemærker man indkøbet af 3 3/4 pot brænde (ca. 33.5 liter!), som kostede lidt over 10 kr.

Købmand Hjortdal blev ikke engang 40 år og døde allerede 17. december 1897. Enken solgte derefter forretningen og giftede sig med Andreas Holm fra Gøttrup, og senere bosatte de sig ved Klim Kobakke.

Den ny ejer af forretningen var hendes søster Marthe Marie og hendes mand Peter Pedersen, kaldet Peter Smed, som drev købmandshandlen videre til 1916.

Alt sælges
meget billigt
 nu til Foråret. Særlig anbefales:
 Analyseret og garanteret **Markfrø**
 samt **Pigtraad, Hegnstraad,**
Traadsvæv, Cement, Tagpap,
Reb, Kokusgarn III. III.
 Købmand **P. Pedersen,**
 Klim.

Annonce fra købmand Peter Smed fra 1899.

Peter Smed og hustru o. 1900.

Løgsteds købmandsgård

Løgsteds købmandsgård er sandsynligvis bygget i 1860'erne. Den første, som kilderne nævner som købmand her, er Peter Møgelvang, som sammen med hustruen Axeline købte stedet i 1863, så måske har de bygget købmandsgården. Peter Møgelvang var da 33 år og var søn af en gæstgiver i Viborg, mens hustruen stammede fra Thisted. I 1868 solgte de dog forretningen og flyttede til Støvring og i 1890 var Peter Møgelvang købmand i Aalborg. Den nye ejer var Frederik Lundsgaard. Han drev dengang købmandshandel ved Brænderigården mellem Klim og Fjerritslev. Året efter fik han fallit med denne og købmandsgården i Klim blev overtaget af hans ældre bror Jens Erhardt Lundsgaard. De to brødre stammede fra Haverslev, hvor faderen Christen Jensen Lundsgaard havde en købmandshandel i 1840'erne.

I 1870 var Jens Erhardt Lundsgaard 31 år og ugift og boede i købmandsgården i Klim sammen med en husholderske og en medhjælp, den 20-årige "handelsbetjent" Arenth Christensen. Omkring 1875-78 blev han gift med den 14 år yngre Maria Sørensen, men i 1881 solgte Jens E. Lundsgaard butikken og flyttede til Vrå i Vendsyssel.

Købmand Jens Erhardt Lundsgaard og hustru Maria fotograferet af fotograf Tønnies i Aalborg i 1878.

Løgsted's købmandsgård o. 1895.

Herefter var forretningen ejet i 5 år af Jacob Nielsen, og han solgte i 1884 til Niels Christian Jensen Smed. Han stammede fra Løgstør og var året før blevet gift med Klara Kirstine Bindlev i Klim. Niels C. J. Smed gik dog allerede 1885 konkurs med butikken, men i 1888 blev forretningen så overtaget af møller Christen P. Løgsted og hustru Anna Helene Schrum (kaldet An Leen). Hun var datter af sadelmager Peter Schrum i Klim. Christen P. Løgsted døde allerede i 1892 kun 39 år gammel, men enken An Leen fortsatte med forretningen.

I butikken handlede man dengang både med almindelige købmandsvarer og med grovvarer, og som det fremgår af billedet fra 1895 handlede man desuden med limsten, som var udsavet i kalkbruddet på Klim Bjerg. De havde også en ret omfattende handel med Norge. Det var nok særligt tømmer, der blev modtaget for danske varer. Det fortælles, at engang havde nordmændene en større pengesum, de skyldte An Leen, for hun skulle ikke have af deres tilbudte varer. De tilbød så, at hun kunne komme ned til stranden, hvor deres skib lå et stykke ude, ved hjælp af en båd kunne hun så komme ud og få sit tilgodehavende. Børnene, der var med, græd, da de så moderen sejle ud. Men hun kom derud og fik alt, hvad hun havde til gode.

An Leen og Johan P. Løgsted samt datteren Johanne Løgsted o. 1910.

J. P. Løgsteds forretning o. 1910.

Der var udbygninger til købmandsgården og der hørte da også lidt landbrug til, som blev drevet som et supplement til butikken.

An Leen giftede sig senere med Christen Løgsteds 6 år yngre bror Johan Peter Løgsted. Efter hans død i 1925 drev hun forretningen videre med hjælp fra datteren Johanne Løgsted. An Leen blev over 90 år og døde først i 1949. Johanne Løgsted, som forblev ugift, førte butikken videre helt op i 1960'erne. Hun lukkede først dengang den første moms blev indført i 1967.

Butikken fremstod dengang som et meget velbevaret eksempel på en gammel købmandsbutik. I 1976, da Johanne Løgsted døde, blev huset solgt til Niels Hansen, som ombyggede stedet til smedje og VVS.

Jacobsens købmandsforretning.

Peder Jacobsen havde som tidligere nævnt drevet købmandshandel i perioder i slutningen af 1800-tallet. Han lod flere huse bygge i Klim by, og i 1906 lod han på Oddevej opføre, det der de næste 90 år skulle huse Jacobsens købmandsforretning.

Oddevej i Klim o. 1906. Til højre ses Jacobsens nyopførte købmandsforretning.

I Thisted Amts Tidende kunne man den 30. januar 1906 læse følgende:

Byggeri i Klim. Efter banens aabning er der taget svært fat paa Byggeriet i Klim. 3 bygninger er fuldførte og en Del er under opførelse. Byggepladser er købt flere steder i Byen, og til Sommer skal endnu opføres flere ny Forretningsbygninger.

Købmandsforretningen på Oddevej var netop en af disse og 1-9-1906 blev butikken indviet.

Alle første Klasesse
Kolonialvarer
føres.
Stort Udvalg i Tobak og Cigarer,
Vin og Spirituosa.
Prøv min Kaffe.
Købmand N. M. Jacobsen,
Tlf. 7. Klim. Tlf. 7.

Annonce fra 1934.

Det blev dog ikke Peder Jacobsen som kom til at drive forretningen, men derimod hans søn Niels Magnus, kaldet Magnus. Der var kun butik i søndre ende af huset. I den nordre ende var der en selvstændig lejlighed, hvorfra der også blev drevet forretning: Her boede blandt andet børstenbinder Anders Imer i starten, og senere blev her barbersalon.

Købmand Jacobsens butik i Klim o. 1950.

Magnus og Grethe Jacobsen foran butikken.

Magnus Jacobsen nøjedes ikke med at drive købmandshandel. Han opkøbte kvæg om foråret, sendte dem på græs i St. Vildmose om sommeren og solgte dem om efteråret. Magnus Jacobsen døde i 1945, men hans enke Grethe drev butikken videre med hjælp fra sønnen Gunnar Jacobsen, der så overtog den helt i 1952.

Grethe Jacobsen og lærling Peter Albrektsen i butikken o. 1955. Desuden ses Jens Ole Christiansen og Else Hedelund Hansen.

Gunnar Jacobsens butik o. 1950

I 1950 blev der bygget til bagud, og forretningen blev udvidet med grovvarerhandel. I den nordre ende af butikken havde Grethe Jacobsen indrettet manufakturhandel, som i første omgang blev overtaget af sønnen Peter Jacobsen, men da han flyttede sin butik til Oddevej 21 blev købmandsbutikken udvidet til at omfatte hele facaden på Oddevej 23.

Gunnar Jacobsen kørte landtur med en lille lastbil, hvor han bragte varer ud til kunderne tre eftermiddage om ugen samt lørdag eftermiddag efter lukketid.

I 1996 lukkede Gunnar og Mary Jacobsen købmandsbutikken. De var da begge blevet 73 år.

Mary og Gunnar Jacobsen i butikken i 1975.

Brugsen

Klim Brugsforening o. 1920.

Klim Brugsforening blev startet i 1914. Herom skrev Fjerritslev Avis den 23. november 1939: *Fredag den 1. november er det 25 år siden Klim Brugsforening begyndte sin virksomhed. Foreningen stiftedes dog allerede før december for 25 år siden. Allerede den 30. marts 1914 samledes i Klim Fattiggaard 10 mænd, hvoraf to endnu er levende, nemlig husmand Anders Kristensen, Terp og Kr. Kjeldsen, Klim.*

De forhandlede om, hvorvidt det kunne lade sig gøre at få oprettet en brugsforening for Klim sogn, og på hvilken måde, man skulle gribe sagen an. Resultatet af forhandlingen blev, at man enedes om at bære lister rundt i sognet. 75 tegnede sig på listerne, og der blev indvarslet til stiftende generalforsamling den 18. april. Her vedtoges det at stifte en brugsforening for Klim sogn, og til bestyrelsen valgtes gdr. Jens Mikkelsen, landpost Mads Kr. Kristensen, gdr. Kasper Imer, gdr. Niels Madsen og gdr. H. A. Pedersen.

Som revisor valgtes bogh. Kr. Kjeldsen og gdr. Jørgen Grishauge. I et efter generalforsamlingen afholdt bestyrelsesmøde valgtes gdr. H. A. Pedersen til formand. Og denne post er han år efter år blevet genvalgt til, så han nu kan fejre 25-års jubilæum som brugsforeningens formand.

Klim Brugsforening o. 1950.

Som den første brugsuddeler blev antaget Ole C. Olesen, der stammede fra Thy. Han bestred hvervet i over 30 år og blev afløst af Emmanuel Jensen.

Indkøb og Fornuft

skal høre sammen — ikke mindst nu til Jul. Gør derfor dine Juleindkøb i din egen Forretning, BRUGSEN, der faar du mest for dine Penge.

Klim Brugsforening

E. JENSEN — TELEFON 12

✶ **Brugsen ønsker god Jul!**

Annonce fra 1956.

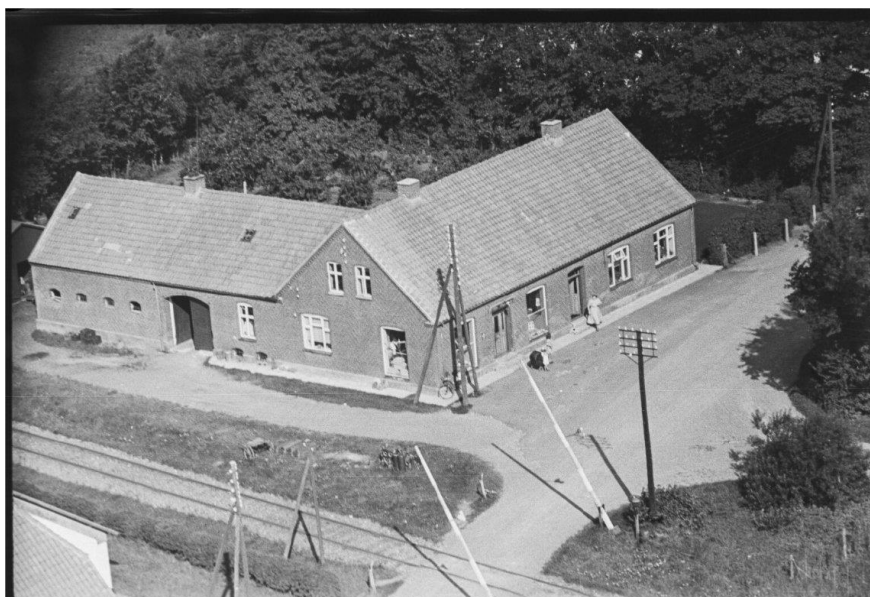
Brugsen var en vigtig del af handelslivet i Klim de næste 70 år, men forretningen fik økonomiske problemer først i 1970-erne. I 1974 havde den underskud og da uddeleren gennem de sidste 10 år, Svend Meibom, i 1975 søgte og fik job som uddeler på Læsø, skønnede bestyrelsen ikke der var grundlag for at fortsætte butikken.

På en generalforsamling den 19. oktober 1975 besluttedes det med 46 stemmer for, 3 imod og 6 blanke at lukke brugsforeningen pr. 15. november.

Det kom på generalforsamlingen frem, at det var beklageligt for en by som Klim, at den på 7 år havde måttet sige farvel til en damefrisør, en slagter, en bager, en dyrlæge og pr. 15. november også brugsforeningen.

Bestyrelsen bestod i 1975 af Leif Madsen, der var formand, Egon Vestergaard, der var næstformand, og desuden Chr. Nesager Nielsen, Lis Madsen og Lilly Søndergaard.

Samme år solgte man forretning og beboelse til Jens Ole Christiansen. Han havde købmandsforretning her de næste 25 år indtil han i efteråret 2000 valgte at lukke butikken.

Klim Brugsforening o. 1950.

Studsgaards forretning

Studsgaards forretning, der var den sidste købmandsforretning, som var tilbage i Klim by, blev grundlagt i 1905 af P. Frandsen Røge. Han var købmandssøn fra V. Thorup og blev i 1896 gift med Anna Koopmann, datter af bager og købmand Heinrich Koopmann.

Anna og P. Frandsen Røge med sønnerne Johannes og Heinrich og en tjenestepige foran butikken o. 1910.

P. Frandsen Røge blev ansat i svigerfaderens forretning, hvor han var i 9 år, men i 1905 byggede han huset på Gl. Landevej 4 og begyndte her sin egen forretning. Før den tid havde der lagt et hus her, hvor Lassen Smed havde haft tømrværksted.

P. Frandsen Røge, Klim, Tlf. 114

Byens største
Isenkram-, Glas-
og Porcelæns-
Forretning.

Tobak, Cigarer,
Cigaretter,
de førende
Mærker.

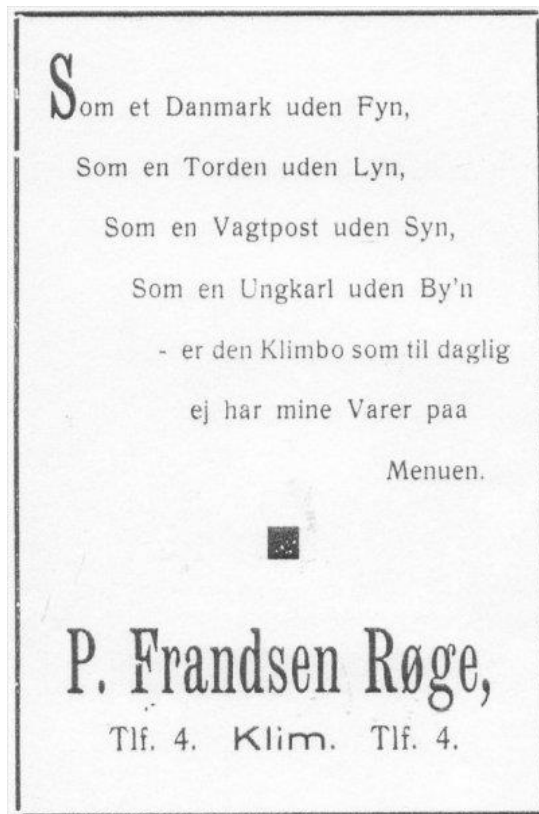
Prøv
engang
Klim
Cerutten.

Den
bedste
Kaffe.

Kolonial.
Material.

Depot af
Vine og Spirituosa
fra J. C. Teilmann
& Co.

Annonce fra 1934

Annonce fra 1934.

P. Frandsen Røge forstod at gøre sig afholdt af kunderne og forretningen blev stadig større. I 1931 var han således Thorup-Klim kommunes næsthøjeste skatteyder efter Bager Kjær. I de sidste år han levede kunne P. Frandsen Røge, på grund af sygdom ikke længere tage sig så meget af butikken, og den blev da styret af hans yngste søn Johannes Røge.

Johannes Røges købmandsbutik i Klim o. 1950.

	KOLONIAL <i>i bedste Kvaliteter</i>	JULEKNAS	JULETRÆSPYNT I STORT UDVALG
	Nødder. Figner. Dadler. Appelsiner. ✂ Ost. Konserver. Vine og Spirituosa.		
Koks, Cinders og Briketter. - Bestilling modtages til Levering			
Varerne bringes. <i>Se min Udstilling paa Søndag.</i>		Arne Studsgaard Madsen, Klim, Telf. 4	

Annonce fra 1956.

P. Frandsen Røge døde i 1935 og Johannes Røge overtog butikken. Han var købmand i Klim i 20 år og døde i 1956. De sidste år han levede, var omsætningen faldende. I 1956 blev butikken så købt af den kun 25-årige Arne Studsgård Madsen. Han måtte starte næsten fra bar bund, men det lykkedes ham at oparbejde en solid kundekreds og han drev i over 50 år butikken i Klim, inden den endelig blev lukket.

Arne Studsgaard Madsens butik i 1983.

Manufakturhandlere

Uldspinderiet

Den ældste manufakturvirksomhed i Klim var uldspinderiet, som man endnu i dag bliver mindet om ved gadenavnet Uldspindervej. Virksomheden kan føres helt tilbage til 1839, da klædeoperatør Hans Christian Teilman Winding for 100 rigsbanksdaler sølv købte det umatrikulerede hus med matr. nr. 112. Huset lå på det nuværende Damgårdsvej og havde tidligere været beboet af Anthon Guldhammer (se købmænd). I folketællingen fra 1840 siges Hans Winding at have ”klædeaggentur” i Klim. Han stammede fra Sydthy, hvor hans far Jacob Winding i året 1800 købte Gårdhusmølle i Tåbel i Vestervig sogn. Denne stampemølle var grundlagt som en klædefabrik i 1730 af Peder Mollerup til Vestervig kloster ved kanalen, som forbandt Flade sø med Limfjorden.

Jacob Winding tog atter fat på klædefabrikationen, som havde ligget stille i en del år. Han udvidede værket og fremstillede en del efter sigende smukt og stærkt klæde, der blev en udmærket salgsvare. Efter fabrikant Windings død omkr. 1820 blev klædefabrikken, der hidtil var amtets eneste, nedlagt, men hans sønner Severin og ovennævnte Hans Christian førte begge faderens erhverv videre. Severin Winding slog sig ned i Kallerup i Hvidbjerg sogn som farver, og Hans Christian Winding flyttede helt op til Klim og grundlagde sin virksomhed her. I folketællingen fra 1845 kaldes han farveriejer og boede her sammen med hustruen Johanne Christensdatter og deres to børn, samt en farversvend Jacob Vilhelm Fabricius og dennes hustru. Samme år forlod familien dog sognet.

I 1851 blev farveriet overtaget af Morten Pedersen, som stammede fra Nykøbing Mors og han drev det indtil efteråret 1857, da han solgte til den kun 24-årige Frederik Struntze, der også stammede fra Nykøbing, hvor hans far var farver. I den anledning sendte Struntze i foråret 1858 via Thorup-Klim sogneforstanderskab en ansøgning til kongen om at måtte drive virksomheden og fik følgende anbefaling med på vejen:

Uldspinderiet i Klim o. 1900.

Da ansøgeren har forestaaet Farveriet i Klim siden forrige Efteraar, er han Forstanderne bekendt som dygtig i sit fag, redelig og paapassende, og da han tillige har Evne til at drive Farveriet paa en saadan Maade, at dette Anlæg kan være vigtigt for Egnens Beboere, saa finder Forstanderskabet sig foranlediget til at anbefale hans Ansøgning til at drive Farveriet i Klim, som han tilkøbt af Farver Petersen, der er flyttet.

Frederik Struntze blev gift med en datter fra Klimgården, Nikoline Djernæs, og de drev farveriet i Klim de næste 20 år. I 1873 købte de et sted på den nuværende Uldspindervej og her udbyggedes virksomheden til også at omfatte uldspinderi. Struntze har nok fået støtte af sin svigerfar, den meget initiativrige ejer af Klimgården Christen Olesen Vestergård, som nogle år forinden havde grundlagt et dampbrænderi i Brænderigården mellem Klim og Fjerritslev.

Frederik Struntze flyttede til Fjerritslev i 1877, hvor han fortsatte som farver i de kommende år, mens virksomheden i Klim blev overtaget af to yngre brødre fra Aalborg, Niels Peter Runge, som var farver og Johannes Runge, som var uldspinder. I folketællingen fra 1880 nævnes de to brødre og deres hustruer samt en uldspindersvend Emil Byen, som stammede fra Tyskland. Farveriet på Damgårdsvej blev først solgt til Frederik Rasmussen og i 1890 overtaget af Laurits Vodstrup, der stammede fra Thisted.

Johannes Runge førte i første omgang uldspinderiet videre alene, men i 1890 blev det overtaget af Hans Martin Mathiesen, der igen i 1895 solgte til Anders Cortsen.

Anders Cortsen var født 1860 i Klim, som søn af den døvstumme Marianne Cortsen. Hun var ugift tjenestepige i Klim Vestergård og faderen var sønnen i gården Mogens Peter Vestergård. De fik ikke lov at gifte sig og Anders Cortsen voksede op hos moderen. I 1880'erne blev han kæreste med datteren i Thorup Søndergård, Kristine Kristensen, men den fattige unge mand var ikke god nok til gårdmandsdatteren. I stedet rejste han i 1888 til Amerika og da han vendte hjem i 1894, havde han samlet sig tilstrækkelige midler til, at han i 1895 kunne købe Klim Uldspinderi og gifte sig med sin Kristine.

Der arbejdes i Klim Uldspinderi. Fra venstre Marius Thuesen og Anders Cortsen. Fra o. 1900.

Sammen med sin mangeårige uldspindersvend Marius Thuesen og i kompagni med farver Laurits Vodstrup fik han en ret stor forretning og blev godt kendt i Hanherred. Han kørte således i mange år med sit hestekøretøj rundt på strækningen fra Hannæs til Tranum og indsamlede uld til forarbejdning i spinderiet.

Maskinerne i spinderiet var meget store og blev drevet med dampmaskine, men senere blev der rejst en vindmotor, som kunne supplere dampmaskinen.

I 1910 åbnede Anders Cortsen en manufakturforretning ved siden af uldspinderiet og drev begge dele indtil 1928, da han lukkede både butik og spinderi.

Nyborg

Forretningshuset Nyborg var i over 50 år en stor dominerende bygning midt i Klim by. Huset lå lidt nordøst for, hvor nu Klim Møbelfabrik ligger og hvor nu landevejen gennem byen løber (Thistedvej). Forretningen er i folks bevidsthed først og fremmest blevet knyttet til Carl Olsen, som da også havde til huse her gennem mange år, men det er ikke ham, som har grundlagt huset.

Af panteregisteret fremgår det, at stedet i 1884 blev solgt af P. C. Christensen og A. C. Mogensens til Hans Andreas Pallesen. De to sælgere var Peder Christian Christensen, også bedre kendt som Peder Jacobsen (se under købmænd), og Anders Christian Mogensen i Imergård. Peder Jacobsen var en meget initiativrig mand, som med tiden fik bygget adskillige huse rundt omkring i byen, foruden han drev sin gård på Damgårdsvej, hvor han også havde kalkværk. Han drev også købmandshandel i flere perioder og er netop nævnt som købmand i handelskalenderen fra 1883-84, så sandsynligvis er huset bygget af Peder Jacobsen i kompagniskab med Anders Mogensen i Imer. Peder Jacobsen har måske selv haft butik her en tid før stedet blev solgt.

Nyborg o. 1900. Til venstre ses Carl Olsen.

Den ny ejer Hans Andreas Pallesen var kun 22 år, og han havde kun forretningen de næste 4-5 år, inden han vistnok efter en konkurs flyttede til Aalborg, hvor han i 1890 boede i Nyhavns-gade som værtshusholder. Det er uvist om han drev købmandshandel eller manufakturhandel i Nyborg.

Hans Andreas Pallesen blev efterfulgt i Nyborg af manufakturhandler H. P. Tønder og han ser ud til at have drevet sin butik indtil midt i 1890'erne. Om ham er der overleveret følgende episode, som siden er fortalt af en gammel Klimbo til Jens Rolighed:

Jeg kom ud at tjene som gåsheyrde i 6 års alderen hos manufakturhandler Tønder i ejendommen Nyborg i Klim. Bygningen havde plads ved et vejsving og blev nedrevet, da hovedvejen flyttedes uden for byen.

Tønder havde lejlighed og butik ovenpå, nedenunder i kælderen var der lagerrum og stalde. Der havde han en hest, en "knapstrupper". Med den kørte han ud og købte gæslinger hos bønderne, så lejede han en fjedervogn til det.

Min løn som gåsheyrde var 10 kr. og et par træsko fra april til november. Der var 3-400 gæs, der gik på en mark "med 4 agers breed" op til Kobakken. Om natten var gæssene i hus i købmandsgården hos P. Løgsted. Der var 4 grå gæs i flokken, de kunne ikke være for de andre og skjulte sig i grøften. Jeg fik fat i en pisk til at genne dem frem med; men så ramte jeg en gås i hovedet, så den døde. Jeg var skidt tilpas over dette; men min ældre broder sagde: "Skidt da med den!" og smed den ind i et hegn.

Men jeg ville ikke ind at spise, jeg løb hjem og ville ikke af sted igen, men der hjalp ingen "kære mor", jeg måtte straks i pladsen igen. Der savnede de mig ved aftensbordet, og næste morgen kom husbestyrerinden op på mit værelse og bad mig komme ned og få morgenmad, og Tønder ville tale med mig. "Kom her hen, min dreng"! sagde han til mig. Jeg rystede af angst, hvad mon han ville gøre ved mig. - Han gav mig en tokrone, idet han sagde: "Så må du fandenmæ ikke slå mine gæs ihjel en anden gang!"

Tønder flyttede herefter til Aalborg, hvor han startede en manufakturbutik på Nytorv. I 1895 blev Nyborg så købt af Carl Vilhelm Olsen og han drev forretningen de næste mange år. Han var indfødt Klimbo, idet han var født i Nabkjærgård i Klim i 1864 og han boede her først sammen med sin søster Stine, men senere efter hendes død blev han gift med Petrea Larsen og med hende fik han 5 børn. Carl Olsen kaldte sig manufakturhandler, men handlede også med mange andre ting, som det blandt andet fremgår af nedenstående annonce fra 1899. Han var også en slags marskandiser, som solgte brugte ting, som bl.a. stammede fra opkøbte dødsboer.

Min
**Mode-, Manufaktur-, Herreøkviperings-,
Galanteri- og Skotøjsforretning**
anbefales i Publikums velvillige Erindring.
Største Lager. Billigste Priser.
Klim, den 30. Marts 1899. **Carl Olsen.**

Annonce i Fjerritslev Adresseavis i 1899.

Nyborg o. 1920.

Carl Olsen fik o. 1910-20 bygget til huset i den vestlige ende og måske er dette årsagen til han i 1925 kørte økonomisk fast og måtte sælge Nyborg. Det var dog familien som gik sammen om at købe huset, således at han i 1934 vendte tilbage til Klim og igen kunne overtage Nyborg.

Få år efter blev huset dog brudt ned på grund af en vejoplægning, men af stumperne opførte Carl Olsen et hus længere vestpå (Thistedvej 329). Her fortsatte han sin forretning i en årrække, uden at der var rigtige forretningslokaler, idet varerne blot var opstillet i stuerne.

Anna Thorhauges og A. C. 's forretning

Den markante bygning ved Torvet i Klim, som i over 50 år husede først Anna Thorhauges og siden A. C. 's manufakturbutik ligger her endnu, men her har ikke været drevet forretning de sidste 25 år. Forretningen har sin oprindelse tilbage i 1880'erne og havde da til huse på det modsatte hjørne af Oddevej og Damgårdsvej, hvor sidst Radiosøren havde sin forretning. I slutningen af 1800-tallet havde Jens Andreas Thomsen her manufakturhandel, foruden han også var urmager. Indtil 1889 var også byens telegrafstation placeret her – dvs. byens eneste telefon – og indtil banen kom i 1905, var der også posthus hos J. A. Thomsen.

Sorte Kjøletøjer
 købes bedst og billigst hos
J. A. Thomsen, Klim.

Virkelig Værdi
 for sine Penge faar enhver ved at købe
Manufakturvarer
 hos **J. A. Thomsen, Klim.**

En Del Rester i Klædevarer
 fra 1 til 6 Al. sælges for Ludkøbspris.
J. A. Thomsen, Klim.

Annoncer i Fjerritslev Adresseavis i 1899.

Sidste Nyheder

i Hatte og Huer, Manchetskjorter, Slips, Strømper og Arbejdstøj.

A. Thorhauge,
 Klim.

Annonce fra 1934.

Fra omkring 1900.

J. A. Thomsen blev i 1906 efterfulgt af manufakturhandler Per Brix Christensen, der dog kun blev her få år, før han i 1912 overdrog forretningen til Anna og Anton Thorhauge. Anna Thorhauge videreførte manufakturhandlen, mens Anton Thorhauge indrettede en barbersalon her. I 1925 solgte de dog huset, der blev overtaget af slagter Chr. Mørch, og byggede den nye forretning på det modsatte hjørne. Anton Thorhauges brorsøn Gunnar Brunn Thorhauge på Salling kom her i 1930'erne som barn på ferie og har fortalt følgende om sin farbror og tante: *Anton var nok lidt af en omflakker i sine unge dage, arbejdede på forskellige teglværker og lignende, men ender ved sit giftermål med Anna Thorhauge (næstsøskendebarn) i Klim som barber og herrefrisør og Anna får manufakturforretning.*

Huset de boede i havde de egenhændigt bygget, de støbte sågar selv stenene der blev anvendt til byggeriet. Det var et ret stort vinkelhus med barberstue i den ene ende og butik i den anden. Beboelsen var ud mod haven, hvori der også var et udhus, her havde Anton duer og et lille værksted, han var noget af en kunstner, bl.a. til ravslibning, træarbejde m.m., og udstoppe vist også fugle, hvoraf han havde en hel del i barberstuen. Anna og Anton var slemme til at irritere hinanden og når Anton rigtig ville drille Anna sang han altid "Som ungarl da har man det godt". De fik ingen børn.

Huset på Oddevej med A. C. 's manufakturforretning.

Anton Thorhauge døde i 1948 og Anna Thorhauge få år efter og herefter blev forretningen i 1952 solgt til den da 37-årige Anders Chr. Christensen, der stammede fra Halvrimmen. Sammen med sin hustru drev A. C., som han altid kaldtes, manufakturhandlen, indtil han døde i 1980. Hans enke Anna Christensen lukkede butikken, men boede i huset de følgende år.

A. C. i butikken i 1961.

JULEGAVER

fra A. C. er Ønskegaver.

<p>Damerne ønsker:</p> <p>Asani Undertøj og Natkjoler er altid den rigtige Gave. Nylon Underkjole med Nylon Blinde 18,85 Nylon Natkjole 28,85 Asani Nylon House Coats. Trusser 2,35 Chamois Underkjole 8,85 Fløvels Natkjole 18,85 Fløvels House Coats 35,85</p> <p>Inderst inde ønsker Damerne ogsaa nyt. Fåkr Ser med Blinde paa Troje og Båndklæder. Troje 3,85 Båndklæder 3,85</p> <p>Kjoler 15,95 Gamacheblind, hel Ud 18,50 Sore Stacks 28,85 Skindhandsker med Pælfoer 24,85 Halskræder 4,25</p> <p>Strømper er altid en kerkommen Gave. Fin rynd Crepe 12,85 Prima Crepe i. Sæt 11,85 Møget fin rynd Nylon fin Hal, tonet Søm 7,50 Dægle Nylon 5,85</p> <p>Duffel Coat m. Reflex 69,85 Cotton Coat 56,00 Duvetine Jakke m. Sildefoer 65,00</p>	<p>Herrerne ønsker:</p> <p>En Skjorte er altid en god Gave. Poplin Skjorte 19,85 Sirgelfri Poplin-Skjorte 33,85 Tite-Club Skjorte 14,85</p> <p>Slips 3,85 Ramme 3,85 Frakker 8,85 Halskræder 4,25</p> <p>Undertøj Hos os faar De det bedste J. T. S. Interlock. — det med Selen. Fremtillet under Forbruger- rædets Kontrol. Blaa Vadmønsterblænder 29,85 Duvetine Jakker med Sildefoer 65,00</p> <p>Habitter Et velsagt Lidelyg for unge og ældre fra Landens forede Fabrik "Falken-Sil".</p> <p>Frakker Army Coat 65,00 Cabardine 168,00 Tweed Frakker og Pjækketter.</p>	<p>Børnene ønsker:</p> <p>Den rigtige DUFFEL COAT til Piger og Drengene synt i prima loden Kilde, den er med Reflex, — den, Damerne ønsker Str. 8 59,85</p> <p>Forklæder 2,65 Kilt-Blauser 5,95 Halskræder 2,50</p> <p>Undertøj, som Pigerne ønsker det, Asani Nylon Underkjole med Blinde Foroven og formlen. Str. 3 10,20</p> <p>Jumper — Veste — Cudertøj — vi har det hele.</p> <p>Strømper til Børnene — mangrig Udvalg. De nye Span-Perles er meget stærke og billige.</p> <p>Fløin, tørrede Str. 5 5,95 Pantofler 7,85 Remme 2,50 Butterfly 1,85 Tørrede Skjorter 6,85 Enfarvede Skjorter 11,50</p>	<p>Den fælles Julegave</p> <p>Duvetræpper 28,50 Fløinetræpper 7,85</p> <p>Dysebetræk — en god Gave. Hvide Sain 18,85 Kulørt blomstret 14,85</p> <p>Et fint Tilbud er vor prima Halvdans Dyse til 72,00 Fløin prima Halvdans Dyse, 10 Farver 98,00 Hovedpude 14,85</p> <p>Røjelplaid 24,85</p> <p>DUGE Mandslegen i rød, gul, blå 19,85 Blomstrede Duge 90 x 90 5,95 130 x 130 11,85 Sildefuge 90 x 90 7,85 130 x 130 22,50</p> <p>Hvide Duge i hel og halv Hør. Vi har et stort Udvalg i alle Størrelser.</p> <p>Vinkeskykter frae Bonald 1,48</p>
--	--	---	--

ALLE GAVER I FIKSE ÆSKER GAVEKORT PÅ ETHVERT BELØB

A.C. Christensen Klim 74.40

Announce fra 1956

I hans nekrolog i 1980 fortælles det at han i en årrække var formand for Klim Håndværker- og Borgerforening og havde også haft tillidshverv i det lokale vandværk. Han var vellidt og kendt som en mand, der satte pris på hjemlig hygge.

A. C. 's manufakturforretning.

A. C. og hustru Anna i haven.

Søstrene Gertsens butik

Denne manufaktur og trikotagebutik blev grundlagt i 1924 af søstrene Maren og Karen Gertsen. De var født i Klim i 1884 og 1886 som døtre af friskolelærer Niels Gertsen og hustru Ane Marie Gertsen. Den yngste af søstrene, Karen, blev uddannet på Sorø Husholdningsskole og var siden husbestyrerinde i Vestjylland og på Vejleegnen. Maren Gertsen var i en årrække lærer på Vejstrup Højskole på Fyn, hvor hun underviste i håndarbejde og gymnastik. I 1924 vendte de så tilbage til Klim og købte butik på Oddevej 25, hvor fotograf og boghandler Otto Sørensen indtil da havde drevet sin forretning et par år.

Karen Gertsen i 1910.

De to søstre havde så forretningen gennem de næste 30 år, indtil de lukkede engang midt i 50'erne.

Foruden manufaktur og trikotagebutikken drev søstrene samtidig en tatolbutik med salg af sæbe, parfume, skrivehæfter og blyanter foruden nogle få bøger og ugeblade.

Selve indgangen til butikken var således også delt i to: To døre var anbragt i en trekant, hvor døren til venstre førte ind i tatolafdelingen og døren til højre ind i manufaktur og trikotageafdelingen. Der var dog ikke nogen skillevæg mellem de to afdelinger, når man først kom indenfor.

I manufaktur- og trikotageafdelingen handlede de med garn, broderier, stoffer i metervarer, undertøj og strømper, men ikke med decideret beklædning i øvrigt.

Til jul blev butikken udvidet, idet døren ind til søstrenes pæne stue mod syd blev åbnet og der blev pyntet op og lavet en juleudstilling med legetøj. Et tændt juletræ var her også, så det var noget et barn i Klim så frem til, når søstrene Gertsens juleudstilling blev åbnet.

Oddevej omkring 1950. I forgrunden Søstrene Gertsens butik.

Efter at have lukket butikken blev de dog boende i huset, men efter Karen Gertsens død, solgte Maren Gertsen i 1967 huset til Klim Sparekasse og flyttede ind på Klim Alderdomshjem, hvor hun døde i 1974. Huset ligger der endnu, men her er bygget til og bygget om i flere omgange for at opfylde sparekassens behov.

Peter Jacobsens butik

Peter Jacobsens manufakturbutik blev grundlagt af hans mor Grethe Jacobsen, som i 1931 startede med salg af manufakturvarer, i den nordlige ende af hendes mand Magnus Jacobsens købmandsbutik, som de jo havde drevet siden 1906.

Efter Magnus Jacobsens død i 1945 drev hun begge forretninger videre sammen med sønnerne Gunnar og Peter, men mens Gunnar tog sig af købmandsbutikken, var det Peter som arbejdede i manufakturbutikken og i 1951 overtog han den selv.

Jacobsens købmandsforretning med manufakturforretningen til venstre. Fra o. 1945.

Lager af
Manufakturvarer.
 Mange Mønstre og Farver i Kjøletøj,
 Strømper og Sokker til smaa Priser.
 Partier af Rester haves altid
 paa Lager.
N.-M. Jacobsen,
 Klim, Telef. 7.
 Uld og uldne Klude købes til høj
 Pris mod Varer.

Annonce fra 1934.

Manufakturforretningen havde egen indgang, men butiklokalet var ikke stort, så efter nogle år flyttede Peter Jacobsen og hustruen Ellen deres butik over i huset lige nord herfor på Oddevej 21, hvor de fik indrettede en ny og væsentlig større butik.

Peter Jacobsen, eller Niels Peter Jacobsen som han egentlig hed, drev butikken indtil han døde i en høj alder for ikke så mange år siden.

JULEGAVER
*i Manufaktur, Tricotage
 og Lingeri*
 som er nyttige, pæne og gode til
Damer, Herrer og Børn
 finder De hos
N. P. JACOBSEN
 KLIM
*og altid de bedste Kvaliteter
 til de rigtige Priser —*
 — Og husk vi har
MOLINA
 kvalitetsgaranteret UNDERTØJ

Annonce fra 1956.

Bagere

I gammel tid var der i almindelighed ingen bagere ude i landsbyerne. Således nævnes ingen bagere i Klim i folketællingerne i perioden 1787-1850, og folk har vel selv bagt deres brød, men i 1851 dukkede den første bager op i Klim.

Clemen Steensen

I oktober 1851 kan man læse følgende i Thorup-Klim sogns gamle sogneforstanderskabsprotokol:

Sogneforstander og bager Clemen Steensen forespurgte sig, om sogneforstanderskabet meente at ville finde anledning til at anbefale en indgiven ansøgning fra ham, om tilladelse til at beværte reisende på vejen fra Bjerget til Aggersund. Forstanderskabet håbede efter omstændighederne at kunne anbefale den.

I folketællingen fra 1850 står Clemen Steensen opført som forpagter i Klim Kær, men samme år købte han købmands Lundsgaards butik på Gl. Landevej, og det er vel her, at han startede som bager kort herefter.

I 1857 kom der ansøgning fra endnu en bager, men denne ansøgning faldt ikke i god jord hos sogneforstanderne:

Ansøgning fra Bager P. Philipsen i Hallund om at blive bager i Klim. Han er forstanderskabet ubekjendt. Den i Klim etablerede bager Steensen har hidtil svaret til sognets fornødenhed. 2 bagere i dette sogn ville ei kunne beståe. Forstanderskabet kan derfor ingenlunde anbefale ansøgningen.

Clemen Steensen blev således ved med at være eneste bager i Klim, men efterhånden synes han mere at være gået over i købmandserhvervet (se under købmænd), men i stedet flyttede der en ny ung bager til Klim.

Bager Koopmann

Byens nye bager var Heinrich Koopmann. Han var født 1837 i Holsten i en lille by i nærheden af Itzehoe nordvest for Hamborg.

Første gang han nævnes i Klim er i 1860. Dengang var han blot 24 år og ugift og drev bageri sammen med en 17-årig bagerlærling på Oddevej, der hvor Ole Lukassen senere etablerede sig som smed. Han begyndte med at tage rundt med rugbrød, ikke pr. vogn, men bar de bagte rugbrød rundt til kunderne. Få år efter brændte bageriet for ham og viljen i byen til at støtte Koopmann, som i starten betragtedes som tysker, var vist ikke så stor.

Han måtte derfor drage hjem til Tyskland igen og samle ny kapital, men i 1865 vendte han tilbage til Klim og etablerede sig nu som bager og købmand på Gl. Landevej i Klim på det sted, hvor Koopmanns bageri de næste 100 år kom til at spille en vigtig rolle for handelslivet i Klim.

På dette sted havde der tidligere i flere hundrede år lagt en gård, som imidlertid omkring 1855 blev flyttet op på Kobakken, hvor den fik navnet Højbjerggård (Christen Møllers gård).

Heinrich Koopmann blev gift med Ane Kathrine Pedersdatter, som var født i Vust i 1835 som datter af møller og husmand Peder Larsen Møller. I folketællingen fra 1870 kan man se at bageriet nu går så godt at en bagersvend Anders C. P. Riisager er blevet ansat.

Han var således en foretagsom mand, som foruden at være bager som nævnt også havde købmandshandel. Denne købmandshandel blev vist efterhånden passet af en datter og da hun senere blev gift med P. Røge overtog de denne del af forretningen og startede med købmandsbutik hvor nu Købmand Studsgaard har sin butik (se under købmænd).

Bager Koopmanns butik og bageri på Gammel Landevej i Klim omkring 1910.

I 1906 overdrog Heinrich Koopmann bageriet til sin søn Claudius Peter Koopmann, kaldet Peter Koopmann. Han havde en brødrute rundt i sognet, idet han kørte rundt med et hestekøretøj og solgte brød til folk. Desuden havde han til fastelavn en mand til at gå rundt i sognet med to store kurve med nybagte boller, som han solgte også ude i laderne til karlene. Peter Koopmann drev bageriet til 1933, hvorefter han sammen med hustru og sønnen Johannes Koopmann flyttede ud til et nyoprettet husmandssted lidt øst for Klim by i Klim Kær. Bageriet blev overtaget af tredje generation i Koopmann-slægten, nemlig sønnen Heinrich Koopmann og dennes hustru Sigrid, som var datter af Søren Laursen i Ullerup Mellemgård.

Den nye bagermester i Klim Heinrich Koopman og hustru Sigrid med gæster foran huset på Gammel Landevej i 1938.

Bagersvend Frimer i Koopmanns bageri o. 1950.

Heinrich Koopmann var som sin far og bedstefar en driftig mand. Han fik udvidet og moderniseret bageriet og der blev bygget ny stor skorsten. Desuden fik han indrettet et lille konditori umiddelbart i tilknytning til bagerbutikken.

Butikken havde jo en gunstig beliggenhed ved Thisted-Aalborg landevejen, som dengang gik gennem Klim by, men i 1954 blev omfartsvejen anlagt, hvilket gav en betragtelig omsætningsnedgang for bagerbutikken.

Heinrich Koopmann arbejdede dog ufortrødent videre. Han kørte ligesom sin far fast brødtur rundt i sognet, som blev en del udvidet, da hestevognen blev afløst af en bil. Koopmann kørte da helt til Gøttrup og Gøttrup Strand samt over Holme til Vust.

Fra min barndom i Klim husker jeg det som noget særligt, når Koopman i sin store amerikanske bil lørdag aften kom med kager og brød.

Fra

Koopmans Bageri

er De altid sikker paa at
faa godt og velsmagende
Brød.

Bestilling paa Kransekager og
Lagkager modtages.

Spis Nova Fløde-Is.
Is-Pinde, Eskimo-Is samt Is-Vafler.
Dessert Is leveres paa Bestilling.

Heinrich Koopmann,
Telefon 10 Klim.

Annonce fra 1934

Bedstefaderen og faderen havde også drevet lidt landbrug ved siden af bageriet, så der var udbygninger bag ved bageriet. Sigrid og Heinrich Koopmann fik indrettet den tidligere stald til ferielejligheder og havde gennem flere år tyske feriegæster indlogeret her om sommeren.

Koopmanns bageri med ny skorsten. I vinduet til højre for butiksdøren var konditori. Fra o. 1950.

Heinrich og Sigrid Koopmann o. 1965.

I 1970'erne blev Koopmann ramt af sygdom og bageriet ophørte. Huset i Klim blev solgt i 1977, hvorefter Heinrich og Sigrid Koopmann flyttede til Fjerritslev. Her døde den gamle bagermester i 1983 og hustruen i 1986.

Ekstrafine Smaakager, Pebernødder,
Julekager og alt andet i Bagværk

Heinrich Kopmann

Klim . Tlf. 10 ★ Bageri . Kafé . Konditori

Annonce fra 1956.

Kjærs bageri

I 1877 kom der endnu en bager til Klim nemlig Ole Jensen, som stammede fra Aalborg. Hans bageri var et lille hvidt hus ved torvet i Klim og i 1880 boede han her sammen med hustru, to børn og en bagerlærling, men i 1882 solgte han bageriet og udvandrede sammen med hustru og 3 børn til USA. De følgende år blev huset handlet flere gange.

I 1884 blev det købt af bager Rasmus Marinus Bojer, der da var 24 år. Samme år blev han gift med Marie Mortensen i Klim. Allerede året efter solgte han bageriet til Christian August Nielsen, som drev forretningen i 3 år.

I 1889 blev huset så købt af Niels Peter Thidemandsen Kjær. Niels Peter Kjær var ikke selv bager og i 1890 var det den 29-årige Oskar Nicolai Lundgren, som drev bageriet, men få år efter overtog Niels Peter Kjær så selv bageriet.

I sogne protokollen fra 1893 nævnes således at han fik bevilling på at skulle levere brød til fattige i Klim for året 1894.

Niels P. Kjær's bageri i Klim o. 1900.

Niels P. Kjær nævnes således som bager i Klim i handelskalenderen fra 1896-97, men det var sønnen Lars Kjær, der allerede som 18-årig fra starten havde forestået bageriet. I 1904 fik han så endelig overdraget forretningen.

I 1906 erstattedes det gamle lille hvide hus af den markante rødstensbygning med butiksdør på hjørnet af torvet, som gennem det meste af 1900-tallet husede Kjær's bageri.

Lars Kjær var på mange måder en foregangsmand i Klim. Han var således den første der fik bil i byen. Han var også den første der fik telefon og fik derfor nummer 1. Han var tillige meget sportsinteresseret og støttede boldklubben i byen på flere måder og han sørgede blandt andet for at minde de unge mennesker om, at de ikke gik i byen aften før de skulle spille fodboldkamp!

Bagermester Lars Kjær's forretning og bageri i Klim o. 1915.

Brød for Rug.

Paa Grund af, at Rugen skal tørres for at kunne opbevares, og det vil medføre en Udgift af 2 Kr. pr. Td., skal jeg have 6 Øre i Bytte pr. Stk. 4 kg Brød leveret i Tiden fra 1. April til 1. September. Naar Brød er aftaget for leveret Rug, kan jeg ikke paatage mig Levering af Brød til Byttehandel, uden efter nærmere Aftale. Det bemærkes, at Rug leveret til Byttehandel, skal være ren og spirefri.

Ovenstaaende gælder ogsaa Udsalget hos Købm. Frederiksen, Fjerritslev.

Bager L. Kjær,
Klim.

Annonce fra 1917 i Fjerritslev Avis.

Lars Kjær døde i 1944, hvorefter hustruen Johanne drev bageriet videre med hjælp fra sønnen Niels Kjær.

I 1950 overtog Niels Kjær så helt bageriet, som var en central del af byens liv de næste 28 år. I 1978 besluttede Signe og Niels Kjær nemlig at lukke bageriet og forretningen af helbredsmæssige grunde.

Bagemester Lars Kjær og familie udenfor bageriet i Klim i 1930'erne.

De kan spare Dem selv

for en Del af Besværet TIL JUL ved at bestille Deres JULE-BAG-VÆRK hos os, og det bliver ikke dyrere for Dem.

Stort Udvalg i alle Slags Kager til Julen, saasom Smaakager, brune Kager, Klejner, Pebernødder, Marengs, Julekager, Sandkager, Plumkager, Lagkagebunde.

Gør Julen festlig med en Kransekage.

JULEKNAS i stort Udvalg. ★ *Vi modtager gerne Deres Bestilling.*

NIELS KJÆR ★ **KLIM** ★ **TLF. 1**

Annonce fra 1956.

Året efter blev den store bageriskorsten nedrevet til almindelig højde og butiksdøren erstattet af et vindue. Den sidste bager havde lukket butikken og en epoke var hermed slut for Klim efter over 100 år med bagere i byen.

Den sidste bagedag i Niels Kjærs bageri i efteråret 1978.

Smede og mekanikere

I de fleste landsbyer har der altid været en smed. Således også i Klim hvor man finder flere med tilnavnet Smed helt tilbage i 1600-tallet. I 1637 nævnes i Hannæs birks tingbog at Peder Nielsen Smed i Klim havde lavet beslagene til ”et beslagen skrin” som omtales i tingbogen. Han var tillige gårdmand i matrikel nr. 9 i Klim (Sandvejen 28) 1634-88.

Klim gamle smedje

Den næste landsbysmed, der med sikkerhed kan påvises i Klim er Jens Pedersen. Han kom fra Aggersborg og blev i 1772 gift i Klim med Johanne Nielsdatter og slog sig ned i Klim by som grovsmed. Som sådan virkede han i Klim de næste o. 40 år. Han fik ingen børn, men o. 1814 afløstes han af Peder Jensen, som var gift med hans tjenestepige Johanne Maria Pedersdatter. Senere blev han gift 2. gang med Ane Kjerstine Nielsdatter, som overlevede ham og i 1834 boede som smedeenke i Klim. I et hus i nærheden boede en smed Christen Christensen, som sikkert har virket i smedjen. I 1845 var enkens ældste søn Jens Pedersen blevet 26 år og han benævnes da som husmand og smed i Klim. Han havde sin søster som husholderske og sin 16-årige bror som smedelærling. Sandsynligvis har smedjen indtil dette tidspunkt ligget, hvor byens gamle smedje lå o. 1900, nemlig midt i byen på hjørnet af Damgårdsvej og Oddevej, hvor senere A. C. 's butik kom til at ligge.

Klim Bys gamle smedje ved torvet på hjørnet af Damgårdsvej og Oddevej o. 1900.

I 1845 var der imidlertid kommet endnu en smed i Klim. Det var Lars Sørensen som boede i den nordlige ende af byen i et hus tæt på Klim Nørgård. Han boede her endnu i 1850 og var da byens eneste smed.

Fra o. 1870 og til begyndelsen af 1900-tallet hed smeden ved torvet Peder Kristian Kristensen, kaldet ”Pi Smed”. Han var født i Kollerup i 1830 og kom til Klim i 1856. Her blev han i 1863 gift med Peder Rødbroes datter Ane Marie. Han fik o. 1890 sin søn Peder Pedersen Smed som smedesvend, men han forlod senere faget og blev købmand i Klim (se købmænd). Pi Smeds smedje blev overtaget af Thomas Madsen i 1903. Han flyttede på et tidspunkt over på den anden side af torvet og byggede smedje til huset på Gl. Landevej, hvor senere Lars Winther fik sit virke.

På dette tidspunkt var der imidlertid kommet endnu en smed i Klim, hvilket fremgår af et kort over byen fra 1883, hvor man foruden den gamle smedje ved torvet, kan se en smedje henne på Gl. Landevej 8.

Mads Smed og hustru Ane Marie o. 1920.

Mads Smed og Møller Agerholm

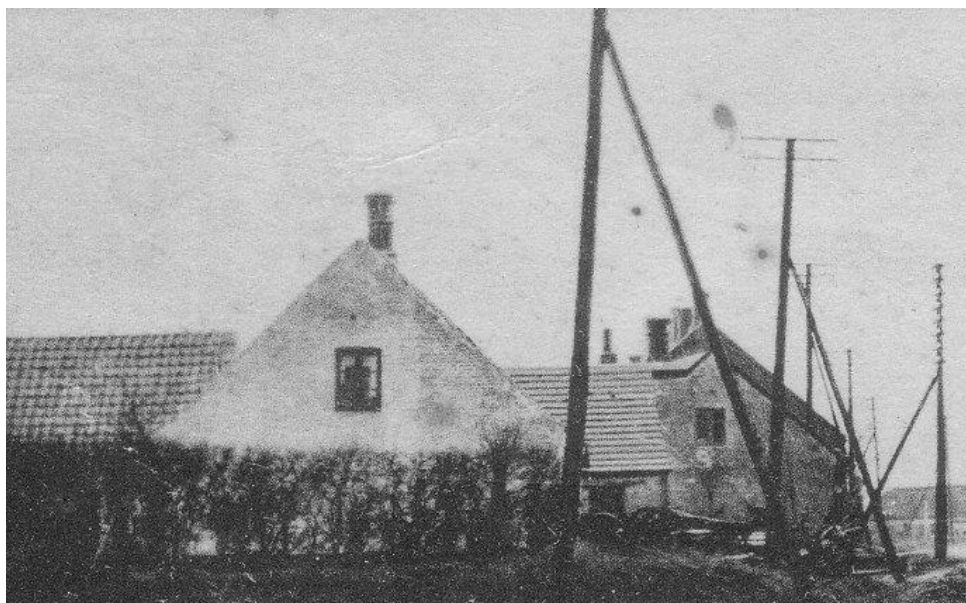
Denne smed var Mads C. Christensen kaldet Mads Smed. Han var født i Aggersborg i 1857 og kom til Klim i 1881, hvor han havde smedje i den vestre ende af huset på Gl. Landevej 8. Han var lidt af en forgangsmand og lavede håndtærskværker med sit navn indstøbt på siden af cylinderen. Disse maskiner var et stort fremskridt i forhold til blot at tærsk kornet med en plejl. De fungerede således at en stærk mand med et håndsving trak maskinen, medens en anden puttete negene i. Bagefter lå alle kærnerne bag ved maskinen. Mads Smed var også i stand til at fremstille nogle af de første roesåmaskiner.

Når en mand skulle have udført et større arbejde hos Mads Smed, var det dengang skik, at han mødte fra morgenstunden. Han havde så mad med både til sig selv og til smeden og han måtte hjælpe til med at smede. Det kaldte man dagsmedning.

Klim by i 1883 med to smedjer. Pilen viser hvor Møller Agerholm senere havde smedje.

Nogenlunde samtidig med Mads Smed virkede endnu en smed i Klim. Hans navn var Jens Møller Agerholm og han boede og havde værksted på Oddevej 24. Han flyttede til Klim i 1905 sammen med sin hustru, der var søster til friskolelærer Niels Geertsen. Han havde tidligere i 22 år haft smedeforretning i Øslev i Kettrup, men han og hustruen var medlemmer af frimenigheden og flyttede til Klim for at bo nær ved frimenighedskirken. Møller Agerholm arbejdede i den tid han virkede i Klim mest med forskellige småting, som f.eks. at lodde gryder og potter. Allerede i 1912 døde hans hustru og i 1927 flyttede han ned til sin søstersøn i Frejlev ved Aalborg.

Mads Smeds hus og smedje på Gl. Landevej i Klim. Fra o. 1915.

Lars Winther

Lars Winther startede i Klim som smedemester i 1913. Han købte hus og smedje på Gl. Landevej 5 af Thomas Madsen, som i stedet flyttede hen og overtog sin svigerfars gård Thomasminde på Sandvejen 28.

Lars Winthers smedje på Gl. Landevej 5 o. 1915.

Lars Winther var født i 1885 i Udclit og han startede efter sin konfirmation ved landbruget derhjemme. En dag så han hos "Pi Smed" i Klim, hvordan man her svejsede jern sammen. Lars Winther har ved flere lejligheder fortalt herom:

Lars Winther og hustrus sølvbryllup i 1937.

Det var ikke til at forstå, at det kunne lade sig gøre, men da jeg havde set det, fik jeg lyst til at være smed. Jeg kom så i lære hos smedemester Rødbroe i Fjerritslev, da jeg var 15 år. Han var en dygtig læremester, men var streng, krævede meget af en. Jeg fik som lærling ingen løn, kun kost og logi. De første halvandet år var det særlig lærlings bestilling at trække i blæsebælgen og at bruge forhammeren. Det kunne være sejt nok fra kl. 6 om morgenen til 7 aften. Man var glad ved sengen efter endt dagsgerning.

Lars Winther da han fyldte 95 i 1980.

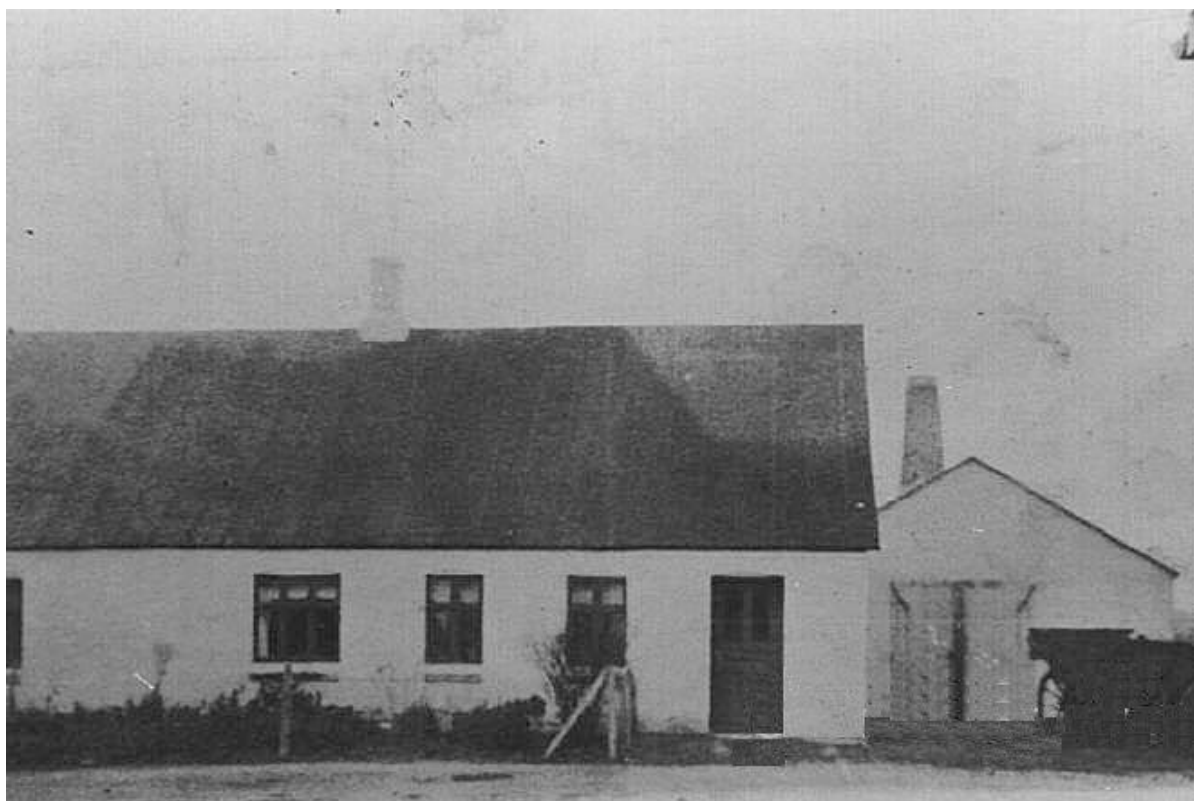
Da jeg blev udlært, fik jeg som svend fem kroner om ugen plus kost og logi. De priser, en smed kunne opnå få år efter århundredeskiftet var ikke store: Fire ny hestesko kunne koste 2 kr., ellers regnedes de fleste arbejder til ørebetalning, f. eks. en skovl skaftet 25 øre, et skær af en muldplov oprettet 50 øre, harvetænder svejset 25 øre, en kniv påsat hakkelsemaskine 50 øre, en fork skaftet 25 øre, et nyt skær til plov kunne dog andrage 4 kr. En stor del af arbejdet var jo at sko heste og at smede sko til dem. Det gjaldt om hele tiden at have et lager af alle størrelser. Jeg nåede op på at kunne smede 18 sko i timen.

Da jeg selv blev smed i Klim, kostede et par hestesko 90 øre, men en dag måtte vi så lade dem stige til en krone. Det var der en mand, der ikke ville betale. Jamen, så må jeg jo tage skoene af hesten igen, sagde jeg. Så faldt tiøren.

Efter han var udlært, arbejdede Lars Winther blandt andet på Sjælland og i Slesvig som smedsvend, inden han slog sig ned som smed i Klim. Her havde han smedje i over 50 år inden han først som 82-årig trak sig tilbage og flyttede ind på Klim Alderdomshjem.

Ole Lukassen

En anden markant smed gennem det meste af 1900-tallet var Ole Lukassen. Han startede i 1927, efter sit giftermål med Katrine Lukassen, i huset på Oddevej ved Klim Alderdomshjem. Han fik bygget smedje umiddelbart nordvest for huset – både hus og smedje er nu nedrevet.

Ole Lukassens hus og smedje o. 1930.

Et par år efter han var startet, kom krisen i 1930'erne, men Ole Lukassen havde ikke slået stort op, så han klarede sig igennem med støtte fra hustruen Katrine, som hjalp til, når der skulle ringes hjul (af træ) og det var også hende som skrev regningerne.

En stor del af arbejdet var selvfølgelig at reparere landbrugsredskaber og sko heste, men han lavede også ankere til fiskerne.

Ole Lukassen arbejder uden for sin smedje o. 1960.

Ole Lukassen fyldte 75 år i 1971, men han fortsatte med mindre smedearbejder de næste 10 år og først i 1982 holdt den gamle stovte smed op, da Katrine døde og han flyttede ind på plejehjemmet i Fjerritslev.

Ole og Katrine Lukassens hus og smedje på Oddevej i Klim o. 1950.

Vandværk . Sanitet . Landbrugs-
maskiner og Gummivogne

ALT SMEDE-
ARBEJDE UDFØRES

O. Lukassen . Klim

Telf. 46

Vi er bortrejst fra 23.-12. til 5.-1.

Annonce fra 1956.

Thidemand Klitgård

Thidemand Klitgård blev født i Ø. Klitgård i Klim i 1898. Han kom i smedelære ved Søren Carlsen i V. Thorup og senere hos Lars Winther i Klim. Derefter var han hos smeden i Frøstrup og fik her kendskab til bilreparationer. Det var doktor Siller, den eneste bilejer på egnen, der lagde bil til.

Da Thidemand Klitgård startede i Klim i 1920, var her ingen biler, så det var mest cykler og landbrugsmotorer han arbejdede med, men inden længe kom de første biler til egnen, så efterhånden blev det mekanikerhåndværket, der var det bærende.

I starten havde han ikke selv bil, men brugte motorcyklen som transportmiddel. Engang blev han kaldt til mejeriet i V. Thorup, hvor en aksel var defekt. En ny aksel skulle derfor hentes i Aalborg og Thidemand kørte derned på sin motorcykel for at hente den. Da han kom derned, viste det sig imidlertid, at akslen var for lang til at han kunne binde den fast på siden af motorcyklen, og han blev derfor nødt til at anbringe den på tværs. Da Thidemand skulle over den gamle pontonbro, fyldte han således for meget, og brovagten måtte afspærre broen, så at Thidemand ene mand kunne køre over! Derefter nåede han velholdent hjem til V. Thorup med akslen.

Klim.

Mekanisk - Værksted

anbefaler sig med alt til Faget
henhørende.

**Nye og brugte Cykler haves
altid paa Lager.**

Restlageret af nye Cykler sælges
billigt. Benyt Lejligheden.

**Olie - Benzin - Dæk
Slinger, Reservedele**

Th. Klitgaard.

Telef. 39: — Klim. — Telef. 39.

Annonce fra 1934

Thidemand Klitgårds værksted og hus o. 1950

Thidemand Klitgård var pioner med hensyn til svejsning, og da han åbnede sin forretning i Klim, var karbid-svejsværket til 1200 kr. da også en vigtig bestanddel. Med årene blev Thidemand en ekspert i at svejse, og han fik ry for at kunne klare næsten alle slags svejseopgaver.

Foruden bilreparation beskæftigede han sig også med installation af centralvarme, og da vandværket blev anlagt i Klim i 1936, blev der også en del arbejde med dette for værkstedet.

Thidemand Klitgård svejser i sit værksted i Klim. Fra 1968.

Thidemand Klitgård drev sit værksted i Klim gennem mange år. Han nåede således at fejre sit 50-års forretningsjubilæum i 1970, og han fortsatte med at gå og pusle i værkstedet i flere år derefter. Han døde først som 90-årig i 1988 .

Peter Klitgård

Peter Klitgård var født i 1923 i Klim som søn af Thidemand Klitgård og blev i 1953 gift med Rigmor Vestergaard Pedersen fra Manstrup. Han arbejdede da hos faderen som mekaniker.

Peter og Rigmor Klitgård 1953.

Da Anton Røge i 1955 flyttede til Oddevej 2, overtog Peter og Rigmor Klitgård hans hus og indrettede en lille butik i østenden af huset til salget af flaskegas. Desuden kørte han ud med gasflasker. Han arbejdede dog også fortsat i faderens værksted og smedevirksomhed.

Peter Klitgårds hus på Thistedvej 319 i 1959.

Peter og Rigmor Klitgård fik to sønner Kjeld og Jens Kristian. Peter Klitgård døde i 1996.

Julius Pedersen

Julius Pedersen var født 1898 i Tømmerby. I sine unge dage var han på Sjælland, hvor han havde udlejningsvogn og skolevogn. Da han blev gift med Hertha flyttede de til Han herred og i 1934 købte de hus på Klim Strandvej, hvor Julius i o. 30 år virkede som cykelmekaniker.

Julius og Herthas hus med cykelværksted bagved og ishus foran.

Hetha havde sit ishus, som igennem mange år var et samlingssted for byens unge.

Alle Reparationer af
CYKLER
KNALLERTER
SYMASKINER
JAGTGEVÆRER

Nye og brugte Cykler og
Børnecykler til rimelige
Priser.
Nye Knallerter paa Lager

Bestil Deres IS og ISKAGER til Jul hos **JULIUS PEDERSEN**
Mekaniker . Klim

Annonce fra 1956.

Herthas ishus og Juliuses værksted i 1959.

Alfred Nørmølle og Søren Roer

Alfred Nørmølle var født 1917 i Klim. Han blev udlært mekaniker og da omfartsvejen i Klim (Thistedvej) blev lavet i 1954, startede han et bilværksted med benzinstation, som han drev gennem mange år. Da han holdt op blev værkstedet en overgang overtaget af Kroghs grusværker, men blev herefter solgt til Søren Roer, som drev stedet indtil 2007.

Alfred Nørmølles værksted 1959.

Søren Roers benzinstation og værksted i 2007.

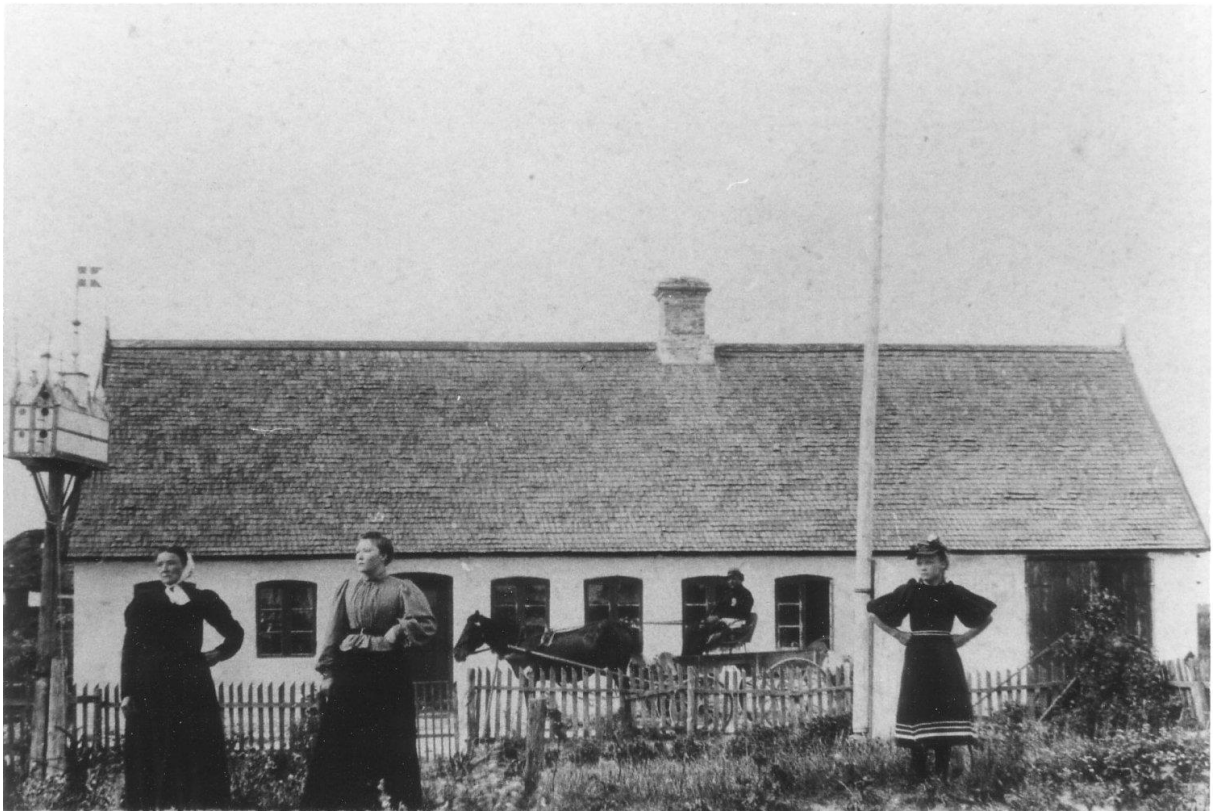
Slagtere

I de gamle folketællinger finder man ikke nogen slagtere i Klim. Man drev alle en form for landbrug dengang og har selv slagtet rundt omkring på gårdene og husmandsstederne.

I slutningen af 1800-tallet begyndte en egentlig bydannelse i Klim og der blev grundlag for flere forretninger og håndværkere, således også en slagter, som man første gang finder i 1890-folketællingen.

Bette Soren

Denne slagter var Søren Borup Christensen, kaldet ”Bette Soren”. Han var født i Kollerup i 1843 som søn af husmand og daglejer Christen Andersen Brovst og hustru Kirsten Jensdatter. Søren B. Christensen blev gift med Marie Iversen fra Øsløs, og de flyttede til Klim og byggede hus på Klim Strandvej 4 (her boede senere Jens Peter Post i mange år).

Bette Sorens hus i Klim. Fra venstre ses Marie Iversen, datteren Kirstine, på vognen slagter Søren B. Christensen og til højre datteren Dusine. Fra o. 1900.

Christen P. Mørch

Slagter Christen Peter Mørch var født på Rævehede ved Sennels. Han kom i lære som 16-årig i Thisted. Her faldt han på is og fik sit ene ben beskadiget, så det blev skævt for livstid. Efter at være udlært kom han til slagter Bonde i Fjerritslev og her mødte han sin senere hustru Kirstine, datter af ovennævnte Søren B. Christensen.

Efter giftermålet købte de 1903 huset øst for Klim skole (Klim Strandvej 6) og lige vest for Bette Sorens hus. Slagter Mørch havde da kun 16 kr. på lommen, men det lykkedes ham at etablere sig som slagter i Klim.

Slagter Chr. P. Mørch med familie foran huset på Klim Strandvej i 1911.

Han fik bygget slagtehus til nordenden af huset, men nogen egentlig slagterbutik havde han ikke. Han opkøbte kreaturer hos landmændene på egnen, tog hjem og slagtede dyrene og kørte så ud og solgte kødet fra en lille hestevogn med en hvid kasse bagpå, hvor der var døre som vendte bagud.

Han købte også heste, som han ofte brugte til køreheste, indtil han slagtede dem og købte en anden og spændte for vognen i stedet for.

Kødet

af en fød 7 Aars bovlam Hest, købt
af Frøstrup Hesteforsikringsforening,
kan faas hos

Slagter Mørch, Klim.

NB. Fars haves.

Annonce fra Fjerritslev Avis fra 1914.

Christen og Kirstine Mørch opfostrede 12 børn, som alle blev født i huset på Klim Strandvej. De måtte hjælpe til fra små. Det fortælles at datteren Julie engang kom trækkende med en stor tyr, selvom den lille pige ikke var større end, hun kunne stå under tyrens hals. I det samme kom læge Søren Dalsgård kørende forbi med stor larm på en motorcykel. Et sådant køretøj var ikke almindeligt dengang, så tyren blev så forskrækket, at den forsvandt ned i grøften og Julie fulgte med, fordi hun havde tvundet snoren om sine skuldre. Bagefter fik man med stort besvær tyren og den lille pige, som var sluppet uskadt, op fra grøften igen.

Hestekøretøjer på Gl. Landevej i Klim o. 1915. Til højre Slagter Mørch med kassen bag på vognen.

I 1925 solgte Slagter Mørch og Kirstine huset på Klim Strandvej til Kr. Imer og i stedet købte de huset på hjørnet af Oddevej og Damgårdsvej, hvor senere "Radiøsøren" havde sin butik. Herfra drev de slagterforretningen indtil 1930.

Christen Mørch solgte huset til skomager Christen Christensen og købte så i stedet Anders "Tørks" hus på Gl. Landevej 12 (huset er nu nedrevet). Her indrettede han baghuset som slagtehus og drev således sin forretning videre.

Anders og Line Tørk foran huset på Gl. Landevej, hvorfra Chr. Mørch senere drev sin forretning.

Anton Røge

Anton Røge blev født 1894 i Lild sogn og rejste så tidligt som i 1912 til USA. Her arbejdede han blandt andet i bilindustrien og desuden mødte han sin senere hustru Albertine. Et par år efter rejste de til Danmark, men da var 1. verdenskrig brudt ud og de kunne ikke komme tilbage til Amerika. De giftede sig derfor og boede derefter forskellige steder i Nordjylland, inden de i 1926 slog sig ned i Klim og startede slagterforretning med slagtehus i den lille tilbygning med halvtag, som lå i østre ende af det for længst nedrevne forretningshus "Nyborg.

Landevejen gennem Klim i begyndelsen af 1900-tallet. Til højre ses Nyborg, hvor Anton Røge startede sin slagterforretning i 1926 i tilbygningen til venstre.

I 1930 byggede de hus og forretning på Thistedvej 319 øst for Thidemand Klitgårds værksted:

Anton Røge købte en høj gammel Ford varebil med lad, hvorpå var anbragt en hvid kasse, som kødet blev opbevaret i. Han slagtede ikke kun derhjemme, men tog også ud som hjemmeslagter. Engang var han gående ud på Klim Fjordholme i snevejr og frost. Han bad da om at blive kørt hjem, men fik afslag med den begrundelse, at de havde betalt ham 3 kr. for arbejdet og heri var også medregnet transporten! Han måtte derfor gå hele vejen hjem mod den kolde frostvind fra nordøst og var ganske forfrossen da han endelig nåde hjem.

Annonce fra 1934.

Mange gange havde han dog også Niels Olsen som medhjælper. Anton Røge har senere fortalt herom:

I de sidste 10-12 dage før jul havde vi travlt. Det blev til 10-12 grise om dagen, så vi nåede op imod 150 grise i løbet af disse dage. Jeg havde en høj gammel Ford og den kørte vi rundt i. Vi kunne tjene tre kroner pr. slagting. Heraf fik Niels Olsen den ene, bilen den anden og mig den tredje. Det var ikke meget, men det var i trediverne, og da var der nærmest ikke penge mellem folk. Mange steder sagde de, at det var alt for dyrt, andre steder skulle de skyldes, for de havde simpelthen ikke pengene. Sådan var tiderne dengang.

Op imod krigen kostede hovederne heller ingen ting. Nogle kørte rundt og solgte grise fra lastvogn og det kunne de gøre for 17 øre kiloet. Vi havde da en uge kun solgt en kvart kalv i forretningen. En kalv kostede 30 kr. og så skulle det være en god kalv. Jeg købte engang en tyr i Thorup for 95 kr. Den vejede endda 1300 pund. Huden fik jeg 3,10 kr. for. Så ringe var det.

Gaa ikke over Aaen efter Vand,
her faar De det rigtige Kram.
Kvarte og halve Grise
til Dagens billigste Priser,
vort Paalæg har Ry
over Land og By
Overalt det bringes,
naar der ringes.

Slagter Anton Røge ✧ Klim ✧ Tlf. 34

Annonce fra 1956.

Anton Røge holdt op med at slagte ude i 1945, men fortsatte i sit eget slagtehus ved den gamle slagterforretning i Klim. Han holdt helt op med at slagte i 1955, da han byggede ny slagterbutik på Oddevej 2 i Klim.

Her virkede Anton og Albertine de næste fjorten år inden de lagde op og lukkede butikken i 1969, hvorefter butikken blev lejet ud til Klim Bank.

Anton Røge fortsatte dog de kommende år med at gå ud og hjælpe med at slagte grise, ligesom han havde et mindre røgeri til eget behov. Anton Røge døde i 1978 og Albertine i 1987.

Anton Røge i sit røgeri i 1974.

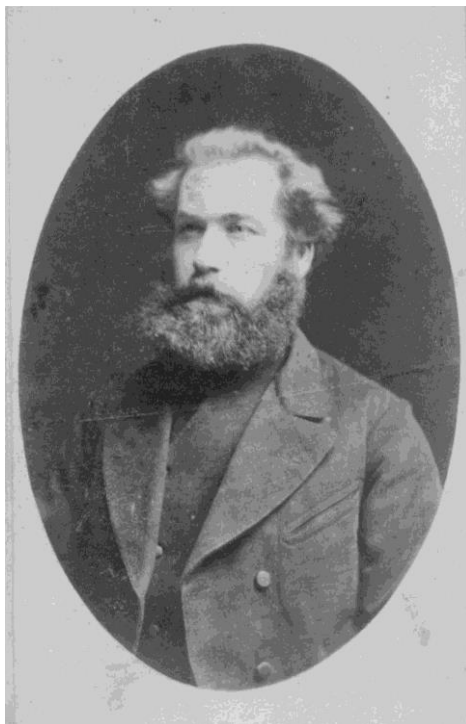
Tømrere, snedkere og karetmagere

Fra gammel tid har der altid været tømrere og snedkere at finde i landsbyerne. De udøvede som oftest dette erhverv samtidig med at de var husmænd eller daglejere. Således også i Klim sogn, hvor folketællingen fra 1787 nævner en enkelt bondesnedker, Søren Christensen Tornby, som var 24 år og ugift og boede hos sin mor, som var enke og i Klim by. I 1801-folketællingen var han blevet gift og bosat i Klim Terp, hvor han blev nævnt som husmand og tømmermand. Han virkede også som fisker og i april 1820 druknede han på havet sammen med 9 andre Klimboere. I folketællingerne fra 1834 og 1840 finder man også enkelte snedkere og tømrere, men i 1845 er der hele 5 tømmermænd og 2 snedkere. Blandt disse finder man en, som blev stamfader til en slægt af håndværkere og fiskere i Klim sogn de næste 100 år.

Styrbækslægten

Den første af denne slægt kom til Klim i begyndelsen af 1800-tallet. Det var Niels Christensen Styrbæk, som sammen med sin hustru Kirsten Jensdatter kom fra Torslev sogn og omkring 1804 bosatte sig som fæster af husmandsstedet Tjenlav Mølle - en tidligere vandmølle i Klim Odde. Her fødtes i 1806 sønnen Jørgen Nielsen Styrbæk. I 1845 boede han i et hus i Klim som husmand og tømmermand sammen med hustruen Ane Katrine Nielsdatter og hendes gamle 82-årige far Niels Jensen Manstrup, som var på aftægt. I 1852 købte han huset med matr. nr. 111 i Klim, hvor senere bager Kjær fik sin butik. Her boede han og havde sit værksted indtil 1867.

I 1850 fik Jørgen Styrbæk og hustru en søn Nikolaj Styrbæk. Han var i sine unge dage på højskole på Fyn og arbejdede derefter i Svanninge en tid, inden han i 1878 kom tilbage til Klim. I 1880 købte han hus på Gl. Landevej 6 af skomager Johan Kurth og året efter blev han gift med Inger Marie Jensen fra Brovst, som da tjente i Klim.

Nikolaj Styrbæk o. 1880.

Familien Styrbæk o. 1892.

Nikolaj Styrbæk virkede herefter som snedker og karetmager i Klim i o. 40 år. Hans søn Jørgen Styrbæk, der var født i 1882, begyndte allerede at hjælpe faderen på værkstedet efter han var gået ud af skolen, men i 1909 kom han i lære i Thisted. I 1911 var han udlært og derefter blev han svend hjemme hos faderen.

I 1918 blev han gift med Katrine Mogensen fra Klim Strand og de flyttede ind i et hus overfor uldspinderiet, men i 1923 byggede de hus og værksted på Gl. Landevej 7. Jørgen Styrbæk overtog nu forretningen efter sin far og arbejdede som karetmager i Klim de næste 30-40 år.

Jørgen Styrbæk foran det gamle værksted på Gl. Landevej 6 o. 1915.

Jørgen Styrbæk udenfor det gamle hus og værksted på Gl. Landevej 6 omkring 1920.

I årene op til anden verdenskrig bestod arbejdet mest i at lave og reparere arbejdsvogne til landbruget. Sådanne vogne havde jo dengang også hjul som var lavet af træ og i travle perioder om sommeren kunne der stå mange sådanne hjul udenfor værkstedet, som skulle repareres. Arbejdet med disse vogne foregik i nær samarbejde med smeden – i starten Mads Smed og Thomas Madsen og senere især Lars Winther - idet både hjul og navene efter fremstillingen eller reparationen jo skulle forsynes med jernringe, og i øvrigt var der en række andre jernbeslag på vognene, som smeden tog sig af.

Jørgen Styrbæk ved slibestenen. Bag ham ses købmand Studsgaard.

Jørgen Styrbæk lavede foruden arbejdsvogne også jumber og fjedervogne. Fremstillingen af nye vogne foregik mest om vinteren, mens det om sommeren mest var reparation af vogne det drejede sig om.

Jørgen Styrbæks datter Kamma har fortalt, at han ofte arbejdede alene i værkstedet til ud på aftenen, men mange vinteraftener kunne han sidde inde og ”tælle” på de mange river af træ, som han også fremstillede, og som man brugte mange af i landbruget dengang. Børnene fik ofte lov til at lege i værkstedet, men når den store båndsav skulle startes for at save planker ud, var det forbudt for børnene at opholde sig i værkstedet!

Jørgen Styrbæk var en meget alsidig mand, som både sleb folks knive og satte vinduesrunder i, ja han klippede oven i købet også folk i Klim: De blev placeret på en gammel stol i værkstedet og fik et stykke blåt lærred om sig og så var her frisørsalon.

Efter anden verdenskrig gik man over til at bruge arbejdsvogne med gummihjul i landbruget og meget af det oprindelige karetmagerarbejde gik ud, men Jørgen Styrbæk reparerede og lavede også lad til gummivogne til landbruget og lad til lastvogne til både Asger Madsen og Agner Jensen i Klim.

Jørgen Styrbæk foran sit nye værksted på Gl. Landevej 7.

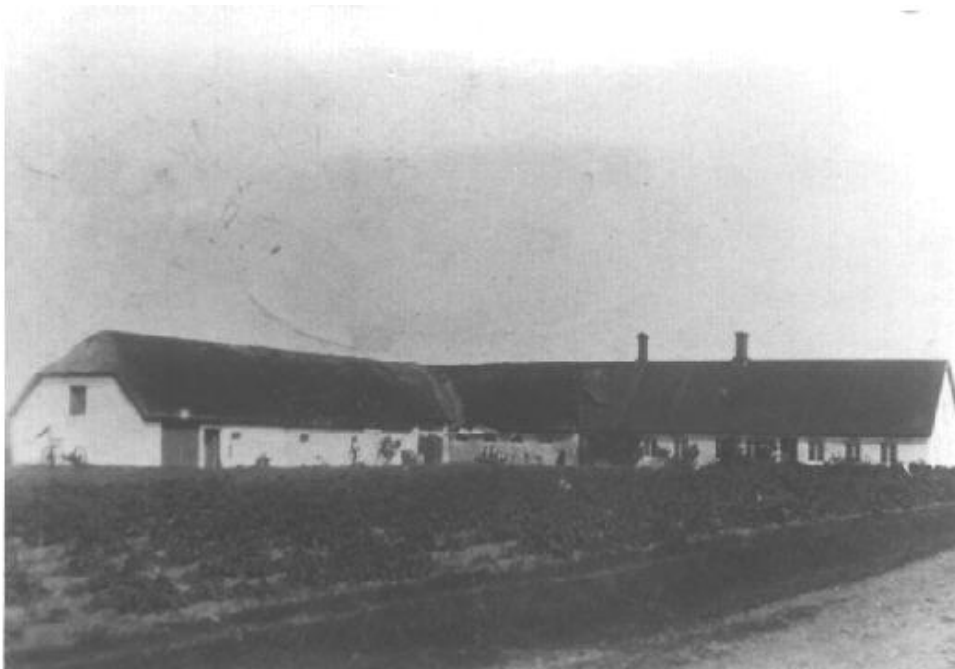
I 1953 blev værkstedet delt, og den ene halvdel blev overladt til sønnen Peter Styrbæk, som fik sit malerværksted her. Jørgen Styrbæk fortsatte med at lave småreparationer som at sætte skaft på skovle og reparere river til han var over de firs.

Også frisørhåndværket fortsatte den gamle karetmager med, så når børnene i Klim blev sendt til frisøren Anton Thorhauge med 50 øre for at blive klippet, så kunne de finde på at gå ind til karetmageren i stedet for, da han kun tog 25 øre og så var der jo 25 øre til overs til slik....

Jens Christian Tømmermand

En anden ”tømmermand” i folketællingen fra 1840 var Jens Christian Nielsen, som samtidig var husmand og boede i matr. nr. 66 i Klim, den nuværende Oddevej 42, hvor mølleren i Klim senere kom til at bo. Han var født i V. Thorup og hustruen Inger Jensdatter var født på stedet i 1810, som datter af Jens Pedersen Led og Maren Pedersdatter.

Jens Christian Nielsen og hustru flyttede senere hen i Klim Østergård og opgav vist herefter tømmererhvervet, men navnet ”Tømmermand” hang ved både ham og også hans søn Jørgen Chr. ”Tømmermand” Jensen, som senere overtog Østergård og i mange år var sognefoged i Klim.

Oddevej 42 o. 1920. Her havde Jens Chr. Nielsen tømmerværksted o. 1840-50.

Familien Andersen

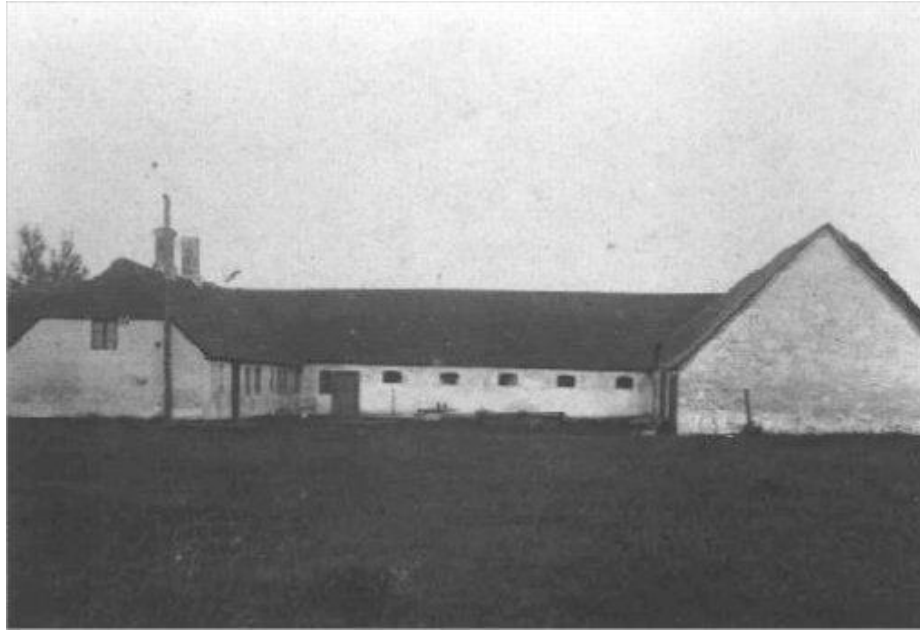
I 1845 havde Jens Christian Nielsen en tømmerlærling Christen Andersen, der var søn af fisker Anders Larsen Væver og hustru Gjertrud Christensdatter ved Klim Strand. Denne Christen Andersen kom til at virke som tømmer i Klim i en længere årrække.

I 1850 boede han hos broderen Lars Christian Andersen, som havde giftet sig til gården matr. nr. 23 i Klim, den senere Fattiggård.

Få år efter blev Christen Andersen gift og i 1855 slog han sig ned som selvstændig tømmer og husmand i matr. nr. 13b på Sandvejen 14 i Klim. I 1860 boede Christen Andersen her sammen med hustruen Mette Marie Christensdatter en datter og 2 lærlinge.

I 1880 havde han den 27-årige Søren Christian Andersen i huset som tømmervend. Han blev gift med Christen Andersens datter Katrine og de overtog i 1892 husmandsstedet og Søren Andersen fortsatte svigerfaderens tømmerforretning til sin død i 1922.

Søren og Katrine Andersen var forældre til Kr. Andersen, som overtog hjemmet og virkede som spillemand på egnen i mange år, samt Anders Andersen, der blev udlært i tømmerfaget hos faderen, men som senere overtog Klim Nørgård og startede et kalkværk.

Sandvejen 14 i Klim o. 1916-17.

Christen Andersen og Mette Marie Christensdatter havde også en søn Niels Andersen, som blev udlært som tømrer. Han byggede i 1907 huset på Sandvejen 21 og virkede som tømrer i Klim i mange år, hvor han omtales som en dygtig tømrer med et venligt og tiltalende væsen. Han var ugift og i en periode boede hans søstersøn, ovennævnte Kr. Andersen og hustru Elna hos ham i huset på Sandvejen.

Da svogeren Søren Andersen døde og søsteren Katrine således blev enke, flyttede hun sammen med Niels Andersen hen i et nærliggende hus på Stubmøllevvej.

I 1935, da Elna og Kr. Andersen havde fået bygget nyt stuehus til ejendommen på Sandvejen 14, flyttede Niels Andersen dog tilbage til sit gamle hus på Sandvejen 21.

Tømrer Niels Andersen. Fra o. 1915-16.

Familien Hjortdal

Den første i denne slægt, som kom til Klim var Andreas Hjortdal, som sammen med sin hustru Anne Margrethe Wammen flyttede fra Aggersborg til Klim i 1790. Her virkede han som sognedegn og kirkesanger i Klim og V. Thorup til han døde i 1823, 72 år gammel. Andreas Hjortdal og hustru fik i 1785 i Aggersborg en søn Jens Michael Hjortdal, som senere blev snedker i Klim.

I 1834 boede Jens Michael Hjortdal således med sin hustru Kirsten Jespersdatter og deres to børn Andreas og Ane Margrethe i et hus ved Klim Kobakke. Herefter flyttede de til et husmandssted i Ullerup i V. Thorup sogn. I 1850 står Jens Michael Hjortdal blot som husmand her, men hjemme hos sig havde han sin søn Andreas Hjortdal på 28 år, som da benævnes som hjulmand.

Kort efter blev Andreas Hjortdal gift med Johanne Marie Pedersdatter fra Klim og parret købte et hus på Gl. Landevej i Klim, som de dog allerede i 1852 solgte til tømrer Jørgen Styrbæk og flyttede ned til et husmandssted vest for Klim Kobakke. Dette hus var blevet bygget i 1824 på en udstykning fra Klim Præstegård af Niels Rasmussen Løversgård, men blot to år efter solgte han stedet og flyttede ned til Randersegnen, hvorfra han stammede.

Ifølge folketællingen fra 1855 boede Andreas Hjortdal og hustru her sammen med deres søn Jens Peter (som senere blev købmand i Klim) og datteren Ane Kirstine. Desuden var Jens Michael Hjortdal og hustru på aftægt hos dem.

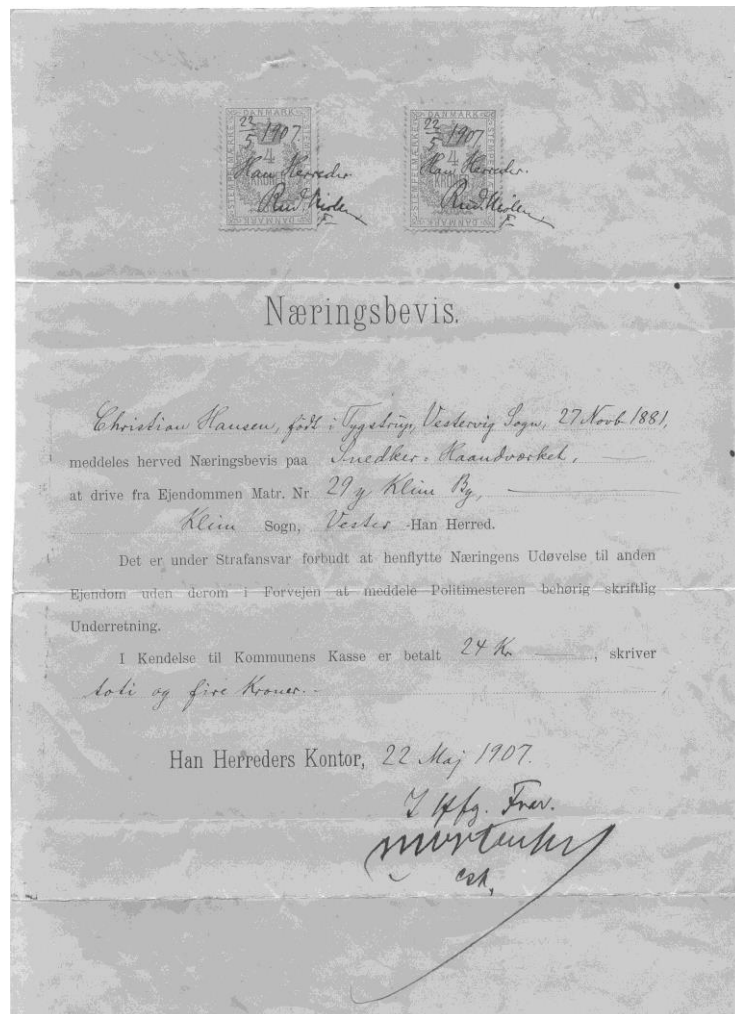
Andreas Hjortdal virkede her som snedker i o. 30 år. Senere blev huset overtaget af skomager Jens Rohde Winther og o. 1920 blev det brudt ned.

Huset vest for Klim Kobakke, som var bygget i 1824 af Niels Rasmussen Løversgård og som senere i en årrække var beboet af snedker Andreas Jensen Hjortdal. Huset lå meget tæt på banen og blev nedbrudt o. 1920. Billedet er taget af Fotograf Petersen i Fjerritslev i oktober 1905.

Snedker Hansen

I 1906 flyttede en ung snedker, Kristian Hansen, til Klim sammen med sin familie. Han var født i 1881 i Tygstup ved Vestervig, men så, efter at have arbejdet et par år som snedkersvend, muligheder i at slå sig ned i Klim som selvstændig, idet byen jo var blevet stationsby året før. I første omgang boede han og hustruen til leje i huset på Oddevej 19, men året efter købte han et stykke jord på den anden side af Oddevej og byggede sit hus og værksted her.

Snedker Hansens næringsbevis fra 1907.

Som 80-årig fortalte snedker Hansen om sit virke til forfatteren og lokalhistorikeren Jens Rolighed:

Det var lige efter århundredskiftet, jeg og min kone flyttede til Klim. I begyndelsen havde jeg ellers ikke tænkt at blive i Klim, for jeg syntes, byen var uhyggelig. Der var det lange hus med jernvinduer, og så var der så mange hvide og gule huse opført hist og her uden orden og plan. Men der er nok noget om snakken, at har man sovet i Klim én nat, kommer man til at holde af befolkningen og vil gerne blive.

Da jeg lærte snedkerfaget, stod jeg i lære i fem år, lønnen i den tid var kun kost og logi, og arbejdstiden var fra kl. 6 om morgenen til kl. 8 om aftenen, så arbejdede vi også søndag formiddag. Da jeg blev svend, fik jeg 1 kr. om dagen plus kost og logi. Og uden mesters tilladelse måtte vi ikke ryge, blev der givet lov, brugtes lang pibe.

Oddevej 30 i Klim o. 1910.

Her i Klim udførtes de første år alt arbejdet med hånden, og jeg har tit arbejdet fra kl. 6 om morgenen til kl. 11 om aftenen. Det er mærkeligt at sammenligne den tids priser med nutidens. Et bord med skuffe af almindeligt træ kostede 10 kr., en stol kostede 2 kr. 85 øre, og en dobbeltseng med fjedermadras kostede 18 kr. Nogle steder lavede man selv madras af halm, så blev sengen ikke så dyr.

Snedker Hansen og familie i 1915.

Snedker Hansen butik og værksted på Oddevej 30 i Klim o. 1915

Almindelige ligkister betaltes med 10 kr., pænere kister kostede 22 kr. Enkelte steder var det endnu skik at lave kisten efter mål. Inde i storstuen blev den døde "lagt på strå". På et langt bord lagdes der rughalm, derpå fik den døde så plads i tre døgn, så snedkeren efter at have målt liget kunne få en kiste lavet, der passede, først så lagdes den døde i kiste og blev iført den skjorte, der forlængst var syet og gemt hen.

Fra snedkerværkstedet på Oddevej 30 o. 1915. Forrest ses snedker Hansens sønner Leonhardt og Børge.

Husk
Klim Møbelsnedkeri
naar De skal købe Møbler.
Hele Sæt og enkelte Møbler leveres
billigst.
Kr. Hansen,
Telefon 17.

Annonce fra 1934.

I 1914 skete der en stor forandring, idet forretningen udvidedes, og der indførtes helt moderne maskiner, så der kunne leveres møbler rundt omkring i landet. Til den omfattende virksomhed i sognene i Han Herred er det meget forskellige befordringsmidler, jeg har benyttet; jeg kan nævne almindelig cykel, motorcykel, hestekøretøj, både alm. vogn og jumbe med gummi, og til sidst fik jeg bil.

Snedkerværkstedet og butikken på Oddevej 30 o. 1955.

MØBLER
saa
Klim Møbelsnedkeri
Tlf. 17

Desuden har vi

- ✧ Springmadrasser
- ✧ alm. Madrasser
- ✧ Vægtæpper
- ✧ Divantæpper
- ✧ Løberstoffer
- ✧ Malerier

Der kan nu faas Perlon Møbelstoffer

NB.: Vi viser Dem gerne stort Udvalg i Dultæpper.

Annonce fra 1956.

Snedker Hansens hus og butik o. 1960

Kristian Hansen solgte snedkerværkstedet til sin søn Carl Hedelund Hansen i 1946, men han fortsatte med at møde på værkstedet og deltage i arbejdet til han var over 80 år. I 1965 døde han 83 år gammel. Han var en meget agtet og afholdt mand, der gennem de mange år han boede i Klim havde adskillige tillidshverv.

Carl Hansen i sit værksted i 1986.

Carl Hedelund Hansen overtog faderens virksomhed i 1946 og virkede her i over 40 år. Han udvidede værksted og butik flere gange – især i 1959 efter at en brand havde hærget både værkstedet, udhuset og overetagen af stuehuset.

Foruden den almindelige møbelproduktion gennem årene producerede Carl Hansen også større leverancer. Således i 1974-75, da han var med til at lave 270 auditoriestole til Landbohøjskolen i København.

Carl Hansen blev i 1987 udnævnt til æresmedlem af mesterforeningen og i 1990 døde han, 74 år gammel og hermed lukkede snedkerværkstedet på Oddevej, som havde uddannet mange snedkersvende og præget byens liv gennem hele århundredet.

Klim Møbelabrik

I 1919 kom den da 15-årige Christian Winther Rasmussen i lære hos snedker Hansen i Klim. I lærekontrakten var noteret følgende:

Lærlingen erlægger ved Læretidens begyndelse halvtreds kr. han erholder i hele læretiden Husly og fuld Kost, samt ved Læretidens Udløb den 1. november 1923 et hundrede kr. Klæder, Vask og andre Fornødenheder bestrides af Lærlingen selv.

Winther Rasmussen blev således udlært i 1923, og i 1929 opførte han og åbnede et snedker- og tømrværksted ved Thistedvej i Klim.

Uddrag af Chr. Winther Rasmussens lærekontrakt fra 1919.

I starten blev der både lavet møbler og udført almindeligt snedker og tømrrerarbejde, men i 1939 blev der bygget en ekstra etage på og virksomheden blev indrettet som egentlig møbel-fabrik.

Chr. Winther Rasmussen drev sammen med sin hustru Mary Winther Rasmussen virksomheden indtil sin død i 1965. Enken drev fabrikken videre sammen med sønnerne Gudmund og Bruno, der i forening endelig overtog virksomheden i 1976.

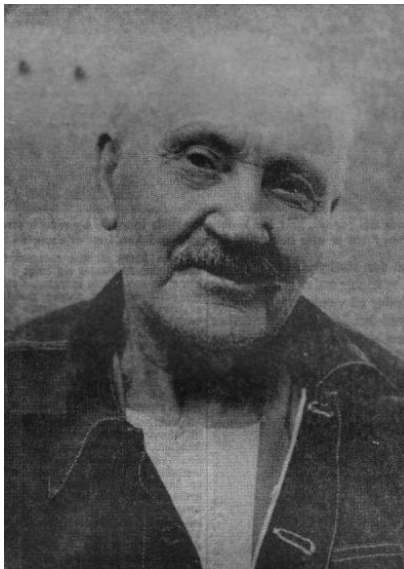
Fabrikken blev udvidet flere gange og antallet af medarbejdere mangedobledes. I dag har fabrikken specialiseret sig i at fremstille reoler – de såkaldte ”KLIM-reoler”. Bruno Winther Rasmussen ledede selv fabrikken efter broderen Gudmunds død, men har nu solgt virksomheden, som dog drives videre efter samme koncept.

Klim Møbelfabrik o 1950.

Otto Nielsen og Bipier

Otto Nielsen "Smed" var født 1858 i Klim og virkede fra 1885 og frem som tømrmester i Klim. Han efterfulgtes af sønnen Peder Nielsen, kaldet "Bipier" på grund af sin store interesse for biavl. Både far og søn boede og havde deres værksted på Gl. Landevej i Klim.

Peder Nielsen kaldet "Bipier".

Hans hus på Gl. Landevej med mange bistader.

Sedorf Peter Mølbæk.

Sedorf Peter Mølbæk

Sedorf Peter Mølbæk var født i 1902 i Attrup i Torslev sogn. Han blev udlært som tømrer i 1921 hos Chr. Pilgaard i Torslev og blev selvstændig tømrermester i 1923 i Skræm. I 1927 flyttede han til Vust, men efter giftermålet med Marie Mathea Klitgaard i 1929, slog parret sig ned i Klim, hvor de i 1931 købte hus på Oddevej 21. Her havde Søren Styrbæk indtil da haft sin farvehandel (se side 84). I ni år boede Peter og Marie Mølbæk i huset på Oddevej, hvor Marie Mølbæk også havde et mælkeudsalg. I 1940 flyttede de til et hus på Klim Strandvej, hvorfra Mølbæk, som han blev kaldt, drev sin tømrervirksomhed.

Mølbæk var en agtet og respekteret tømrermester, som udførte arbejde på mange private huse i byen gennem årene, men han var også med til at opføre Klim skole, mejeriet Toftholm i V. Thorup og Klim forsamlingshus. En del år havde han sønnen Knud Mølbæk, som også var udlært tømrer, som medhjælp. Mølbæk mistede sin hustru allerede i 1953 og da flere af hans børn bosatte sig i omegnen af Randers, flyttede han hertil i 1970. Her døde han i 1982.

Snedker Mølbæks hus på Klim Strandvej.

Bødkere

Bødkerhåndværket er næsten forsvundet i dag, men førhen var en bødker næsten uundværlig ude på landet til at fremstille spande, fade og ikke mindst de mange forrådskar af træ, som var nødvendige i datidens husholdning. I Klim finder man da også flere bødkere op gennem 1800-tallet, men kort efter år 1900 forsvinder håndværket her ligesom i de fleste andre landsbyer.

Jens Nielsen Riislin

Han var født o. 1761 i Tranum og kom til Klim og blev gift med Maren Nielsdatter i 1792. I 1801 boede han som husmand uden jord og bødker i Klim by. I 1810 døde hustruen og han giftede sig på ny med Maren Andersdatter fra Gøttrup. Senere flyttede de til Ullerup i V. Thorup, hvor han også virkede som husmand og bødker. Endnu i 1845 levede han og var da på aftægt i huset i Ullerup.

Niels Jensen Høgh

Han var født o. 1760 formentlig i Hjortdal og kom til Klim i 1796 og købte den nu for længst forsvundne gård med matr. nr. 14 ("Jeppes gård"). Foruden at være gårdmand havde han tilsyneladende også bødkerværksted, idet hans tjenestekarl Niels Rasmussen også benævnes som bødker. I 1803 sælger han igen gården og flytter åbenbart fra sognet igen sammen med sin familie.

Ole Pedersen

Ole Pedersen var sjællænder af fødsel, idet han var født omkring 1817 i Kallehave sogn i Præstø amt. Han indsendte i 1851 en ansøgning til sogneforstanderskabet i Thorup-Klim: *Ligesaa var Ansøgning fremkommen til Erklæring fra Bødkersvend Ole Pedersen (sidste Vinter Meieri Bestyrer paa Aagaard) om at erholde Bevilling til at drive Bødkerproffesion, medens han har Bopæl i bemeldte Kliim. Forstanderskabet fandt, at uanset der ingen Bødker er i Kliim Sogn, saa burde det dog ikke anbefale Ansøgningen, da det befrygtede, at de 4 Bødkere i Thorup Sogn kunde lide Afgang i sin Næring, om en duelig Bødker blev bosat i Kliim og Fattigvæsenet saaledes paaføres Byrde.*

Trods sogneforstandernes negative holdning fik han dog sin bevilling fra amtet samme år og i 1855 boede han i et hus midt i Klim by. Han var da enkemand og havde tre små børn at forsørge. Til leje i huset havde han en 21-årig daglejer og smedevend, Henrik Schapkow, som stammede fra Lillienthal sogn i Kiel amt, som jo på dette tidspunkt var dansk område. Ole synes at have forladt sognet igen de kommende år, thi i folketællingen fra 1860 er der ingen spor af ham.

Henrik Larsen

Han var født i 1842 i Bejstrup som søn af husmand Lars Smed og hustru Karen Pedersdatter. Han kom til Klim i 1867 og slog sig ned som bødker i et lille nu for længst forsvundet hus, som lå lidt øst for det nuværende Klim Ældrecenter. Her boede han og virkede som bødkermester de næste 20-30 år. Foruden bødkerarbejdet fremstillede han også træskobunde .

Lars Justesen

Lars Justesen, bødker i Klim 1891-1910.

Lars Justesen var født 1864 i Torslev og kom til Klim i 1891, hvor han byggede huset på Thistedvej 327, hvor Klim Kro havde til huse. Her virkede han som bødker indtil 1910, hvorefter han flyttede til Kettrup, hvor han i 1921 var bosat i Korsholm og nu blev angivet som værende tømrer.

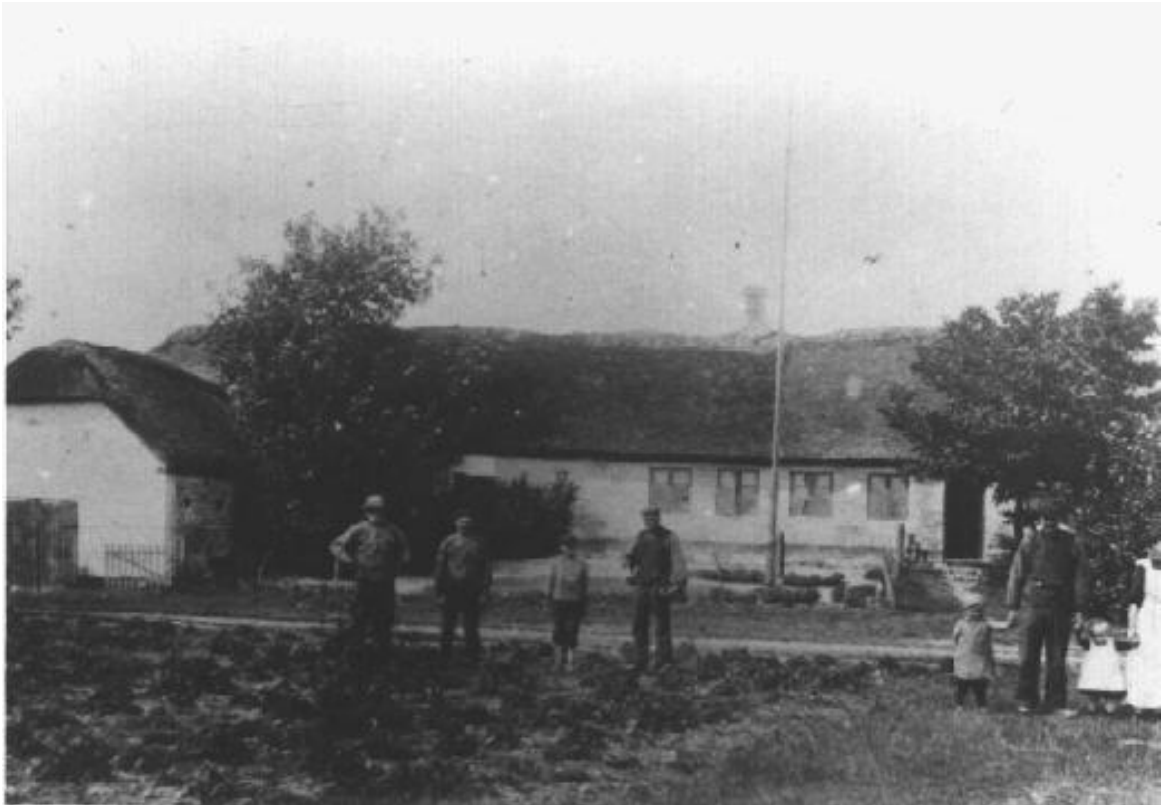

Huset på Thistedvej 327, som Lars Justesen byggede i 1891.

Tækkemænd

Tilbage i 1800-tallet og tidligere var den almindelige tagbeklædning på egnen stråtag og med de store rørskove på de nærliggende vejer, var der let adgang til materialerne.

I Klim træffer vi da også tækkemænd tilbage i 1700-tallet og frem, men det syntes kun at have været en bibeskæftigelse, eftersom det ikke altid nævnes i folketællingslisterne ved de pågældende personer.

Typisk stråtækkede huse i Klim bygget i limsten: Peter Justesens gård på Damgårdsvej 11 o. 1910.

Terkel Jørgensen

Han var født omkring 1735 og blev i 1775 gift med Inger Pedersdatter, enke efter Peder Andersen Winther i Klim. Forinden var han dog i 1771 og 1772 blevet udlagt som barnefader af et par ugifte piger. Terkel Jørgensen virkede som jordløs husmand og tækker i Klim til sin død i 1805.

Hans søn Mads Terkelsen, født 1780 i Klim, overtog faderens erhverv. I folketællingen fra 1834 fremgår det, at han boede i Klim Terp sammen med sin hustru Else Marie Sørensdatter og her nævnes han som tækker.

Christen Hansen

Han var født omkring 1807 på Bjerget i Lild sogn og boede fra o. 1842 og frem ved Klim Strand sammen med hustruen Maren Andersdatter. De første år benævnes han blot som forpagter og fisker, men i 1860 og 1870 nævnes han kun som tækkemand.

Ole Christian Jørgensen

Ole C. Jørgensen eller Wolle Klattrup, som han kaldtes, boede i et nu forsvundet husmandssted på Sandvejen i Klim, som han havde overtaget i 1857 efter faderen Jørgen Rasmussen Klattrup. Han var født i Klim i 1834 og døde sammesteds i 1884. Foruden at være tækkemand, var han tillige husmand og skomagere (se under Skomagere).

Mads Thomsen

Mads Thomsen var født 1855 i V. Thorup og var gift med Kirsten Pedersen, som var datter af Peder Chr. Sørensens i Klim Søndre Mølle. Han virkede i begyndelsen af 1900-tallet som tækkemand, arbejdsmand og kirkebetjent i Klim. I sidstnævnte embede blev han senere afløst af svigersønnen Niels Olsen.

Mads Thomsen foran sit hus i Klim o. 1930.

Jens Simonsen

Han var født i Vust i 1860'erne og om ham fortalte min far, Andreas Grishauge følgende: *Jens Simonsen boede en tid i Vust, men her brændte huset og han flyttede til Klim og boede en tid i huset, hvor senere sadelmager Andreas Jensen indebrændte. Her blev han gift med An Mari, enke efter Gravers Cortsen.*

Han var en dygtig tækkemand, men kendt for sin hidsighed, når det ikke lige gik efter hans hoved. Var alt ikke klar, når han kom, så var han gal og det var vanskeligt at sy for ham.

Malere

I 1846 var der en ansøgning til sogneforstanderne i Thorup-Klim fra malersvend Carl Frederik Jansen Bech fra Thisted om at måtte slå sig ned som malersvend i Thorup, Klim og Vust. Det blev ikke anbefalet, da han var sogneforstanderne ubekendt og der ikke mentes at "være trang for en maler". Trods dette slog han sig ned i V. Thorup og i 1854 søgte han sogneforstanderne om lov til at holde svend, men dette kunne man heller ikke anbefale, da man mente, at der knap nok var arbejde nok til maleren selv.

Søren Hesseldahl

I Klim var der ikke nogen maler på dette tidspunkt, og man må formode, at ovennævnte maler Bech også udførte malerarbejdet i Klim indtil byen i 1875 fik sin egen maler, nemlig Søren Peter Hesseldahl. Han var født 1850 i Løgstør, men kom til Klim i 1855 sammen med forældrene snedker Peter Christensen Hesseldahl og hustru Gjertud Andersdatter. Peter Hesseldahl døde imidlertid allerede i 1868 kun 49 år gammel og Gjertrud Andersdatter ernærede herefter familien som skrædder, men i 1875 begyndte Søren Hesseldahl så som malermester i Klim i huset på Damgårdsvej, som siden blev overtaget af sadelmager Jens Marthinus Jensen.

Søren Hesseldahl virkede i næsten 50 år som malermester i Klim. Sogneforstanderprotokollen for Thorup-Klim fortæller således i 1892, at Søren Hesseldahl var blevet antaget til at male hele det nye hus ved Klim skole for 110 kr.

Foruden at male havde han også en anden vigtig funktion i byen, idet han gennem en årrække også var byens spillemand. Herom har Niels Sodborg i Historisk Aarbog for Thisted Amt i 1932 fortalt følgende:

I Klim var der en Spillemand, som i sin Tid spillede ikke saa lidt i Vester Han Herred og undertiden paa Hannæs. Han hed Søren Hesseldahl og var Maler af Profession. Han lærte at spille som ganske ung af en gammel Spillemand. Noderne blev han ikke videre hjemme i, men han havde et godt Gehør for Musik og havde let ved at lære et Musikstykke efter Øret, og han havde en vis Evne til at faa Violinen til at klinge kraftig. Han har fortalt, at han kun var 16 Aar gammel, da han i Thorup Kro første Gang spillede til Dans.

Det var slet ikke saa let at være en fattig Haandværker og Spillemand tillige. Der skulde baa- de Kræfter og Vilje til efter en travl Arbejdsdag at stilles hen i en Krog i Gaardens Storstue, hvor der maaske var lidt Plads, og spille hele Natten og sidde og samle og indaande Støv. Der kunde tidt ligge et tykt Lag Støv paa Spillemandens Frakke, naar han var færdig.

Engang efter endt Arbejdsdag tog Søren Hesseldahl sin Violinkasse under Armen og gik til Bjerget Kro for at spille der hele Natten og derefter gaa tilbage til Klim igen, og Fortjenesten var kun 4 Kr., men saadanne Ture gjorde han, som saa mange andre Landsbyspillemand, saa mange Gange, og undertiden maatte han spille flere Nætter i Træk og næsten ingen Løn faa.

En Nat, Søren Hesseldahl gik hjem efter at have spillet, kom han til at længes efter at høre Violinens Toner igen. Han satte sig da paa en Harve, som stod ved Vejen, tog Violinen frem og lod Tonerne klinge ud i den stille Nat.

Søren Hesseldahl var engang udsat for en raa Behandling af en beruset Person. Engang spillede han ved et Gilde, Legestue, hvor en Karl havde faaet for mange Dramme. Han kom da hen til Søren Hesseldahl og forlangte den lange Firtur. Søren sagde, at den skulde han nok faa om lidt, men nu skulde han først spille en Kontra, som var bestilt. "Faar a ikke Firturen nu, saa smadrer a din Fiol", raabte Karlen. Søren begyndte alligevel at spille Kontraen, men da rev Karlen Violinen fra ham og hug den i Gulvet og traadte paa den, saa den knustes. Søren Hesseldahl blev meget bedrøvet over denne raa Behandling. Nu stod han uden Violin, og han havde ikke godt Raad til at købe sig en ny, da hans Familie var stor og Fortjenesten kun ringe. Gildegæsterne syntes imidlertid, at dette her dog var for galt; de indsamlede med det

samme en Pengesum, som de gav ham. Næste Dag gik han til Thisted og købte sig en ny Violin.

Senere op i Tiden blev Forholdene bedre for Landsbymusikanterne. Der var ikke al den Driken ved Gilderne og Fortjenesten blev bedre. Engang ved et Sølvbryllup tjente Søren Hesseldahl ca. 60 Kr. i Spillemandspenge. "Det skuld' lige ha' været i min Ungdoms Dage, da gik det ikke saadan til", udbrød han. Det var vist sidste Gang, Søren Hesseldahl spillede til Dans. Som saa mange andre af de gamle Spillemand hang hans Hjerte ved Violinen og dens Toner.

Fire Dage før han døde, bad han sin Søn om at stemme Violinen for ham; han vilde prøve at spille et Stykke endnu engang, selv om han laa i Sengen. Men han magtede kun at føre Buen et Par Gange hen over Strengene, og saa udbrød han med Vemod i Stemmen: "Nu kan a ikke mere, nu maa du ha' Violinen, Anders, men du maa passe godt paa den."

Søren Hesseldahl døde d. 23. April 1923.

Lorens Borregaard

Før Søren Hesseldahl holdt op var der kommet en ny maler til byen nemlig Lorens Borregaard, der var født i 1882 i Thisted. Sammen med hustruen Else Borregaard kom han til Klim i 1911 og bosatte sig i et hus i den nordlige bydel, hvor senere Peter Wadmand kom til at bo. Lorens Borregaards helbred var ikke stærkt og han var syg gennem flere år, inden han døde i 1930. Sønnen Leo Borregaard blev også uddannet maler og bosatte sig senere i Fjerritslev.

Søren Styrbæk

I 1921 startede en ny ung malermester i Klim, nemlig Søren Styrbæk, søn af Karetmager Nikolaj Styrbæk i Klim. Sammen med sin hustru Cecilie flyttede han ind i det hus på Oddevej, hvor senere Peter Jacobsen havde sin manufakturbutik.

Søren Styrbæk omkring 1920.

Søren Styrbæks hus på Oddevej 21, med malerbutik til venstre for indgangsdøren.

Søren og Cecilie Styrbæk boede de næste 10 år i huset på Oddevej, hvor de også havde farvehandel i den nordlige ende af huset. I 1931 overtog de så Søren Styrbæks hjem på Gl. Landevej, hvor der samtidig blev bygget nyt hus, der både rummede en ny malerbutik og telefoncentralen. Det gamle karetmagerværksted blev ombygget til malerværksted.

Et hyggeligt Hjem

faar De, naar De
bruger Tapet, Maling
og Rullegardiner
fra

S. Styrbæk,
Farvehandel,
Telefoncentralen.

**Byens bedste Gulv- og
Lakfernis.**

Annonce fra 1934.

Søren og Cecilie Styrbæks nye hus på Gl. Landevej 6 med farvehandel til højre.

Søren Styrbæk virkede herefter som malermester i over tyve år, indtil han døde i 1954. Cecilie Styrbæk, overdrog herefter malerforretningen til svigersønnen Egon Juhl Thomsen, men drev fortsat farvehandlen endnu nogle år.

Brug til Juleferniseringen vore ekstrafine Gulvlakker

2 Timers Lak
Visie Lak
Lyn Lak
Plastic Gulvlak
Linoleumslak
Køkkenbordslak
Plastic Bonevoks
Plastic Tapetlak
Møbelpolitur
Monit Maling i alle Farver
Pensler
Køkkenbords-Linoleum
Villadium
Tapet

Køb en ny VOKSDUG til Jul.

Klim Tapet- og Farvehandel
C. STYRBÆK

*Nye Tapeter i nye, moderne Mønstre
hjemkommer i Februar-Marts.*

Annonce fra 1956.

Egon Juhl Thomsen

Egon Juhl Thomsen var født i 1925 i Øster Tørslev ved Randers, men kom allerede under anden verdenskrig til Klim, hvor han kom i lære på Klim Møbelfabrik. Efter sin uddannelse som snedker gik Egon Juhl så i lære som maler hos Søren Styrbæk, og han blev både udlært her og gift med Søren Styrbæks datter Ulla.

Malermester Egon Juhl Thomsen.

Det var derfor naturligt, at han overtog svigerfaderens malerforretning efter dennes død i 1954. Han virkede herefter som malermester i Klim i 35 år, og var kendt som en dygtig og pålidelig håndværker, der altid udførte sit arbejde med omhu. Han var desuden en ivrig og dygtig amatørskuespiller, og gennem årene optrådte han adskillige gange i dilleantekomedierne i Klim forsamlingshus.

Alt Malerarbejde udføres
saavel Bygnings- som Møbel- og
Skiltearbejde

Rullegardinstokke paasættes nyt Papir.

Egon Juhl Thomsen, Klim Central

Annonce fra 1956.

Peter Styrbæk

Omtrent samtidig med Egon Juhl Thomsen startede Peter Styrbæk som malermester i Klim på Gl. Landevej 7. I 1953 kom han hjem og overtog det halve af faderen Jørgen Styrbæks karetmagerværksted, der blev delt op i to dele.

Jørgen Styrbæk fortsatte som karetmager og Peter Styrbæk etablerede et malerværksted i sin halvdel. Ved Jørgen Styrbæks død blev karetmagerværkstedet nedlagt og Peter Styrbæk overtog hele værkstedet.

ALT I

Tapet- og Malerarbejde

✧ P. STYRBÆK ✧

KLIM ★ TLF. 78

Annonce fra 1956.

Peter Styrbæk har virket som maler i Klim i 50 år og har således sat sit præg i mange hjem rundt omkring på egnen. Han har altid været værdsat for sit omhyggelige arbejde og for sit stilfærdige lune.

Frokostpause ved malerarbejde på Ørebroskolen. Fra venstre Ulla og Egon Juhl Thomsen, Leo Borregaard og Peter Styrbæk.

Peter Styrbæk med penslen i hånden.

Peter Styrbæk har været aktiv som maler i en høj alder. Således har han indenfor de seneste år restaureret udsmykningen af væggene i Klim Valgmenighedskirke.

Peter Styrbæk restaurerer vægudsmykningen i Klim Valgmenighedskirke.

Sadelmagere

Før år 1900, hvor megen transport og arbejde ved landbruget foregik med heste, var der til stadighed behov for at lave og reparere seletøj og sadelmagerhåndværket var derfor af stor betydning. I Klim var der ingen fast sadelmager før næringsloven i 1857, men skomagerne har klaret en del af dette arbejde før den tid og ellers måtte man vel tage til den nærmeste købstad (Løgstør eller Thisted) for at få dette arbejde udført, idet sadelmageriet ikke var et af de håndværk, som Danske lov af 1683 gav mulighed for at blive udført i landsbyerne.

Peter Schrum

I 1856 kom en ung slesvigsk håndværker til Klim og slog sig ned som sadelmager. Det var Peter Schrum, som var født i 1834 i Rendsburg som søn af smed Peter Schrum og hustru Frauke Thun. Hvorledes Peter Schrum har fundet helt op til Nordjylland vides ikke, men i 1857 blev han gift med Else Nielsdatter, som stammede fra Lild. Parret slog sig ned i Klim, hvor Schrum som nævnt virkede som byens sadelmager, og de fik de kommende år en række børn – i alt 7 i perioden 1858-71. Else Nielsdatter døde i 1888 og Peter Schrum giftede sig derefter med Karen Kirstine Jensdatter, som dog døde allerede i 1892, hvorefter Peter Schrum giftede sig for tredje gang med Andrea Petrea Christiansen, der i 1921 boede som enke i Klim og handlede med træsko.

Peter Schrum boede og havde sit værksted i et gammelt langt limstenshus, som lå omtrent hvor nu Oddevej 8 ligger. Schrum boede i den østre ende af huset, mens Dres Kjeldsen boede i den vestre ende. I handelskalenderen fra 1915 er Schrum stadig noteret som sadelmager. Det fortælles, at han med sin slesvigske baggrund var meget dansksindet og fulgte meget med og var interesseret i udfaldet af 1. verdenskrig. Det nåede han dog ikke at få med, idet han i 1917 døde 83 år gammel efter 60 års virke i Klim.

Huset på Oddevej o. 1900, hvor Peter Schrum boede i den østre ende (til højre).

Sadelmager Peter Schrum foran sit hus sammen med sin 3. hustru Andrea og nogle børnebørn.

Jens Marthinus Jensen

Jens Marthinus Jensen var født i 1890 i Barkær ved Vust i jordhus som hans forældre Ane Marie og Laurits Nøhr Jensen havde bygget, indtil de kunne få bygget et rigtigt hus, da de som nybyggere flyttede ud i Barkær. Familien flyttede o. 1900 til Frøstrup og senere til Klim Odde, hvor faderen ernærede familien ved daglejerarbejde. Jens Marthinus kom tidligt ud og tjene, men i 1912 tog han til København, hvor han arbejdede som kusk og senere som murerarbejdsmand. I København mødte han sin senere hustru Louise. Parret blev gift o. 1915 i København, men i 1918 rejste familien til Klim og bosatte sig her.

Jens Marthinus tjente sine penge som arbejdsmand de følgende år, men i 1922, da han var blevet arbejdsløs, kom han ud og klagede sin nød til sin bedstefar Jørgen Grishauge i Klim Odde. Han foreslog Jens Marthinus, at han slog sig ned som sadelmager og træskomand. En sådan havde byen manglet siden Schrums død. Jens Marthinus protesterede og sagde, at han kunne ingen af delene, og at han ikke havde husplads dertil.

”Du kan starte med at lave et par træsko og et sæt seletøj til mig”, sagde min bedstefar. Således startede Jens Marthinus sit virke som sadelmager i Klim. Han købte maler Søren Hessel-dahls hus på Damgårdvej for 2000 kr. og købte sadelmagerredskaberne hos Schrums enke med sin bedstefar som kautionist.

Jens Marthinus var dygtig til at bruge sin hænder, så han fik snart faget lært og fik således de følgende år oparbejdet en selvstændig sadelmagerforretning. Han blev en agtet mand med flere tillidshverv og virkede som sadelmager i byen i over 40 år.

Jeg husker ham fra min barndom, da han stadig var aktiv. Det var her man blev sendt hen, når ens skoletaske var gået op i syningen og trængte til reparation eller ens træsko trængte til nye beslag.

Jens Marthinus kunne virke lidt bøs i sin facon og som sådan gøre en lille dreng lidt nervøs, når man skulle ind i værkstedet til ham. Jeg husker tydeligt engang, da han havde repareret min taske og jeg lidt frygtsomt spurgte til, hvor meget det kostede. Jens Marthinus nævnte prisen og spurgte så samtidig, hvis dreng jeg var. Da han så hørte navnet Grishauge, blev han

helt mild i udtrykket og sagde, at så kostede det så sandelig ingenting. Glad og lidt forundret cyklede jeg hjem med min taske og fortalte om episoden til min far, som derefter fortalte mig historien om, hvorledes min bedstefar havde hjulpet Jens Marthinus i gang med forretningen næsten 40 år tidligere. Det havde han aldrig glemt.

Jens Marthinus Jensen med sin karakteristiske alpehue i sit værksted o. 1960.

Foruden at være sadelmager og træskomand handlede Jens Marthinus også med legetøj. Han havde en lille legetøjsbutik i sit hus ud mod vejen ved siden af sin entre. Her kunne man købe trælegetøj og andre spændende ting .

Husk
Klim Sadelmagerforretning.

Træsko
ombundes.
Alt i Seletøj.

Reparationer udføres bedst og billigst.

Sadelmager J. M. Jensen,
Klim.

Annonce fra 1934.

Annonce fra 1956.

Jens Marthinus hus på Damgårdsvej

Jens Marthinus Jensens hustru Louise døde i 1965, men han var fortsat aktiv på sit værksted de næste år. Den gamle sadelmager døde først som 89-årig i 1979.

Andreas Jensen

Samtidig med Jens Marthinus Jensen var der igennem en årrække endnu en sadelmager i Klim, nemlig Andreas Jensen også kaldet den skævbenede sadelmager, idet han på grund af et misdannet fodled var meget dårligt gående. Sadelmager Andreas Jensen og hustru Johanne boede i gammelt langt og smalt limstenshus, som lå lidt nordøst for Klim skole ved Klim Strandvej. Det var et af byens ældste limstenshuse og det havde "udskud" i nordre side. Det tjente som stald for sadelmagerens røde islænderhest, idet han på grund af sit handicap havde dårligt ved at komme omkring og derfor ofte kørte af sted i en simpel jumbe trukket af sin hest. Andreas Jensen var i modsætning til Jens Marthinus udlært sadelmager. Han var dygtig til sit fag, men Jens Marthinus skulle dog have været bedre til at reparere datidens selvbindersejl. Mens Jens Marthinus var erklæret afholdsmand, havde Andreas Jensen en svaghed for de våde varer – især efter at han var blevet enkemand. Efter en aften i rigeligt muntert lag hjemme hos sadelmageren, lagde hans kammerater ham i seng med en varmepude inden de gik. Det blev et tragisk endeligt for ham, idet huset den næste morgen, d. 11-2-1970, var nedbrændt uden det var lykkedes at få sadelmageren reddet ud.

Den skævbenede saddelmagerens hus i 1959

Skomagere

Skomagere var en af den slags håndværkere, som ifølge Danske Lov af 1683 måtte virke på landet, så længe de blot syede ”bøndersko”. Som så mange andre håndværk blev det som oftest dengang kombineret med et mindre landbrug.

Den første skomager, som man møder i Klim, er Henrik Andersen Prang, som benævnes som ”skoflikker og husmand” i folketællingen fra 1787. Han boede først i V. Thorup, men flyttede til Klim i 1760’erne sammen med hustruen Dorthe Christensdatter Kragh. Hun døde i 1788 og derefter synes Henrik Prang at være flyttet fra sognet.

Den næste skomager, som man støder på er Lars Nielsen, som i folketællingen fra 1801 benævnes som ”husmand uden jord og skomager”. Sammen med sin hustru Anne Marie Nielsdatter boede han faktisk allerede i Klim i 1787, men betegnes her som matros og som værende til søs.

Lars Nielsens første hustru hed Anne Christensdatter Kjær og hendes brorsøn Christen Jensen Kjær, er den næste skomager, man finder i Klim.

Kjær-slægten

Kjær-slægten stammede fra Thorupstrand, hvor stamfaderen til slægten, Christen Kjær (1702-57), virkede som fisker og husmand og sikkert også deltog i skudehandlen. Sønnen Jens Christensen Kjær, som var født i 1756, var husmand og fisker ved Klim Strand. Han var gift tre gange og fik i alt 12 børn. En af disse var ovennævnte Christen Jensen Kjær, som blev født 1795 ved Klim Strand. Han blev i 1815 gift med Bodil Thidemandsdatter fra Klim Østergård. Christen Jensen Kjær virkede som skomager og husmand de næste mange år. Han boede i Klim, men midt i 1800-tallet flyttede han ud i Klim Kær. Christen Jensen Kjær døde i 1861, men hans søn Thidemand Christensen Kjær, som var født 1816 i Klim, overtog faderens erhverv som husmand og skomager og han virkede også ind imellem som sadelmager. Hans søn Niels Peter Thidemandsen Kjær startede i øvrigt sidst i 1800-tallet Kjærs bageri i Klim.

Wolle Klattrup

En anden typisk repræsentant for skomagere i 1800-tallets Klim var Wolle Klattrup, eller Ole Christian Jørgensen, som han egentlig hed. Han var født i 1834 i Klim som yngste søn af husmand Jørgen Rasmussen Klattrup og Bente Cathrine Olesdatter. Wolle Klattrup overtog i 1857 et husmandssted på Sandvejen i Klim efter faderen, der året forinden var blevet enke-mand for anden gang.

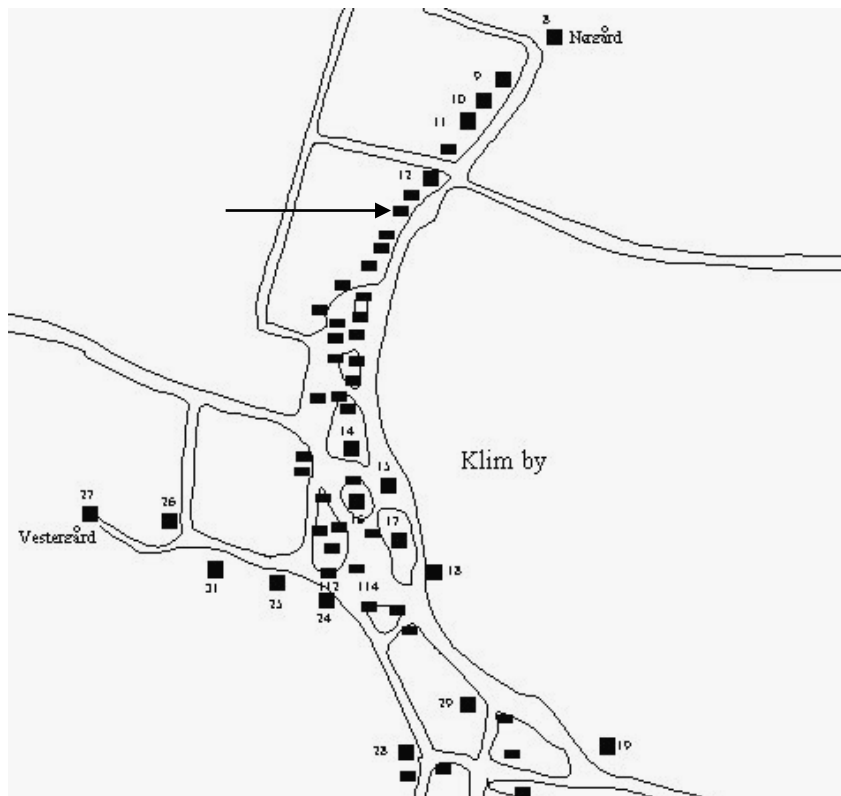
Klattrup-navnet stammede fra en lille by af dette navn, som lå i Udbyneder sogn nordøst for Randers. Jørgen Rasmussen Klattrup, som var i øvrigt var min tipoldefar, var født her i 1785, men han kom til Hanherred som strandvagt under krigen mod englænderne 1801-15.

Wolle Klattrup var husmand og skomager og desuden tækkemand. Han var gift med Maren Kirstine Teodosiusdatter og de fik en stor børneflokk. Flere af disse førte Klattrup-navnet videre op i næste århundrede.

Wolle Klattrup blev kun 50 år, og enken solgte derfor i 1885 til sønnen Karl Theodor Olsen. Han havde dog kun husmandsstedet i 7 år, hvorefter han solgte og jorden blev herefter nedlagt og lagt under nabogården Toftegården. Huset lå på Sandvejen imellem Toftegården (matr. nr. 12, Stubmøllevvej 5) og huset Sandvejen 21 (matr. nr. 57). Her er nu en tom plads, men i 1800-tallet lå her 2-3 huse.

Udsnit af 1812- matrikelskortet, hvor matr. nr. 55 (Jørgen Rasmussen) ligger mellem matr. 57 og 12.

Klim by først i 1800-tallet. Ved pilen ses Wolle Klattrups husmandstød.

Johan Kurth

Midt i 1800-tallet indvandrede der en del håndværkere fra Slesvig og Holsten til Klim og blandt dem var Johan Kurth. Han var født omkring 1827-28 i Holsten og kom til Klim mellem 1855 og 1860, hvor han slog sig ned som skomagermester. Han var tilsyneladende den første i Klim, som udelukkende levede af dette erhverv, og han virkede i Klim de næste 30-40 år.

Han boede forskellige steder i Klim. Fra 1867 til 1880 boede han i huset på Gl. Landevej 6, men solgte til karetmager Nikolaj Styrbæk. Derefter flyttede Kurth til et hus, som lå i nærheden af hvor Sandvejen munder ud i Thistedvej, hvor tidligere Jens C. Guldhammer havde haft sin høkerhandel. Kurth var tilsyneladende lidt af en særling, og han blev aldrig gift, men boede sammen med skiftende husholdere. En gammel Klimbo har i bogen ”Folkeskikke i Han herred” fortalt følgende til Jens Rolighed:

Jo jeg er født i et af de mange små limstenshuse, hvor der tit boede folk, der ernærede sig ved et eller andet håndværk. Det hus, hvor jeg blev født, lå nærved ved Skovsteds gård. I den ene ende af huset boede en skomager Curt, han havde en husbestyrerinde Ane Marie Fædder, hun var en tid gift med en, der havde nogle særligt udviklede fødder, hun blev også kaldt Myngmue, fordi hun boede nær ved en mødding, eller Brødmue, fordi hun tog rundt og solgte hvedebrød.

Når Curt spiste grød, havde han gerne en ske i hver hånd, så det kunne blive til noget, med den ene læssede han grød ind, og med den anden søbede han mælk. Brændte grøden ham, kunne han let nå at svale den med mælk.

Sidste gang Johan Kurth optræder i kilderne er i folketællingen fra 1890, hvor han var 63 år og boede sammen med sin husholder Ane Marie Jensen på 33 år. Hun må være identisk med ovennævnte Ane Marie Fædder. Johan Kuhrt døde i 1896.

Niels Albert Jensen

Niels Albert Jensen var født i Norregården Vust i 1822, som søn af Jens Christensen Norre og Inger Hansdatter. Fra o. 1850 virkede han som skomager i Vust, men mellem 1860 og 1870 flyttede han til Klim, hvor han ernærede sig som skomager resten af sin levetid. I begyndelsen boede han i et hus i Odde, men siden flyttede han ind til Klim by.

Han forblev ugift hele sit liv og var aktiv i en høj alder. Således står han stadig noteret som skomagermester i folketællingen fra 1901, skønt han på dette tidspunkt var næsten 80 år.

Andreas Jensen Guldhammer

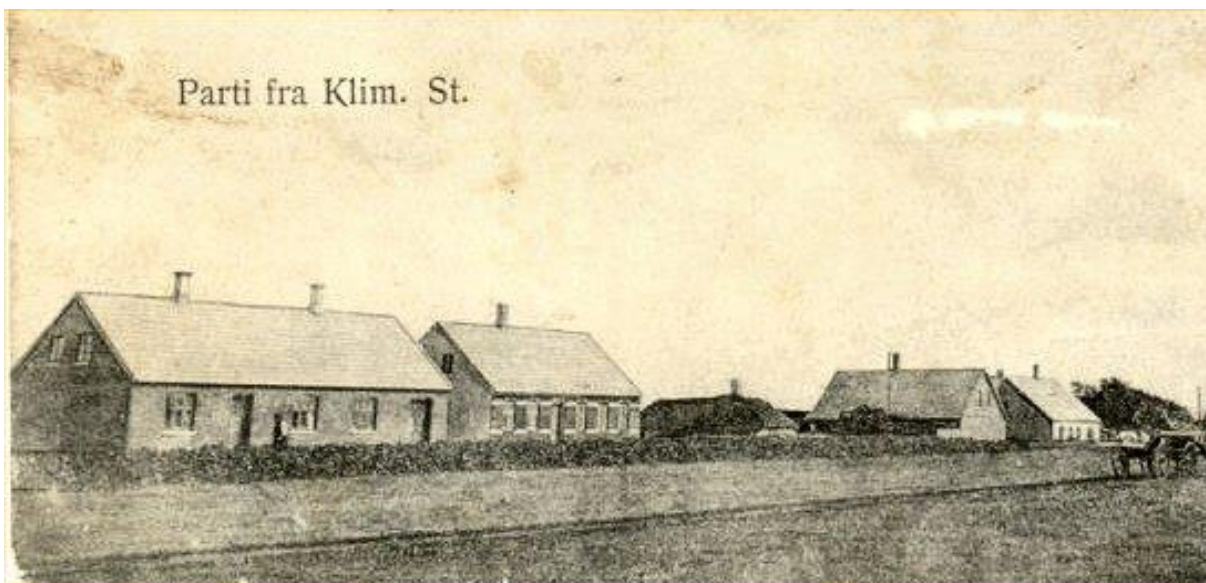
Andreas Jensen Guldhammer var 3. generation af Guldhammer-slægten i Klim. Hans farfar Anton Guldhammer var handelsmand og stammede fra Bøhmen i det nuværende Tjekkiet og kom til Klim i 1781, og hans far Jens Guldhammer havde en høkerhandel i Klim 1854-61 (se under købmænd). Andreas Guldhammer var født i V. Thorup i 1821, men flyttede sammen med forældrene til Gøttrup. Her nævnes han i 1845 som skomager hjemme hos forældrene i et hus i Sløjen.

I 1851 blev han gift med Anne Marie Sørensdatter og parret slog sig ned i et hus på Gøttrup Rimme, hvor Andreas Guldhammer var husmand og skomager. Allerede i 1854 døde hustruen, men samme år blev han gift med Dorthé Jensdatter Eje fra Klim, og i 1857 flyttede de til Klim, hvor Andreas Guldhammer siden virkede som husmand og skomager. Han døde 1889 i Klim.

Jens Rhode Winther

I begyndelsen af 1900-tallet havde Klim to aktive skomagermestre. I den sydlige bydel boede Jens Rhode Winther. Han var født 1861 i Lild sogn og kom til Klim i 1893 sammen med sin hustru Karen.

De boede først i et lille husmandssted vest for Klim Kobakke, som tidligere havde været beboet af tømrer Andreas Hjortdal, men senere flyttede de ind til Klim by i huset på Oddevej 47, og her boede Jens R. Winther og hustru først i 1920'erne .

Oddevej i Klim o. 1910-15. I hus nr. 2 fra venstre boede Jens Rohde Winther.

Karl Mortensen (Vibe)

Samtidig med Jens Rohde Winther virkede en anden skomager i Klim, nemlig Karl Mortensen med tilnavnet Vibe. Han og hustru Margrethe boede i det lille hus på Oddevej 4, som ligger lidt tilbagetrukket bag huset, hvor tidligere Vejby Andersen havde sin guldsmedeforretning.

Huset på Oddevej 4, hvor skomager Karl Mortensen (Vibe) boede. Fra o. 1920.

Karl Vibe, eller Karl Andreas Mortensen som han rettelig hed, var født 1858 i Klim som søn af daglejer Morten Christensen og hustru Kjersten Marie Christensdatter. Det lidt specielle slægtsnavn (eller tilnavn) Vibe, stammede fra hans mormor Kjersten Sørensdatter Vibe. Hun var født o. 1789 i Aggersborg sogn og i 1845 var hun ugift og boede som "Husejerske og Spinderske" i Klim sammen med sine to døtre Anne Marie Abrahamsdatter, der nævnes som "almisselem" og ovennævnte Kjersten Marie Christensdatter, der var væverpige.

Skomager Karl Mortensen (Vibe) og hustru Margrethe. Fra o. 1920.

Chr. Christensen

Klims sidste skomager blev Chr. Christensen, som havde værksted og butik i huset ved Torvet på hjørnet af Oddevej og Damgårdsvej. Her boede omkring 1900 J.A. Thomsen, som var urmager og manufakturhandler og som i øvrigt også handlede med sko (se annoncen). Efter ham havde Anton Thorhauge manufakturbutik her, inden han byggede ny butik overfor på det modsatte hjørne, men i 1930 flyttede så skomager Chr. Christensen ind i huset.

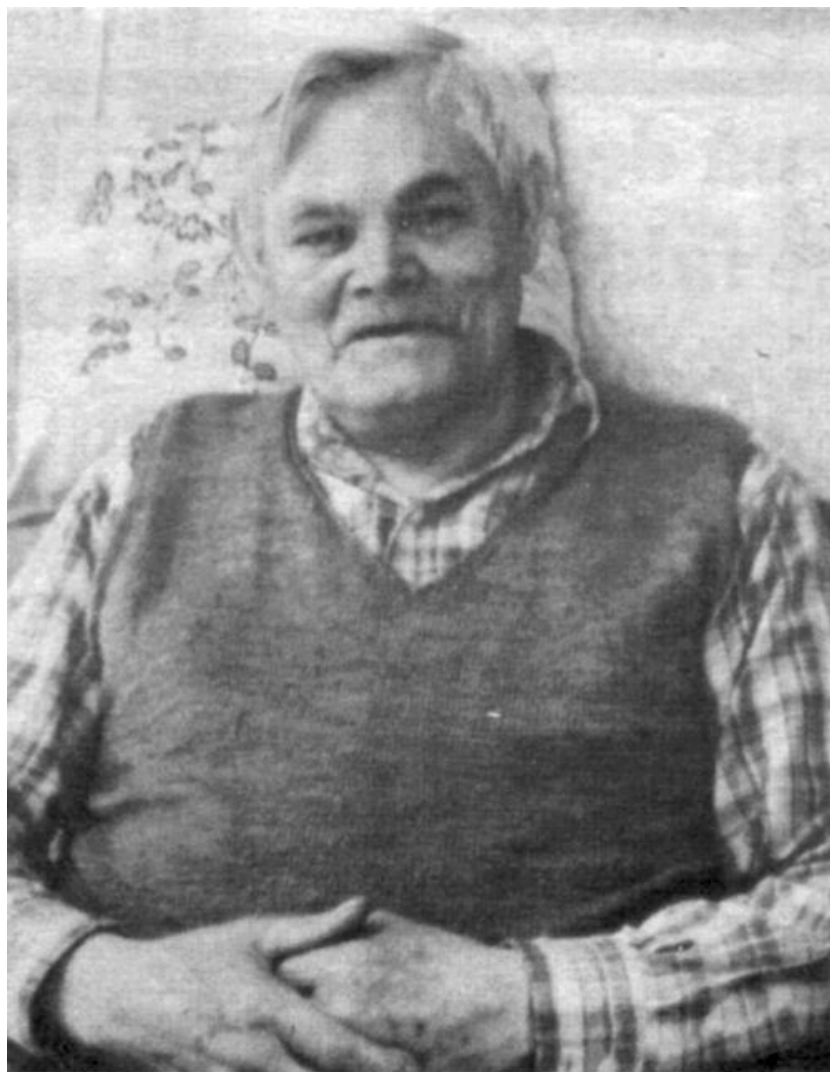
Annonce i Fjerritslev Avis fra 1900.

Chr. Christensen var søn af skrædder Chr. Ottesen Christensen i Klim og han stod i lære først i Fjerritslev og siden i Pandrup, inden han startede sin butik og værksted i Klim. Ved sin 75 års fødselsdag i 1981 fortalte han lidt om forholdene i Klim i starten:

Dengang kostede en forsåling af herresko 5 kr. og en forsåling af damesko 3 kr. Tit lod man sine sko forsåle to-tre gange eller mere. Mange gange måtte han sidde på værkstedet til langt ud på natten for at kunne klare, at få de sko, folk var kommet med, færdige til den lovede tid.

Oddevej omkring 1950. Til højre ses skomager Christensens butik.

Skomager Chr. Christensen, da han fyldte 75 i 1981.

Chr. Christensen havde sit virke i Klim som skomager i 27 år, inden han i 1957 flyttede til Fjerritslev, hvor han derefter havde butik og værksted indtil han i 1980 kunne fejre sit 50 års jubilæum som skomagermester

Skal De have Julegaver, saa har vi

HJEMMESKO og TRÆSKO

Kom ind og se hos

Skomager **Chr. Christensen** Klim

Annonce fra 1956.

Urmagere

Urmagere var i 1600-tallet først og fremmest bosat i byerne, men i begyndelsen af 1700-tallet vandt de mekaniske ure efterhånden indpas. Først på herregårde og senere i præstegårde og hos større bønder og midt i 1700-tallet også i almindelige borger- og bondehjem. Dog var det ikke enhver landsby, som havde en urmager, men i Klim finder man overraskende nok en urmager allerede midt i 1700-tallet, hvilket måske har forbindelse med den velstand, der opstod hos visse af de familier i sognet, som drev skudehandel på Norge.

Christen Jensen Urmager

Christen Jensen stammede fra Vust, hvor han skulle være født i 1736, som søn af Jens Sørensen, men han var fra giftermålet i 1766 med Elisabeth Sofie Christiansdatter bosat i Klim. I en artikel i Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Han herred fra 1977 nævnes, at der i Vust er bevaret et standur fra hans værksted med følgende indskrift: *Kloken minder. Tiiden rinder, vi vort Lif i Døden finder.*

I 1787 boede han i Klim by sammen med sin anden hustru Anne Jensdatter og 3 børn. Her nævnes, at han ”kan renovere og reparere et gl. stueur”. Christen Jensen døde 1793 i Klim.

Anders Andersen

Anders Andersen var født 1801 i V. Hjermitslev i Vendsyssel. Han boede i 1834 i Bratbjerg hos sine svigerforældre, men i 1840 var han flyttet til Klim, hvor han slog sig ned som urmager i et hus ved Kobakken (nu Thistedvej 380) sammen med hustruen Johanne Larsdatter og svigerforældrene, som var flyttet med til Klim. Her boede han som husmand og urmager de næste 20 år. I 1860 var det dog sønnen Anders Andersen, som havde overtaget huset og faderen, som nu var blevet enkemand, boede hos ham og blev nævnt som kapitalist.

Thistedvej 380 o. 1950. Her boede urmager og husmand Anders Andersen og hans Anders 1838-73.

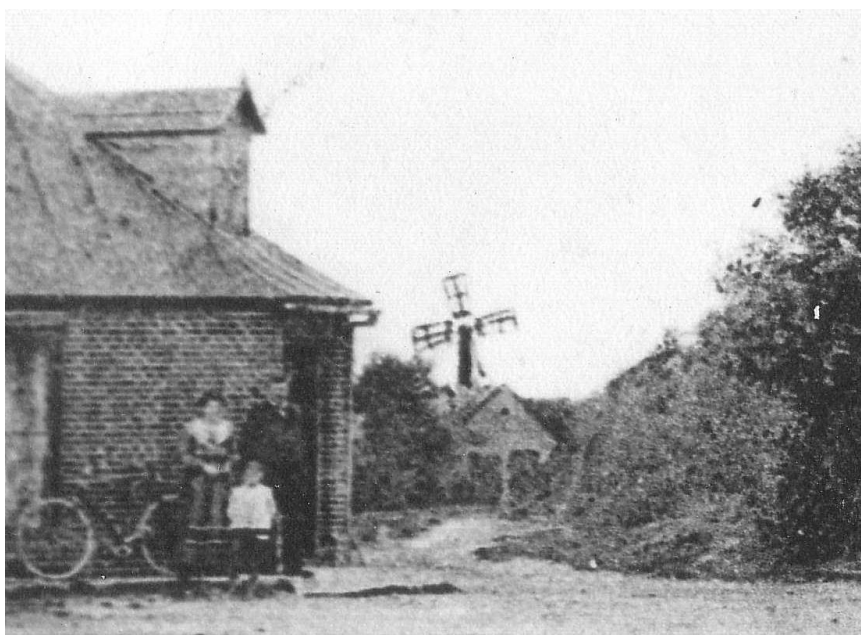
Sønnen Anders Andersen, der i 1851 var blevet gift med Ane Pedersdatter, var også urmager og virkede som sådan i Klim indtil omkring 1880, hvorefter han og hustruen forlod sognet. I 1882 etablerede han sig som urmager i Galtrup på Mors.

Jens Christian Sørensen Guldhammer

Han var født 1858 i Klim som søn af Søren Christian Jensen Guldhammer og hustru Maren Katrine Madsen. Han var dermed sønnesøn af høker Jens Christian Guldhammer i Klim (se under købmænd). Han blev udlært hos urmager Sandersen i Farsø og slog sig først ned som urmager i Fjerritslev, men fra o. 1883-87 boede han i Klim sammen med hustruen Ane Marie Jørgensen. I 1887 flyttede han til Bælum på Himmerland, hvor han boede til sin død i 1916. Han skulle have fremstillet flere standure.

Thomas Olesen

Thomas Olesen var født 1848 på Rimmen i Gøttrup som søn af husmand Ole Larsen og hustru Else Kirstine Thomasdatter. I 1875 slog han sig ned som urmager i Klim og købte (eller byggede) huset på hjørnet af Oddevej og Damgårdsvej, hvor senere Radiosøren havde sin forretning. I 1877 blev han gift med Johanne Marie Thidemandsen fra Klim Nørgård, men i 1881 solgte han huset til Jens Andreas Thomsen og flyttede fra sognet sammen med sin familie.

Huset på hjørnet af Oddevej og Damgårdsvej, hvor først Thomas Olesen og siden Jens Andreas Thomsen havde urmagerværksted. Fra omkring 1905.

Jens Andreas Thomsen

Jens Andreas Thomsen var født i Øsløs i 1861 og kom som ovenfor nævnt, som ganske ung til Klim og overtog Thomas Olesens urmagerbutik. J. A. Thomsen var tilsyneladende en alsidig mand og han havde siden både manufakturhandel (se under Manufakturhandlere) og købmandsbutik på stedet, foruden han også en overgang husede byens telegrafstation og posthus. At han som urmager også var i stand til at udføre andre mekaniske reparationer fremgår af Thorup-Klim kommunes sogneprotokol fra 1884, hvor Jacob Peter Andersen i Klim fremstod og forlangte sin søn Kristen Andersens træben repareret. Det blev ham bevilget, at han måtte lade urmager Thomsen istandsætte det på kommunens regning.

Ingvard Klitgaard & Vejby Andersen

Ingvard Klitgaard købte i 1920'erne et gammelt hus på Oddevej 6 i Klim, lod det nedrive og byggede det hus, der står på grunden i dag. Her indrettede han urmager- og guldsmedebutik.

Annonce fra 1934.

Huset, hvor Ingvard Klitgaard og Vejby Andersen havde butik

.Omkring 1950 blev huset inklusive urmager- og guldsmedeforretningen købt af kalkværksejer Vejby Andersen (se under Kalk- og teglbrændere). Han drev overvejende forretningen som forhandler af guldsmedeartikler og ure. En stor del af tiden var det hustruen Ingeborg Andersen, som passede butikken, mens Vejby arbejdede i kalkværket. Butikken blev lukket efter Vejby Andersens død i 1986.

Annonce fra 1956.

Skræddere og syersker

Skræddere, syersker og vævere har man altid haft rundt omkring i landsbyerne. Danske lov af 1683 nævner således at ” vævere, som væver vadmél, blå- og hampelærred og skræddere, som syr vadmél” måtte virke uden for købstæderne, idet disse blev anset for uundværlige for landbefolkningen og ved at sikre sig, at de kun forarbejdede vadmélstøj og lignende, sikrede man sig at de ikke kom til at gå deres kolleger i byen i bedene. I præsteindberetningen fra 1568 for Klim sogn nævnes da også en ”Jens Schreder” i et gadehus under Aalborghus og i et skattemandtal fra 1672 nævnes, at der til huse i en gård i Klim opholdt sig en Jens Christensen, ”en liden skreder, som går omkring og syr kleder og nærer sig derved. Har ikke visse tilhold”. Fra sidste halvdel af 1700-tallet og frem kan man derimod finde en lang række af skræddere, syersker, vævere og andre som levede af håndarbejde. I det følgende er nogle af disse beskrevet.

Niels Pedersen Bedsted

Den første, som man i 1700-tallet med sikkerhed kan sige var skrædder i Klim er Niels Pedersen Bedsted, som sammen med sin hustru Sofie Pedersdatter Kræmer kom til Klim først i 1770'erne. Inden da havde de boet i Gøttrup, men efter navnet at dømme stammede Niels Bedsted fra Thy, hvor han sandsynligvis var født o. 1742. I 1773 fik de en søn med det lidt ualmindelige navn Enevold døbt i Klim og dette navn gik flere gange igen i deres efterslægt. Niels Pedersen Bedsted virkede som selvejerhusmand og skrædder i Klim by indtil sin død i 1813. Inden da var hans datter Marianne Nielsdatter i 1799 blevet gift med Poul Andersen, som overtog både hus og erhverv efter svigerfaderen. Til med blev han også kaldt Poul Bedsted efter svigerfaderen. I 1834 var han død, idet folketællingen fra dette år, nævner at enken Marianne Nielsdatter lever af håndarbejde og i 1845, da hun var 77 år, nævnes hun som spinnerske i Klim by. Boende hos sig havde hun da sønnen Enevold Poulsen. Han blev senere gårdmand i Thomasminde på Sandvejen i Klim.

Jens Pedersen Led og Svend Christensen Torup

Begge virkede som skræddere i Klim i begyndelsen af 1800-tallet og havde det til fælles, at de var sønner af relativt velhavende selvejergårdmænd: Jens Pedersen Led var født 1772 i Klim Odde i gården Oddeled, som søn af selvejer Peder Jensen Led og hustru Maren Gregersdatter. Han var vanfør fra fødslen og blev derfor senere skrædder i Klim. Dengang var det ikke ualmindeligt, at man som vanfør var henvist til at ernære sig af skrædderhåndværket. Han virkede som skrædder og husmand i Klim by fra slutningen af 1700-tallet og til sin død i 1821. Han blev gift første gang i 1799 med Inger Christensdatter og anden gang i 1810 med Maren Pedersdatter. Af skiftet efter Jens Led i 1821 fremgår det at han var en forholdsvis velhavende mand. Enken Maren Pedersdatter blev herefter gift med Jørgen Bertelsen og ejendommen, matr. nr. 66 i Klim, blev senere overtaget af hendes svigersøn tømrer Jens Christian Nielsen (se under ”Tømrere, snedkere og karetmagere”). Svend Christensen Torup var født o. 1753 som yngste søn af selvejergårdmand Christen Christensen Torup i V. Thorup matr. nr. 18. Han virkede først som skoleholder og siden som skrædder i V. Thorup, men omkring 1800 flyttede han sammen med sin hustru Else Madsdatter til Klim, hvor han boede som skrædder og jordløs husmand til sin død i 1811.

Inger Sørensdatter og Elisabeth Guldhammer

Som enke eller ugift kvinde var det at være skrædder eller syersker en af de måder som man kunne ernære sig. En typisk repræsentant for disse var den Inger Sørensdatter, som allerede i folketællingen fra 1787 nævnes som ugift skrædder i Klim. Hun var da 33 år og boede i et hus i Klim sammen med Anne Nielsdatter, der var gift med den da omrejsende galanterikræmmer Anton Guldhammer (se under købmænd). I 1801 var hun stadig ugift skrædder og havde nu

Anton Guldhammers datter Elisabeth hos sig som tjenestepige foruden en ugift væverpige, Karen Pedersdatter, som boede til leje hos hende. Inger Sørensdatter blev aldrig gift og endnu i 1834 boede hun i Klim by som 86-årig og angaves da at leve af håndarbejde. Hos sig som pige havde hun stadig ovennævnte Elisabeth Guldhammer, der var ugift og nu var blevet 49 år. Hun havde dog trods sin ugifte stand fået to døtre. I 1845 var Inger Sørensdatter død, men Elisabeth Guldhammer boede nu i huset sammen med sin yngste datter Maren Thomasdatter, der ernærede de to som spinderske. Netop i 1845 var der særlig mange ugifte kvinder, som var beskæftigede med tøjforarbejdning: 8 som spindersker, 3 som skræddere og 5 som vævere. En del var sikkert beskæftigede i nyligt oprettede farveri og uldspinderi (se manufakturhandlere). Et par år tidligere havde sogneforstanderne i Thorup-Klim ellers fået ansøgninger fra tre ugifte kvinder om at måtte ernære sig som skræddere, og deres ansøgning blev da imødekommet, idet ”der var trang for skræddere og de pågældende var ærlige og duelige”. Blandt dem var Jens Pedersen Leds datter Kirsten Jensdatter, samt smedens søster, Johanne Marie Pedersdatter (se under ”Smede”), der virkede som skrædder i Klim, indtil hun i 1850-51 blev gift med tømrer Andreas Hjortdal (se under ”Tømrere, snedkere og karetmagere”). I 1850 var der hele 18 ugifte kvinder i Klim, som levede af ”håndarbejde” eller som skræddere og sypiger. Heriblandt var Elisabeth Guldhammer, der nu betegnedes som fraskilt og hos sig stadig havde sin ugifte datter. Endnu i 1855 optræder hun i folketællingslisten, men nu som enke og betegnet som væverske.

Martinus Aagesen, Johannes Jensen og Søren Davidsen

I 1850'erne etablerede flere sig som skræddere i Klim. Først Martinus Aagesen, der var født 1821 i Hjørring og som i 1850 boede til leje hos gårdmand Gregers Larsen på Gl. Landevej i Klim. Senere flyttede han ned til Klim Strand, hvor han ernærede sig som skrædder og fisker i mange år. Endnu i folketællingen i 1890 er han nævnt. Johannes Jensen kom til Klim som 23-årig fra Løgstør i 1851, efter at have stået i lære hos skrædder Niels Christian Jørgensen i Løgstør. Han boede i første omgang hos gårdmand Christen Haugård i Odde, men herefter blev han gift med sypige Cecilie Nielsdatter fra Løgstør og de flyttede til et hus i Klim by. Senere flyttede de til et hus i Klim Odde, og i 1870 boede de til leje i Ellersbøl i Vust hos husmand Svend Christian Pedersen. Søren Davidsen var søn af tømmersmand David Madsen i Klim, og i 1855 var han 23 år og boede hjemme hos forældrene, hvor han ernærede sig som skrædder. Kort efter blev han gift med Inger Sørensdatter fra Haverslev og i første omgang slog parret sig ned i V. Thorup, men i 1860 havde de bosat sig i Klim, hvor Søren Davidsen i 1870 virkede som skræddermester og havde en skrædderlærling.

Jacob Munk Thomsen og Johannes Sortborg

Jacob Munk Thomsen var født i V. Thorup i 1843 som søn af Thomas Nielsen og hustru Else Kirstine Pouline Nielsdatter. I 1871 blev han gift med Maren Margrethe Jacobsdatter, datter af Jakob Larsen Sønderhaven og Edele Kjerstine Madsen i Klim Kjær. Jacob Munk og hustru boede herefter som skrædder og husmand på Klim Rimme til sin død i 1911.

.Jacob Munks husmandssted på Terpvej 16 på Rimmen.

Johannes Christian Sortborg var født i Klim i 1854, som søn af daglejer Jens Christian Pedersen og hustru Karen Marie Christensdatter. Han blev omkring 1879 gift med Charlotte Agathe Worm fra Bjørnsholm på Himmerland, datter af mejeribestyrer Peter Henry Worm og hustru Hanne Cathrine Frederikke Thomsen. Johannes Sortborg slog sig ned som skrædder i et hus øst for Klim skole, hvor han i 1880 boede sammen med sin hustru og svigerfaderen Peter Worm, der var enkemand. Johannes Sortborg fik ikke nogen lang virketid i Klim, for allerede i 1882 udvandrede han sammen med sin hustru og deres 1-årige datter Frida samt svigerfaderen Peter Worm til Corry i Pennsylvania i USA. Inden han udvandrede, havde han dog nået, at have haft en skrædderlærling, Kristian Kristensen, som siden fortalte følgende om Johannes Sortborg og hans tid i Klim:

Det var først i firserne, jeg var i skrædderlære i Klim hos Johannes Sortborg. Han var en meget hurtig skrædder, der ikke tog sig tid til at ri tøjet, han kunne sy et sæt tøj om dagen, og betalingen for det var 4 kr. Han arbejdede engang i en gård, hvor karlen endelig skulle have et sæt tøj færdigt for at få det på, når han skulle deltage i en fest om aftenen. Da karlen kom for at få tøjet, manglede vesten. "Gå lige hen og vask dig!" sagde skrædderen, og da karlen havde det overstået, var vesten færdig. Da han rejste til Amerika, benævnedes han som den hurtigste skrædder i en af staterne. Dengang var moden således, at bukserne skulle være meget snævre. Men ellers ville folk altid have tøjet syet rigeligt stort. Når der skulle tages mål, tog man lædertrøjen på, "for det måtte endelig ikke blive syet for bitte". Folk var ikke forvent med hensyn til pasning. En skrædder på Klim Rimme [Jacob Munk] sagde gerne: "I kan bare sige, det er mig, der har syet det, så passer det!"

Kristian Skrædder

Ovennævnte Kristian Kristensen, eller Kristian Skrædder, som han blev kaldt, var født 1859 i Torslev som søn af Christen Madsen og Mariane Christensdatter Nesager. I 1867 kom forældrene tilbage til Klim, hvorfra moderen stammede. Faderen blev bestyrer på en gård i Klim ejet af Chr. Olesen på Klimgården. I 1878 kom Kristian Kristensen så i skrædderlære hos Johannes Sortborg. Da Kristian Skrædder fyldte 85 år i 1944 fortalte han om sin læretid her:

Jeg gav 50 kr. for at være i lære hos ham i tre år. Når vi syede hjemme, skulle jeg selv sørge for min kost. For det meste syede vi ude i Han herreds forskellige byer, så blev vi og symaskinen hentet i vogn. Når der skulle sys i et hjem, blev der gerne glæde to gange, både når vi kom, og når vi tog af sted. Hvor vi ikke brød os om at være skulle vi nok se at blive færdige hurtigst muligt. I et hjem i Fjerritslev ville man f.eks. ikke have os i stuerne, og der måtte vi sy oppe på loftet. Men i reglen var det en glæde at komme i et hjem for at sy nyt tøj. Vi havde gerne bordet til rådighed, men når der skulle spises, måtte vi rydde sagerne væk. For os håndværkere blev der dækket ved den ene bordende, men hjemmets folk spiste ved den anden; vor levemåde skule være bedre, end man var vant til i hjemmet til daglig. Ved de store højtidder påske, pinse og jul, ja, og så Lerup eller Skræm marked var der særlig travlhed, da var der en tre uger, det meste af natten måtte tages med til arbejdet.

Kristian Skrædder og datteren Maren Eje samt børnebørnene Marie og Johannes i huset på Oddevej 19.

I 1881 startede Kristian Skrædder som selvstændig skræddermester i Klim og i 1885 blev han gift med Marie Jensen, der var datter af sypige Maren Eje Jensdatter i Klim. I begyndelsen tog Kristian Skrædder og hustruen ud sammen for at sy rundt omkring på egnen, men efterhånden blev der nok at bestille hjemme på systuen, og hustruen fik nok at gøre med at passe den voksende børneflokk. Kristian Skrædder og Marie boede mange forskellige steder rundt i Klim, inden de til sidst slog sig ned i huset på Oddevej 19. Marie døde allerede i 1901, hvorefter datteren Maren blev hjemme og passede huset for sin far. Kristian Skrædder var aktiv skrædder i en høj alder. Ved hans 50-års jubilæum som selvstændig skræddermester i 1931 omtales han i Thisted Amts Tidende som en dygtig og samvittighedsfuld mand, der havde erhvervet sig en stor og fast kundekreds og han tilbragte da også dagligt 16 timer på sit værksted. Kristian Skrædder døde først i 1949 i en alder af næsten 90 år.

Pi Skrædder

Pi Skrædder eller Peder Chr. Mortensen, som han egentlig hed, var født 1859 i Skræm og kom til Klim sammen med sin hustru Karen Marie Gregersen i 1887. Parret slog sig ned i et hus på Damgårdsvej (nr. 15), hvor Pi Skrædder havde skrædderværksted og butik. Pi Skrædder døde allerede i begyndelsen af 1900-tallet, hvorefter Karen Marie Gregersen flyttede hen i et hus på Uldspindervej (nr. 11). I 1889 havde de fået datteren Anna Mortensen, som senere udvandrede til Amerika, men som i 1964 kom hjem til Klim, hvor hun levede sine sidste år på Klim Alderdomshjem. Hun havde ingen direkte arvinger og testamenterede derfor ret betydelige beløb til henholdsvis Klim Alderdomshjem og Klim Valgmenighed.

Anna Mortensen og moderen Karen Marie Gregersen, enke efter Pi Skrædder.

Maren Hov og Store Birthe

Disse to levede begge som strikkekoner i Klim i slutningen af 1800-tallet og i begyndelsen af 1900-tallet. Maren Hov hed egentlig Maren Pedersdatter og var født i Klim i 1845 som datter af Peder Chr. Simonsen Hov og Mariane Pedersdatter. Faderen stammede fra Hov i Sennels sogn og var kommet til Klim som tjenestekarl på Klimgården. Han døde allerede o. 1850-55 og efter nogle år synes moderen at være flyttet fra egnen. Maren Hov vendte dog tilbage til Klim i 1886. Hun boede i det lille limstenshus kaldet "Krybily". på Oddevej.

Store Birthe var også strikkekone og boede o. 1900 i et gammelt langt hus, der lå, hvor nu Klim Sparekasse ligger. Signe Thorhauge i Klim har fortalt, hvorledes hun i 1896 strikkede kjoler til hende og hendes søstre. Senere flyttede hun over i huset på den anden side af Oddevej, hvor senere Ole Lukassen kom til at bo.

Maren Hov

Strikkekonen Store Birthe

Marianne Kold

Marianne Kold blev født 1882 ved Klim Strand som datter af Kristian Kold og Marie Kristensen. Hun boede hjemme ved forældrene ved Klim Strand. Hendes bror Peder Kold skrev i 1953 i sine erindringer om hende:

Marianne Kold ved Klim Strand. Fra omkring 1905.

Marianne lærte skræddersyning og gik rundt i hjemmene og syede, og når vi kom hjem om søndagen, var der næsten altid noget, hun skulle ordne for os. Hun var en meget god søster for mig, måske særlig for mig, da jeg var den mindste. Hun døde den 22/6 1913.

I 1904 syede hun en kjole til den gamle Ane Marie Nielsdatter, kaldet Gammel Mi, i Grishauge. Hendes søsters barnebarn, Abelone Grishauge, skriver herom i et brev til Marianne Kold: *Jeg skal hilse dig fra Gammel Mi og sige dig tak, for at du har syet hendes grønne kjole. Hun synes, at den er for pæn at bruge og hun har ikke været i den endnu.*

Skræddertrine

Skræddertrine hed egentlig Ane Katrine Pedersen og var født 1881 i Vust Holme som datter af møllersvend Jakob Pedersen og hustru Ane Katrine Pedersen. Hun boede i et hus på Oddevej 20 og tog ud til folk i hjemmene og syede. Skræddertrine forblev ugift og døde i 1950 i Klim.

Signe Ringgaard, datter af frimenighedspræst Søren Anker-Møller, fortæller følgende fra sin barndom i jubilæumsskriftet for Klim Valgmenighed:

Og så kom den dag, da "Skræddertrine" kom med sin maskine og var hos os i otte dage. Så blev gammelt tøj til nyt, og der blev sprættet op og lavet om, og vi syntes, det var dejligt at få en ny kjole selv om det var lavet af gammelt, her kan vist tales om genbrug.

Skræddertrine med symaskinen. Til højre Inger Larsen, senere gift med Johannes Graversen. Fra o. 1920

Else Borregaard

Else Borregaard blev født i 1887 i Lyngs i Thy, og som 15-årig kom hun i lære i sin fødeby. Derefter kom hun til Hvidbjerg og 20 år gammel åbnede hun sin egen systue i Uglev. Derefter blev hun gift med maler Lorens Borregard, og i 1911 kom de til Klim, hvor Else Borregaard samme år åbnede en systue. De boede flere steder i byen inden de købte huset i den nordlige bydel på Klim Strandvej 10.

Maler Borregaards helbred var svagt og han døde allerede o.1930 og derefter måtte Else Borregaard selv forsørge sig selv og sine 5 børn som syerske.

Hun varetog sin gerning med stor flid og dygtighed og med årene fik hun en stor kundekreds. I 1951 fejrede hun sit 40 års jubilæum som syerske i Klim og hun havde da været aktiv i 49 år og i den tid syet omkring 5000 kjoler.

Mariane Jensen

Mariane Jensen, eller ”Nanne” som hun blev kaldt, var født i 1911 som datter af Otto Jensen og hustru Marie Jensen ved Kobakken i Klim og dermed var hun barnebarn af Kristian Skrædder i Klim. Mariane Jensen lærte at sy hos Regitze Dreyer på Aagaard syd for Fjerritslev og begyndte at sy i hjemmet på Kobakken. Fra 1953 til sin død på grund af sygdom i 1974 boede hun i et hus på Thistedvej, som oprindeligt var bygget til hendes mor. Herfra virkede hun i en årrække og blev den sidste aktive syerske i Klim. Mariane Jensens søster, Inger Marie Jensen, gjorde også syning til sin levevej, idet hun en årrække var ansat som lærer på Fagskole i Odense og desuden hjalp søsteren i de sidste år af dennes virke.

Murere

Den første murer man finder i Klim i de gamle kilder er i folketællingen fra 1801. Her nævnes den da 58-årige Jens Andersen Bruse som husmand uden jord og murermester. Bruseslægten stammede oprindeligt fra Gøttrup, men hans far var givetvis den Anders Jensen Bruse, som døde 1761 i V. Thorup, og som var født 1704 i Vester Bækken i Gøttrup. Jens Bruse kom til Klim i 1790 og blev gift med Inger Jensdatter, og han døde 1808 i Klim, og nævnes da at være 59 år gammel. Den næste murer i Klim var Jens Andersen Bruses nabo Jens Abrahamsen, der i 1801 nævnes som husmand uden jord og daglejer, men senere som murer. Han købte i 1805 et hus tæt ved kirken – det lå på det søndre hjørne af den nuværende Uldspindervej og Oddevej. Jens Abrahamsen var født i 1764 i Gøttrup og blev i år 1800 gift med Anne Jensdatter fra Klim, som muligvis var søster til ovennævnte Inger Jensdatter. Jens Abrahamsen døde i 1835 i Klim.

Familien Imer

Gården Imer ved Klim Bjerg blev i 1812 købt og genopbygget af Mogens Andersen, der var født i Haverslev. Han fik sammen med hustruen Karen Christensensdatter en række børn, hvoraf flere tog navnet Imer efter fødegården. Et par af sønnerne blev murere: Den ældste søn Niels Christian Mogensen Imer boede i 1840 hjemme hos forældrene i Imer og benævnes da som murer. I folketællingen i 1845 nævnes han også som murer, men da var han i mellemtiden blevet gift med Maren Mikkelsdatter og de boede hos hendes far, husmand Mikkell Christensen Lund i Klim. I 1850 var Niels Christian Imer og hustru flyttet ud i Klim Kær, og hos dem boede Niels Christian Imers ugifte svoger Peder Christian Mikkelsen, som også nævnes som murer, så formentlig har de to i fællesskab drevet dette erhverv.

Niels Chr. Imers yngre bror, Christen Imer, var også murer. I 1851 sendte han en ansøgning til sogneforstanderne om at måtte ernære sig som murer, mens han opholdt sig i Klim. Dette blev anbefalet. Det var en tredje bror Anders Mogensen Imer, som i 1852 overtog fødehjemmet Imer. Det var tilsyneladende ham, som sammen med Peder Jacobsen stod bag opførelsen af forretningshuset Nyborg i Klim i o. 1880 (se manufakturhandlere) og dermed er det sandsynligvis brødrene Imer, som har bygget dette hus.

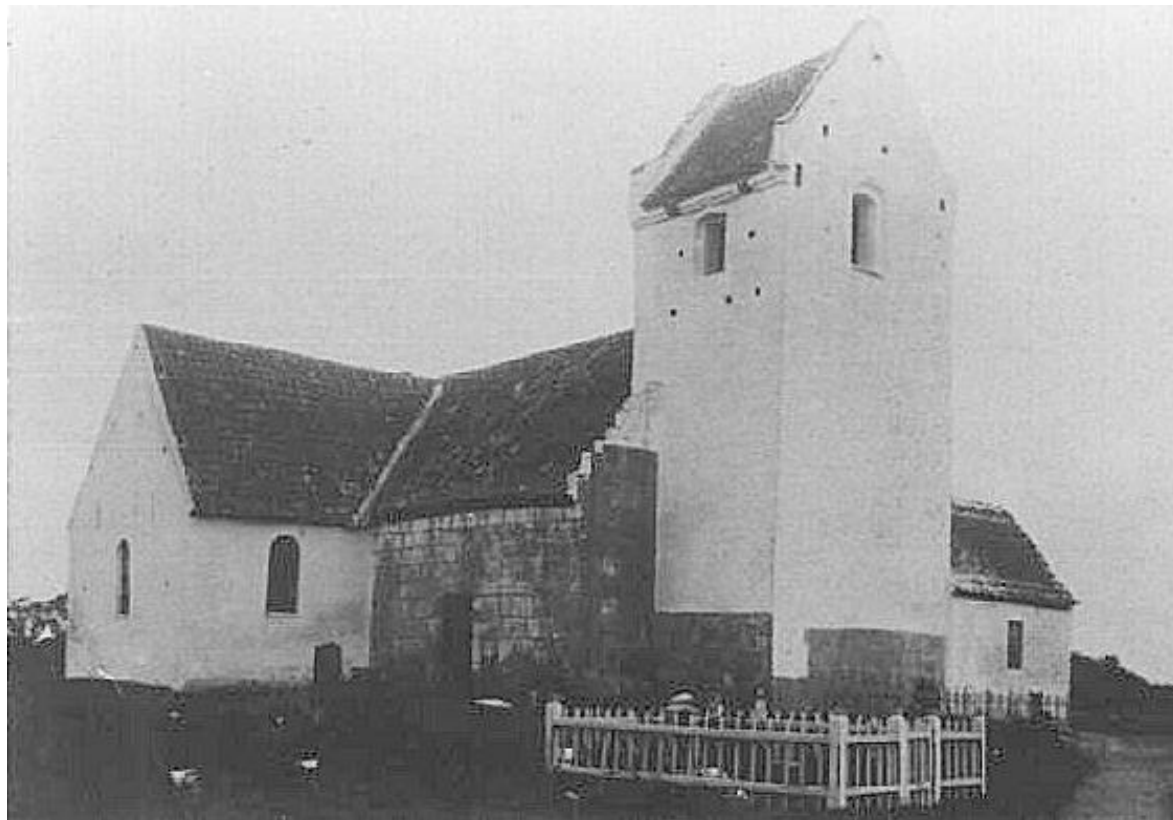
Peder Pretsmark

Peder Jensen Pretsmark var født omkring 1783 i Fabjerg i Ringkøbing amt. Han og hustruen Maren Mouritsdatter førte en lidt omflakkende tilværelse: Først boede de i Thy, hvorfra hun stammede, dernæst flyttede de til Tømmerby midt i 1820'erne, 1834 var Peder Pretsmark gårdmand i Lynggård i Sennels og 1840-45 var han husmand i Lild sogn. Imidlertid må han have haft visse midler, for o. 1840 købte han Klim kirke.

Omkring 1845-47 købte de så hus i Klim, hvor Peder Pretsmark kaldes murermester. Det mest iøjnefaldende bevis på hans virksomhed er i dag korsarmene til Klim kirke, som han byggede

i 1847. Om opførelsen minder i dag gavlenes jernankre, hvor der læses: P P M 1847 . I 1870 sad der desuden en trætavle over indgangen til tårnet med indskriften:

1847 blev Klim kirke efter allerhøieste Rescript ombygget og forstørret af dens eier Peder Præstmark.

Klim kirke med korsarmene, som i 1847 blev bygget af Peder Pretsmark.

Peder Pretsmark ejede stadig kirken i 1860 og boede da i et hus i den nordlige del af Klim by sammen med sin hustru.

Carl Frederik Schaerfe

Omkring 1861 flytter der en ny murer til Klim fra Løgstør. Hans navn var Carl Frederik Schaerfe, og som navnet antyder, stammede han fra Tyskland. Han og hustruen Else Kirstine Jensen, som stammede fra Nyborg, købte i 1865 matr. nr. 110b på Gl. Landevej 4. Her ligger i dag Studsgårds købmandsforretning, som er bygget af P. Frandsen Røge i 1905. Før den tid lå der et to etagers hus, som sandsynligvis var bygget af murer Schaerfe. Carl Frederik Schaerfe var kun 24-25 år da han og hustruen kom til Klim. De boede her i omkring 20 år og 5 af deres børn blev født i Klim. I 1882 solgte de huset på Gl. Landevej og flyttede fra sognet.

Klemmen Nielsen

Klemmen Nielsen var født 1846 i Terp i Klim som søn af husmand Niels Klemmensen og hustru Sidsel Christensdatter. Fra 1873 og frem boede han i et hus ved Klim Bjerg, hvor nu Restaurant Klim Bjerg ligger. Han virkede som murer og også ind imellem som arbejder i kalkbruddet. Sogneprotokollen for Thorup-Klim nævner, at han i 1878 skulle udføre murerarbejde ved Klim skole for 13 kr. og ved Klim Strandskole for 6,75 kr.

I 1906 boede han og hustruen Marianne stadig på ejendommen, men i 1916 blev den overtaget af plejesønnen Svend Aage Christiansen.

Niels Nørgaard

Niels Nørgaard Andersen var født 1851 i V. Thorup. Han var murer og fisker ved Klim Strand. Fotograferet o. 1910 på Klim alderdomshjem.

Peder Graversen

Peder Graversen var født 1847 i Klim Terp som søn af Gravers Pedersen og hustru Maren Pedersdatter i Terpgården. Han nævnes som murer i Klim i perioden 1880-1911.

Peder V. Gregersen

Peder Vestergaard Gregersen var født 1881 i Thisted som søn af Mads Chr. Gregersen og hustru Marie Petersen Vestergaard, der i 1882 flyttede til Klim, hvor Mads Gregersen virkede som slagter de næste 20 år. Peder V. Gregersen overtog i 1907 forældrenes hus på Sandvejen, som de i 1887 havde købt af Ole Klattrups søn Karl Olsen (se skomagere). Peder Gregersen overtog også faderens erhverv som hjemmeslagter, men var samtidig murer, indtil han i 1917 flyttede ud på Thorup holme og købte en gård her.

Brd. Andersens kalkværk under ombygning i 1916. Fra venstre ses Anders Møller, Martin Andersen, Peder V. Gregersen og Mads Toft. Til højre skimtes Nr. Mølle.

Kr. Kjeldsen

Kristen Lynge Kjeldsen var født i 1874 i Vesløs. Han blev udlært som murer i 1895 og arbejdede derefter i Aalborg og i København. I 1903 blev han gift med Petrea Jensen fra Thorup Holme, og samtidig bosatte han sig som muremester i Klim.

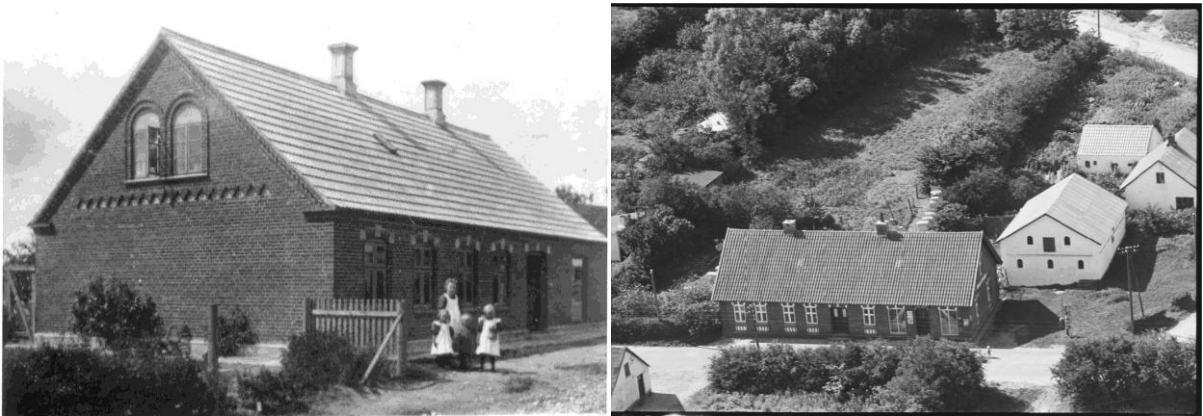
Kr. Kjeldsen i 1903.

En af de første bygninger Kr. Kjeldsen rejste i Klim, var stuehuset til Grishauge, som stod færdig i 1903. Han byggede også den nye stationsbygning i Klim foruden de tilsvarende bygninger i V. Thorup og Vesløs.

Klim Station bygget af Kr. Kjeldsen i 1904.

Kr. Kjeldsen byggede hus på Oddevej i Klim. Den nordre ende af huset blev bygget som en butik til udlejning og her havde såvel en skomager og en skrædder gennem årene butik. En overgang holdt Klim Sparekasse også til her.

Kr. Kjeldsens hus på Oddevej o. 1910 og i 1946 med butik og sparekasse i nordre ende.

Kr. Kjeldsen ophørte efterhånden med murererhvervet. Således blev han fra 1910 bogholder i Klim Sparekasse, foruden han en årrække var uddeler i Klim foderstofforretning. Desuden varetog han hvervet som revisor i en række foreninger. Hustruen Petrea døde i 1942, medens Kresten Kjeldsen først døde i 1953, hvorefter datteren Johanne overtog huset.

Jens Klit

Jens Johansen Klit var født i 1874 i Kollerup sogn og slog sig ned som muremester i Klim sogn i 1902. Han og hustruen Anna Kathrine boede i Klim Kær i det vestligste hus af de to huse, som ligger umiddelbart syd for landevejen (Thistedvej 223).

Muremester Jens Klits hus, Thistedvej 223.

Han virkede som muremester en årrække, indtil hans syn svækkedes alvorligt på hans ældre dage, hvorefter sønnen Jens Peter Klit overtog faderens forretning.

Murermester Jens Klit under bygningen af Gl. Landevej 6 i 1931.

I 1941 overtog Jens P. Klit sin hustrus fødehjem Napkærgård. Han fortsatte med håndværket en tid, således opførte han det nye stuehus til gården Thomasminde i Klim (Sandvejen 28) efter en brand, men efterhånden koncentrerede han sig om sit landbrug og opgav murererhvervet.

Bent Peter Andersen

Umiddelbart øst for Jens Klit i Klim Kær i huset på Thistedvej 221 boede der endnu en murermester nemlig Bent Peter Andersen. Han var født 1880 i Kollerup og ville egentlig have været snedker, men det krævede en meget dyr læretid, så i stedet kom han i murerlære, hvor man kunne tjene en lille løn som lærling. Han blev dermed udlært som murer hos Kr. Pedersen i Fjerritslev og arbejdede derefter hos ham en halv snes år. I 1906 tog han til Amerika, men vendte hjem i 1911 og ville være rejst tilbage igen, hvis ikke han havde mødt Kirstine fra Klim og i 1912 var blevet gift med hende. I første omgang slog parret sig ned i Fjerritslev, men i 1919 flyttede de så til huset i Klim Kær. Her hørte der lidt landbrug til, som Bent P. Andersen passede sammen med murerhåndværket.

Murermester Bent Peter Andersens hus, Thistedvej 221.

I 1942 afstod Kirstine og Bent P. Andersen ejendommen i Klim Kær og købte et hus i Klim by (Oddevej 28). I 1952 flyttede de til Thisted, for så senere at flytte tilbage til Klim på Klim Alderdomshjem. Blandt de bygninger han gennem årene var med til at opføre kan nævnes Kasper Skovsteds gård (Oddevej 5) og Kaj Imers gård (Damgårdsvej 18).

Hans Stierslev Hansen og Halle Andersen

Hans Stierslev Hansen blev født i 1889 i Klim Kær. I 1911 udvandrede han til Amerika. Han kom hjem igen i 1916, men vendte i 1918 tilbage til USA, hvorfra han som soldat blev sendt til England. Da 1. verdenskrig sluttede, vendte han tilbage til Amerika, hvor han blev indtil 1923, da han vendte hjem til Klim og slog sig ned som murermester. I 1925 købte han Svend Kiibs kalkværk, som han drev indtil 1946, samtidig med at han virkede som murermester. Harald Andersen, eller Halle, som han blev kaldt, var født i Barmer på Himmerland og kom til Klim som chauffør, men kom senere i murerlære hos Hans Stierslev Hansen. Efter at han nogle år havde arbejdet sammen med Hans Stierslev, overtog Halle i 1954 forretningen og virkede herefter som murermester i Klim, indtil han i 1982 trak sig tilbage og gik på efterløn.

Hans Stierslevs hus på Oddevej i Klim.

Ole Møller

Ole Pedersen Møller blev født på Klim Fjordholme i 1893, som søn af Peder Andersen Møller og Larsine Petrine Olesen. Faderen døde den 11. december 1893, kun godt 2 måneder efter Ole Pedersen Møllers fødsel, og herefter flyttede Larsine Petrine Olesen tilbage til Lild Sogn, der var hendes hjemsgn, men i 1900 vendte hun tilbage til Klim sammen med sine 5 børn. Derfor kom Ole Møller ud at tjene allerede i 10-års alderen.

Ole Møller havde lyst til murerhåndværket, men der kunne ikke tjenes så meget, at han i sin ungdom kunne få råd til at komme i lære. Han har senere fortalt herom til Jens Rolighed:

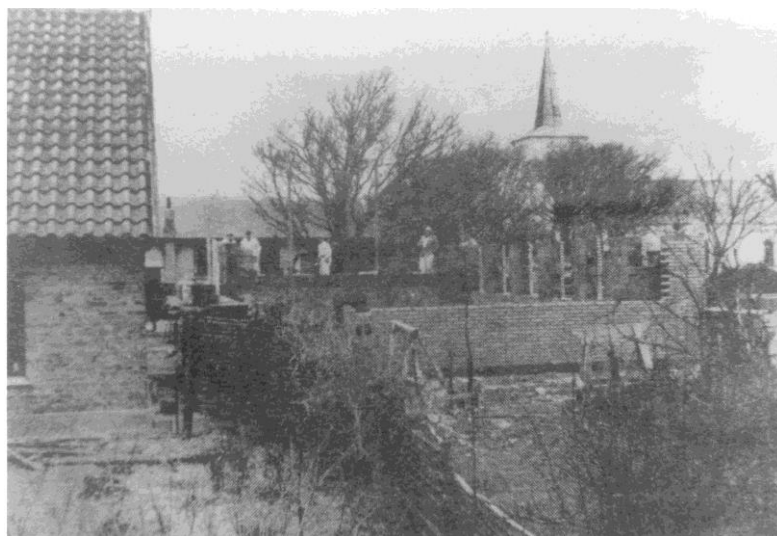
Det var et af de fag, der modsat snedkerfaget var let at komme ind i; her kunne man få en smule løn i læretiden: Jeg fik nu ikke råd til at komme i lære, før jeg var 27 år. Jeg havde været oppasser for en murer i nogle år; men så købte jeg mig værktøj og lærte i løbet af tre år så meget, at jeg siden har været med til at opføre mange bygninger her i Han herred.

Jeg havde også lyst til landbrug og passede samtidig en lille landejendom, således har flere murere i Klim båret sig ad. En murer må jo særlig virke med murskeen om sommeren, men har man landbrug, kan man sælge både grise og lammefjerdinger om vinteren.

Det var murer Bent Peter Andersen, som Ole Møller var i lære hos, men herefter begyndte han for sig selv. Hans første arbejde var at bygge en stald for Carl Madsen i Terpgården. I 1927 købte han et statshusmandsbrug på Thorup Nørremark og året efter blev han gift med Kirsten Marie Pedersen – kaldet Marie.

Ole Møller måtte i kriseårene i 1930'erne opgive murerhåndværket på grund af de dårlige tider, og i 13 år drev de landbruget på Thorup Nørremark, hvor de havde omkring 27 tønder land jord og omkring en halv snes køer. Hustruen Marie deltog jævnligt i både marken og i stalden. Senere flyttede de til en mindre landejendom i Klim Odde (Oddevej 87), hvor de drev landbrug, samtidigt med at Ole Møller også arbejdede som murermester. I 1950'erne solgte de landejendommen i Klim Odde og flyttede til et hus i Klim by (Oddevej 22), hvor Ole Møller

fortsatte murerhåndværket. Udover murer- og landbrugsarbejdet interesserede Ole Møller sig også for kommunale forhold, idet han i 25 år var socialdemokratisk medlem af Thorup-Klim sogneråd, hvor han ivrigt kæmpede for partiets ideer. Han var endvidere i repræsentantskabet for Thisted-Fjerritslev banen. Ole Møllers helbred var de sidste år svagt, men han færdedes dog i byen, selv på sin dødsdag, hvor han hen på aftenen blev syg og blev ført til Thisted sygehus. Han døde umiddelbart efter ankomsten til sygehuset den 4. juni 1971. Sønnen Søren Møller overtog faderens forretning og har siden virket som murermester i Klim

Fra bygningen af salen til Klim Friskole i 1965.

Limstenssavere

Vester Hanherred er kendt for sin smukke og afvekslende natur, men gamle herregårde og særprægede gamle huse er egnen ikke just kendt for. Når man kører rundt på f.eks. Fyn kan man beundre gamle smukke bindingsværksbygninger, hvor af mange er fredede. I Hanherred er der ikke sådanne bygninger bevaret og faktisk har der været vanskelige kår for denne byggeskik i dette træfattige område. Derimod kan man især i V. Hanherred finde rester af en ganske særlig bygningskultur, som har været karakteristisk for netop denne egn. Det drejer sig om de såkaldte limstenshuse, bygget af sten direkte udsavet fra kalken i undergrunden. Denne særprægede hustype var endnu meget almindelig i Vester Hanherred for 100 år siden, men i dag er der kun få af disse huse bevaret. Skikken at bygge i limsten går meget langt tilbage og råmaterialet havde man rigeligt af i Lild, V. Thorup og Klim sogne, hvor kalken jo rejser sig til små bjerge i form af Bulbjerg, Thorup Kløv og Klim Bjerg.

Typisk fiskerhus ved Klim Strand bygget i limsten. Fra omkring 1910.

Hvornår man har startet på at save limsten er vanskeligt at fastslå præcist. Tre jernaldergrave, som blev afdækket i Klim i 1957 var opbygget af limstensplader, som sikkert var fra Klim Bjerg. I slutningen af 1400-tallet skrev prioren i Vrejlev kloster i Vendsyssel til herremanden Mouritz Nielsen Gyldenstjerne på Ågård ved Fjerritslev om han måtte lade hente nogle limsten fra Bulbjerg til klosterets bygning. Desuden er der anvendt limstenskvadre både i Vust og i Lild kirke. Gamle bygningssyn på gårde i 1600-tallets tingbøger omtaler ikke limsten, men nævner huse bygget af ler og tømmer. Først i løbet af 1700-tallet er der sikre vidnesbyrd om at limstenen har været brugt som byggemateriale i huse og gårde. Flere nu forsvundne gårde i Klim og V. Thorup var opført i limsten i midten af 1700-tallet. Kunsten at save limsten har sikkert ikke været enhver beskåret, men til gengæld har det åbenbart kun været et bierhverv, idet det som håndværk slet ikke nævnes i kilderne i 1700-tallet. Først i folketællingen fra 1801 nævnes to limstenssavere: Den ene var Kristen Pedersen Overgaard, som var født o. 1753 som søn af Peder Nielsen Overgaard og hustru Dorthe Christensdatter. Den anden var Jørgen Andersen Tørk, som var født o. 1751. Begge boede i Klim by og benævnes som husmænd uden jord og stensavere. Netop i disse år begyndte befolkningstallet at stige og der var således brug for flere huse. Indtil da havde man sikkert kunnet købe bygningstømmer af skudehandlerne, som hjembragte det fra Norge, men denne trafik aftog noget under krigen mod englænderne og årene derefter. Samtidig steg som nævnt efterspørgslen efter byggematerialer. Disse forhold er formentlig baggrunden for at det nu blev mere almindeligt at anvende limsten til husbyggeri. Lars Djernis, som var født 1820 i V. Thorup, fortalte i 1890 følgende til folkemindesamleren Evald Tang Kristensen:

De savede limsten ud af Klim Bjerg. Med disse sten murede vægge op, som afløste de klinede vægge. Det var gamle mænd, der både sommer og vinter mødte her og savede sten ud. Om vinteren byggede de et hus oven over det sted, hvor de arbejdede, for at vejret ikke skulle hindre dem i arbejdet. Men det hus lå de jo ikke i om natten, de havde jo et andet at trække til. De mennesker kunne ikke anvendes til andet arbejde, for de var blot vant til det. Det havde de arbejdet på fra drenge af. Desuagtet havde folkene så ringe fortjeneste, at de spiste det bare brød og drak vand til og gnuflede på en bitte knalling ost til brødet. Det gik uhyre langsomt med arbejdet, og det var forfærdelig, som de gamle mennesker døjede for at få blokkene fra hinanden. De lå i en tykkelse af to til tre alen. Imellem blokkene var der noget som vagt ler, og i disse revner skulle de tages og skilles fra hverandre. Det var ind ad i bjerget, at de sådan kunne tage blokkene, men på den anden kant skulle stykkerne sprænges fra med kiler. den gang havde man jo ikke krudt til sådant arbejde. Når så endelig blokkene kom ned, skulle folkene til at affasse dem og save dem i sten. Det gjaldt om at få stenene taget på den rigtige led, og blokkene skilt rigtigt ad. Stenene var 11 tommer lange og 5 i bredde. Man var hårdt læsset, når man kørte derfra med 60 til 80 sten. Så gjaldt det også om at få dem muret rigtig op. De skulle jo sidde i muren, som de lå i bjerget, ellers skiltes de ad i lag, men kom de til at sidde rigtig, var de helt uforgængelige. Når folkene havde stået og savet, huggede de dem lidt til med en økse, og så høvlede de dem på den øverste og nederste side. Den forreste side var jo savet, og den blev ved at være, som den var, da den var jævn nok.

I folketællingslisterne fra 1845 kan man se at der i Klim sogn var hele 11 ”kalkstensbrydere”. Flere af disse benævnes også som husmænd, men for nogle var det hovederhvervet. Således boede den 36-årige Jens Christian Nielsen Holm sammen med sin jævnaldrende hustru i ”et hus ved bjerget” og han havde kun dette erhverv. Af fattigprotokollen for Klim, Thorup og Vust fremgår det at limstenssavningen blev brugt som en slags beskæftigelsesarbejde for arbejdsløse, idet sognepræsten i protokollen 15. december 1841 noterer:

Da Simon Kiibs nu kun have tvende uforsørgede børn hjemme, og de have fået af de redskaber, som ved Kgl. understøttelse ere anskaffede til dermed at bearbejde liimsteen i liimgraven, så skjønnede kommissionen, at de ei herefter behøve så megen understøttelse.

Limstenshus på Klim Bjerg beboet af brødrene Isaksen, som arbejdede i limstenen. Fra o. 1910-20.

I samme protokol kan man læse, at da man i 1859 planlagde at bygge et nyt fattighus på Stodhøj i Klim overvejede man om man skulle bygge i teglsten eller limsten. Man havde tydeligvis mest tillid til de lokale limsten, og man havde således bestilt 6000 ”halvsjette tommers steen” hos stembryderne. Der noteredes tilmed følgende i protokollen:

Skulle liimsteen ikke kunne fås, og brændte steen ikke i sognene kunne erholdes i tide, bestemte man at frafalde bygningen, da man troede ei at burde besvære komunen med den høje betaling og lange transport for de brændte steen hentede andetsteds fra, især da de dog ville afgive en mindre solid bygning end liimsteen. Højdepunktet for limstensproduktionen nåede man tilsyneladende midt i 1800-tallet, og selv om man i folketællingslister fra århundredets slutning kun finder få spor af limstenssaverne, var erhvervet ikke ophørt, men blev nu i højere grad et bierhverv ved siden af arbejdet ved landbruget. Desuden var der nu opstået flere teglværker på egnen, så at folk i højere grad gik over til at anvende teglsten til husbyggeri. Hans Kjeldsen der var født i 1876 fortalte i 1953 Jens Rolighed om limstenssavningen ved Klim Bjerg omkring år 1900: *Det var et dejligt arbejde, man blev aldrig arbejdsløs. Men der skulle hænges jævnt godt i, skulle der tjenes 2 kr. på en dag; 100 sten kostede 3 kr., men skulle så leveres på byggepladsen eller hos købmændene P. Løgsted og P. Røge; dette kostede gerne 60 øre for 100 sten.*

Et nu for længst forsvundet limstenshus i Klim Klit. Bemærk limstensstaben foran huset.

Line og Anders Tørks hus i Klim bygget i limsten. Bemærk stabel med overskydende limsten til højre.

Når Hans Kjeldsen som 10-årig hjalp sin far P. Kjeldsen, kunne de save 100 sten om dagen, men så blev de også en vinterdag ved at save til kl. 9 om aftenen og havde en lille lampe at se ved. Limstensfabrikationen ved Bulbjerg, Thorup Kløv og Klim Bjerg fortsatte helt frem til midt i 1920'erne. De sidste år var det dog mest for at vedligeholde de mange limstenshuse på egnen. Et eksempel på et nyere limstenshus var således stald og stuehus til Klim Nørgård, bygget i 1906 udelukkende af limsten. I 1936 blev der bygget nyt stuehus, men det gamle stuehus blev så lagt til stalden, som først blev brudt ned for et par år siden. En af de sidste, der savede limsten var Kristian Isaksen, som boede i et lille hus ved Thorup Kløv, hvor han fortsatte helt til 1927. Herefter holdt man op med at bryde kalk i Thorup Kløv, og dette kalkbrud er i dag næsten helt groet til.

Kristian Isaksen saver limsten i Thorup Kløv. Fra 1927.

Der arbejdes i kalkbruddet på Klim Bjerg o. 1900.

I Klim, hvor produktionen var størst, blev limstensfabrikationen efterhånden afløst af en ret omfattende kalkværksdrift (se Kalk- og teglbrændere).

Som tidligere nævnt er de fleste af de gamle smukke limstenshuse i dag væk, og kun få påskønner tilsyneladende den kulturhistoriske værdi, der ligger gemt i disse bygninger. Adskillige er brudt ned i de senere år eller pakket ind i skalmuring. Hvis der ikke gøres noget, vil der ikke gå mange år, før der næsten ingen limstenshuse er tilbage i Hanherred.

”Krybily” i Klim by. I dag er huset kraftigt ombygget. Fra o. 1910-20.

Kalk- og teglbrændere

I Klim sogn er der i 1800-tallet foregået både teglbrænding og kalkbrænding af betydeligt omfang. Det startede omkring 1840, da Christen Olesen oprettede et teglværk ved Klimgården. Herom fortæller Jens Rolighed i Historisk Årbog for Thisted Amt i 1962:

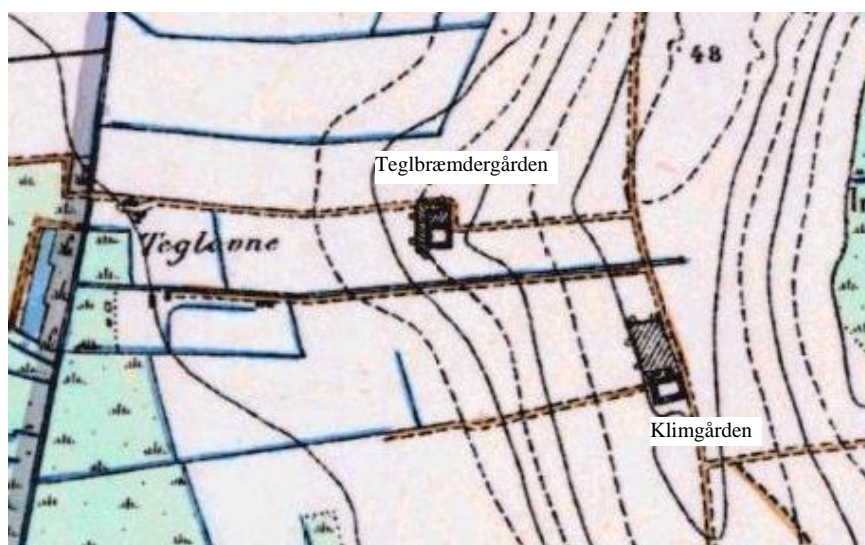
Klimgårdens teglværk

Blandt teglværkerne var der et vest for Klimgården. Leret gravedes om vinteren op af lergraven. Man arbejdede sig i dybden ved siden af vandet, som kun en balke holdt ude. Der var 3 mand om arbejdet, og den øverste havde et særligt ansvar (det var gerne Dreas Kjeldsen), han skulle give signal til arbejderen i bunden, når det ikke kunne gå at være der længere, fordi der var trængt så meget vand gennem balkens sprækker, at den snart ville give efter for vandpresset. Når Kjeldsens brøl lød, måtte man op i en fart. Ved stenstrygningen skulle der stadig være æltet ler til brug, derfor var der to stenindhegnede pladser, der hver var ca. 25 m². I bunden af pladserne var der træ, hvorpå så leret med sand og vand æltedes.

Æltningen foregik på den måde, at der sad en mand på en træforhøjning mellem to hjul, der blev trukket rundt af to heste i gangen uden om den indhegnede plads; det var så hjulene, der æltede leret. En mand kørte med trillebør den æltede ler hen til manden, der strøg stenene. Med hænderne klaskede han leret ned i formen, hvori kunne være to sten; når formen var fuld, blev stenene strøget glatte med et strygebræt. De håndstrøgne sten trilledes hen i tørrehuset, hvor de liggende på fladsiden anbragtes på hylde, der var under tag, senere rejstes de på kant: de skulle "rankes".

Når stenene skulle brændes, foregik det tit i en ovn, hvor der samtidig brændtes kalk, der så skulle være længst fra ilden. Stenene blev ikke brændt lige meget, nogle blev hårdbrændte, andre blev halvbrændte, eller de blev mellembændte, og nogle kunne få forskellige kulører, så man kaldte dem flammesten. I regelen havde stenene en pæn gul farve, men de skifter udseende med årene, og huse, der er opført af dem, har nu en grå farve, hvis ikke de er kalkede. Der lavedes også ubrændte sten, rå sten, som i mange bygninger er anvendt til skillemure.

I 1840'erne var der stor aktivitet på teglværket og af kirkebogens af- og tilgangslister ses en livlig trafik af teglbrændere som arbejdede ved Chr. Olesens teglværk. Der blev ansat en teglværksbestyrer og bygget et hus til denne: I 1850 boede her således teglværksbestyrer Anders Pedersen fra Snedsted sammen med hustru og fire børn.

Kort fra 1883 med teglovne liggende vest for Klimgården og Teglbrændergården.

Teglbrændergården

Omkring 1860 blev der bygget endnu et teglværk oppe på Klim Mark. Det var Anders Jensen Røge, der giftede sig med enken i den gamle herredsfogedgård i Klim og straks derefter fik den flyttet op på Klim Mark og fik bygget et teglværk til gården. Anders Røge var født 1830 i Øsløs, men var kommet til Klim som plejebarn hos gårdmand Niels Sørensen Røge i Kaj Imers gård på Damgårdsvej i Klim. Anders Røges teglværk blev nu også drevet de kommende år og gården blev siden kaldt for Teglbrændergården. I 1880 var der således to huse på Klim Mark, der husede familier, som levede af arbejdet ved teglværket.

Jens Rolighed fortalte i 1962 følgende om teglværksproduktionen på Klim Mark og dens afslutning omkring år 1900:

Der var stor forskel på stenenes pris. Til et stuehus, der opførtes i 1872, kostede brændte mursten 6 kr. pr. tusinde, medens tusinde ubrændte sten kun kostede 3 kr. Omkring ved århundredskiftet kostede de tilpas brændte sten 20 kr. pr. tusinde, halvbrændte sten kostede 12 kr. pr. tusinde, og ubrændte sten kunne købes for 10 kr. pr. tusinde. Ganske få år efter århundredskiftet nedlagdes teglværkerne. En tid så man lerhøje på markerne, hvor de havde været. Nu er både højene og tørve- og lergravene jævned med jorden og er blevet til marker.

Bjerggårdens kalkværk

Et andet sted i sognet blev der også i denne periode drevet teglværk. Det var ved Bjerggården i Terp lige øst for Klim Bjerg, hvor Søren Christian Nielsen Myrup omkring 1855 anlagde et kalk- og teglbrænderi. Han var født i 1823, som søn af Niels Christensen Myrup og hustru Johanne Marie Larsdatter i gården Thomasmindede på Sandvejen i Klim.

Der var den fordel ved dette værk, i den daværende skovfattige egn, at de havde tørvejord, hvor de gravede det fornødne brændsel, og under tørvejorden var der ler, som brugtes til teglsten. Samtidig havde de let adgang til kalken i det nærliggende Klim Bjerg. Der brugtes normalt 20.000 tørv til hver brænding, indtil der blev mulighed for at supplere med kul. Efterhånden gik man udelukkende over til at brænde kalk.

Bjerggården med kalkværk o. 1910.

Efter Søren Myrups død giftede hans enke Ellen Kjerstine Christensdatter sig med Jens Christian Josephsen, som drev værket videre indtil plejesønnen Kresten Kristensen Myrup i 1883 fik skøde på gården og værket. Kr. Myrup drev værket til omkring 1915, da det blev nedlagt. Kr. Myrups sønner Karl og Horslev Myrup kørte rundt på egnen med kalken. Så langt væk som til Brovst og Jetsmark blev det brændte kalk afsat.

Andre små kalkværker

Samtidig med Bjerggårdens kalkværk blev der i slutningen af 1800-tallet drevet to små kalkværker nord for Sandvejen i Klim, nemlig Jens Andreas Rasmussen i matr. nr. 9 (Thomasminde) og hans efterfølger Axel Jensen samt Kr. Andersen Kudsk i matr. nr. 11 (hvor senere Agner Sørensen boede).

Annonce fra Fjerritslev Avis fra 1899.

Desuden drev Peder Jacobsen i Klim by omkring århundredeskiftet et lille kalkværk i tilknytning til hans gård, som lå ved Damgårdsvej (se under købmænd).

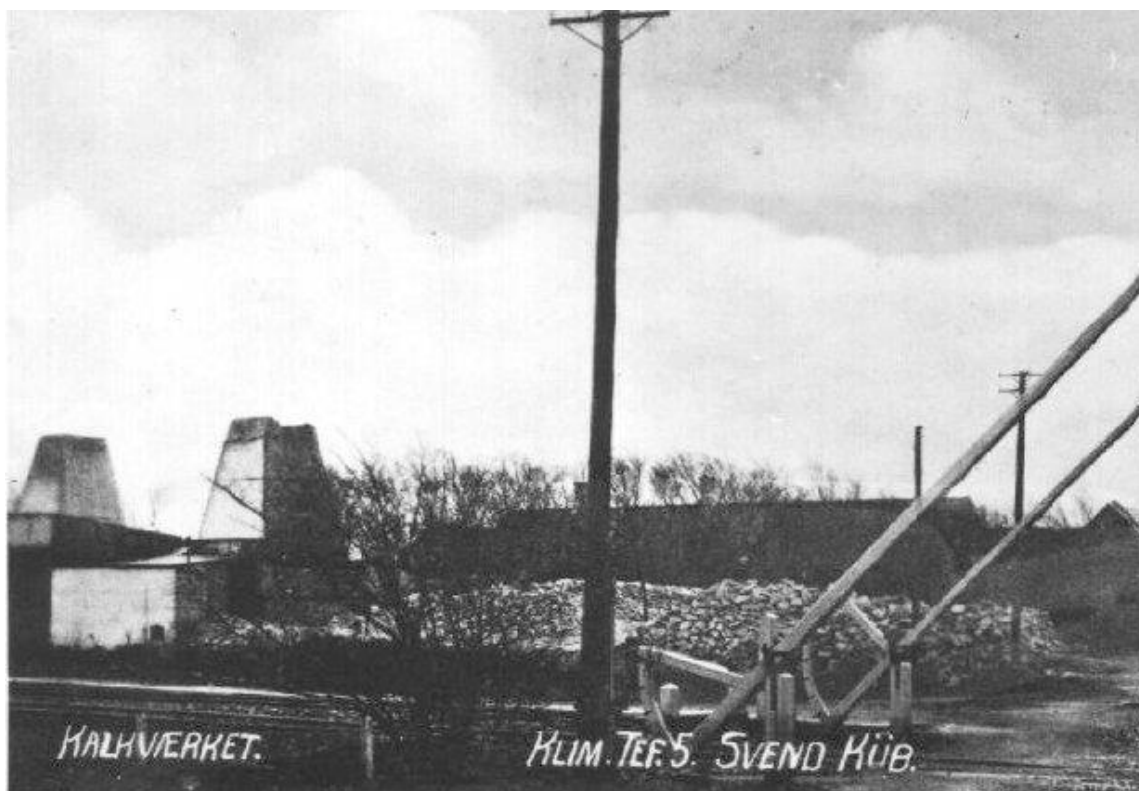
Svend Kiibs kalkværk

Nogle år efter århundredeskiftet startede Svend Kiib et kalkværk ved hans gård i den sydlige del af Klim by. Herom skrev Thisted Amtstidende i 1913:

I 1907 begyndte Gaardejer Svend Kiib med to smaa Ovne nede ved Stationen. Disse er nu i løbet af sidste Aar nedrevne; mens nye er bygget lige ved Sporene. Hr Kiib mener at kunne brænde 800 Hektoliter Kalk om dagen. Han har indlagt drejeskive og Spor til Værket, saa Indlosningen foregaar lige fra Ovnene til Banevognen. Dette anlæg har kostet 6000 Kroner. Men foruden den brændte Kalk, forsendes en Del raa Kalksten til hele Nordjylland.

Værket blev i 1925 overtaget af murermester Hans Stierslev Hansen (se under murere), og han drev det indtil omkring 1945, hvorefter det blev lukket. Han var derefter en tid også leder af Gøttrup Kalkværk, men dette værk havde ikke lang levetid.

Kalken (limen) blev brækket i Klim Bjerg og kørt til værket. I starten var det vognmænd med hestekøretøjer og blandt disse kan nævnes Johannes Vodstrup, som min far, Andreas Grishauge, husker kørte med to rødbrøgede heste og to vogne sammenkoblede. Senere købte Hans Stjesle (som han kaldtes) en lastbil, der blev kørt af Søren Nørmølle. Han kørte også ud og solgte kalken i Hanherred og på Himmerland.

Svend Kiibs kalkværk ved banen i Klim.

I kalkværkets sidste år kørte vognmand Agner Jensen i Klim med sin lastvogn kalk fra Klim Bjerg til værket. Han fik 5 kr. pr. læs og kunne køre op til 15 læs pr. dag trods at alt skulle læsses og aflæsses pr. håndkraft.

Når limen var aflæsset på pladsen ved kalkværket, skulle det findeles, før det kunne brændes. Dette arbejde udførte Hjalmar og Anders Nørmølle i mange år. Med en økse kløvede de kalkstykkerne til passende mindre dele, og det var vigtigt at slå på den rigtige side, thi ellers gik kalken helt i småstykker.

Vognmand Agner Jensen, som 1937-45 kørte kalk til Svend Kiibs kalkværk.

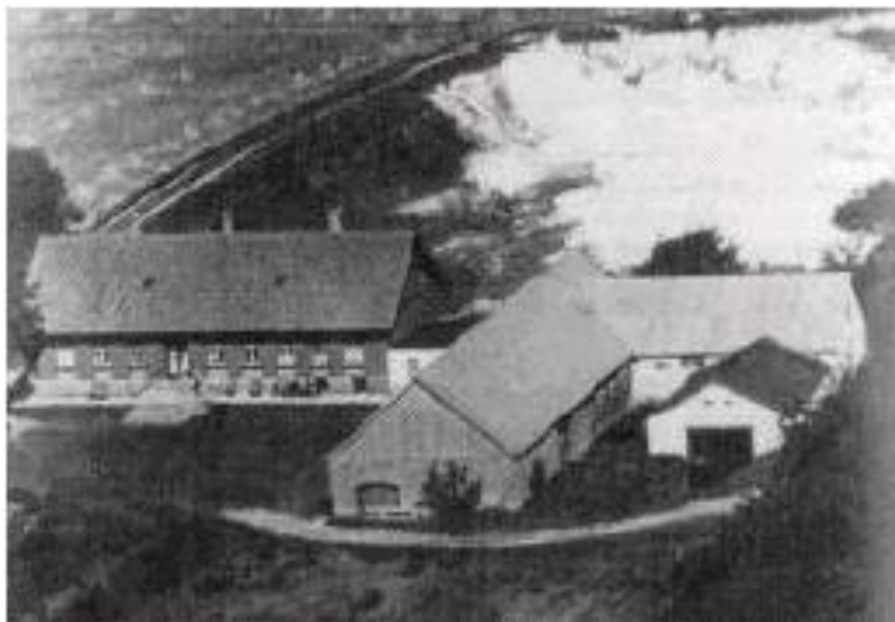
Otto Jensens kalkværk

Det bedste råmateriale fandtes i Klim Bjerg, hvor alle i Klim hentede det, undtagen Otto Jensen ved Kobakken. Han havde sin egen kalkgrav nær værket ved siden af gården.

Dette værk blev i 1909 startet af Otto Jensen og Lars Vestergaard. Fra 1915 og til 1949 var det Otto Jensen, som alene drev værket. Han døde i 1949 og året efter lukkede værket.

Om arbejdet ved kalkværket har Otto Jensens sønnesøn, Otto Jensen i 1993 i en artikel i Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred fortalt følgende om kalkbrydningen på Kobakken: *Inden man for alvor kunne komme til at bryde kalken, var det nødvendigt at fjerne de øverste lag, der bestod af muld og løs lim iblandet flintesten.*

Først blev mulden skrællet af og transporteret ud syd for gården til de lave jorder ud imod Bøshave, der i stenalderen var havbund. Disse jorder var det meste af tiden fugtige og vanskelige at arbejde med, så muldjorden var - sammen med den senere dræning - med til at gøre jorderne mere anvendelige til dyrkning.

Otto Jensens gård ved Kobakken med kalkbruddet liggende nord for gården.

Under muldjorden var der så et lag med løs lim og flint, der blev afhændet til forskellige vognmænd, bl.a. Aksel Trinderup Rosenkrantz de Lasson og Asger Madsen. Den løse lim blev bl.a. brugt til vejbygning på egnen.

Da muld og løs lim var fjernet, kunne man gå i gang med at bryde kalksten. Brydningen var hårdt arbejde, idet der skulle tages fat med stålstænger for at brække kalken ud af bruddet. Den øverste del af kalken kunne være relativt løs, men efterhånden som man kom ned i bruddet, var det ikke længere nok at anvende stålstænger, idet kalken her var så hård, at det var nødvendigt at tage andre hjælpemidler i brug.

Først brugte man et jernbor, der med håndkraft blev skruet ned i kalken. Herefter fyldte man løs krudt ned i borehullet og sammen med en lunte blev hullet stampet hårdt til. Så blev der sat ild til luntten, og lidt efter lød der et dumpt brag, og havde man gjort forarbejdet godt nok, resulterede sprængningen i, at det nu igen var muligt at skille kalken ad med stålstænger.

De store stykker kalk blev kløvet og skilt ad i mindre stykker ved hjælp af hammer og kile og senere med økse. Kalkstykkerne blev med håndkraft læsset på trækvogn, der i begyndelsen blev trukket af stude, senere af heste, og transporteret syd og øst om gården og op ad vejen til kalkværket.

Efterhånden som tiden gik, kom man dybere ned og længere ind i kalkbruddet. Ved slutningen af produktionen i 1950 var bruddet efterhånden kommet ned i en dybde af 8-10 m og i en afstand af ca. 75 m fra udgangspunktet ved gårdbygningerne. I bruddet stod der ofte vand, først og fremmest fordi man var kommet ned i nærheden af grundvandet, men også fordi bruddet skrånede ned fra gården og dermed kom til at få form af en tragt, der også kunne opsamle regnvand.

Da kalkbrydningen definitivt sluttede i 1950, kom kalkbruddet til at ligge hen, indtil vejvæsenet i 1957 foretog en udretning af hovedvej A11 på vestsiden af Kobakken. Det overskydende materiale herfra, hovedsageligt lim, blev kørt ned i kalkbruddet, der efterhånden blev fyldt op og kom til at ligne den græsmark, der ses i dag.

Kalkværket på Klim Kobakke set fra sydøst (maleri af Poul Kristensen, 1950).

Vejby Andersens kalkværk

Dette kalkværk blev startet i 1909 af Vejby Andersens far Anders Andersen. Han var født i 1880 som søn af tømrer Søren Andersen i Klim, og han lærte da også i sin ungdom tømrerfaget. Da han blev udlært rejste han i 1901 til Amerika, hvor han opholdt sig nogle år. Efter hjemkomsten startede han et samarbejde med vognmand Anders Nørmølle om brydning og salg af kalk fra Klim Bjerg. Herom skrev Thisted Amtstidende i 1907:

Vi har i mange Aar haft Kalkbrud i Klim, men efter at Banen er aabnet, har denne industri ret faaet fart. Det lader nu ogsaa til, at Sagen skal drives under mere industrielle Former, idet Vognmand A. Nørmølle og Tømrer A. Andersen, begge af Klim er indgaaet paa at levere flere hundrede Vognladninger Limsten til Aalborg og Nørre-Sundby. Saa snart Arbejdskraft kan faas, tages der fat paa Arbejdet. Hr. A. Andersen skal lede Arbejdet i Bjerget, medens A. Nørmølle skal forestaa Nedkørslen og Indladningen.

I 1909 anlagde han så et kalkværk sammen med sin bror Kr. Andersen vest for Klim Strandvej på grunden, hvor nu Klim Strandvej 33 ligger.

Brødrene Andersens kalkværk i 1912. Som nr. to fra venstre ses Anders Andersen.

I 1911 købte Anders Andersen tillige Klim Nørgård, som han herefter drev sammen med kalkværket. I 1943 begyndtes udgravningen til et nyt kalkværk i sydsiden af Klim Bjerg, hvor der var et hul fra den udvinding af jordbrugskalk Laurits Pedersen havde foretaget 1910-14 (se under Møllere). Det tog to år før hullet til kalkværket var blevet helt udgravet og værket bygget, og i 1945 startede man så med at brænde kalk på det nye værk.

Vejby Andersen findeler kalken før brændingen

Vejby Andersen ved kalkværket på Klim Bjerg kort før lukningen i 1977.

Der var blevet bygget efter nye metoder, der betød at man nu kunne køre i døgndrift. Tidligere havde man været nød til at slukke ilden for hver brænding, så kalken kunne køres ud og en ny portion køres ind. Gamle protokoller fortæller, at en 36 timers brænding blev betalt med en krone og halvtreds øre plus kosten.

Der fyredes i værket for hver time og der blev udtaget kalk fire gange i døgnet. Der produceredes ca. 5 tons kalk i døgnet og brugtes ca. 7 rummeter træ og en halv tons kul. Det færdige materiale blev opbevaret i lufttætte kamre og derefter solgt til mørtelværker eller til private til f. eks. huskalkning.

I 1951 døde Anders Andersen og værket blev overtaget af sønnen Vejby Andersen, som herefter drev det indtil 1977, da det lukkede.

De tre sidste kalkværksarbejdere i Klim august 1977. Fra højre ses Verner Pedersen, Vejby Andersen og Ejvind Christensen.

Med det nye værk fulgte også en lettelse i arbejdsgangen, idet hestene blev afløst af traktorer, og der brugtes sprængstof til at løsne kalken i bruddet, hvor tidligere hamre og stålstænger havde været eneste hjælpemidler.

Fra 1946 kørtes der i døgndrift fra tidligt forår til efteråret, kun afbrudt af ferie eller tekniske vanskeligheder, der bestod i, at kalken kunne sætte sig fast i ovnen, så det ikke var muligt at fortsætte. I den nye ovn fyredes ca. for hver time døgnet rundt, og der blev påfyldt og udtaget fire gange. Efter påfyldning blev der lagt to børfulde træ ovenpå og fyret 20 meter længere nede med træ og kul.

Vejby Andersen fyrer i kalkovnen.

For at køre værket kunne man de sidste mange år nøjes med fire mand i hårdt arbejde: En i kalkbruddet og en til at hente de ca. 10 tons råmateriale og derefter findele det før brændingen og endelig to til på skift at fyre og forestå brændingen i hver sin uge med dag- og natarbejde. Foruden Vejby Andersen selv var det igennem mange år Knud Hasager, Verner Pedersen og Ejvind Christiansen som arbejdede ved kalkværket.

Kalkbrænding som håndværk sluttede i september 1977, da Vejby Andersen fyrede sidste gang i sit værk ved Klim Bjerg. På dette tidspunkt var Klim Kalkværk det sidste privatejede i Danmark.

I mange år stod værket herefter og forfaldt, men i de senere år er det blevet restaureret og indrettet til et kalkmuseum under Hanherreds Naturcenter.

Klim Kalkværk 1960.

Møllere

Der har været møller i Klim langt tilbage i tiden. Helt tilbage til 1500- og 1600-hundredetallet kan man følge dem. I 1600-tallet blev møllerne sat i hartkorn. Møllejerne kom dermed til at betale skat i forhold til, hvad man forventede, de ville kunne tjene ved møllens drift. For at sikre at møllejerne nu også kunne betale deres skat, var man nødt til at beskytte dem mod, at der opførtes møller inden for det område, der udgjorde møllens naturlige kundekreds. Hermed indførtes det privilegerede mølleri, hvor det at bygge en ny mølle eller at forbedre en eksisterende krævede en kongelig bevilling, et privilegium.

Tjenlav Mølle

Den mølle som kan spores længst tilbage er vandmøllen Tjenlav Mølle, som er nævnt i præsteindberetningen fra 1568, hvor den omtales som "Thienlaus mølle, Mats Andersen ibofuer". Møllen hørte dengang og indtil omkring 1800 under Ågård.

Vandmøllen lå lidt vest for, hvor vejen mellem Gøttrup og Klim nu passerer "Sløjkanalen". Denne kanal, som jo engang var et naturligt vandløb, slog et knæk mod vest lige efter denne bro. Nu var der jo ikke det store fald på vandløbet, men med et dæmningssystem kunne man stemme vandet op, så det kunne drive vandmøllen, når der ellers var vand nok. Dette kunne være et problem i tørketiden.

Møllen var en såkaldt underfaldsmølle, hvor vandet løb under møllehjulet og ikke over som ved de fleste vandmøller. Det sidste var ganske vist mere effektivt, men krævede større fald og dermed mere opstemning, end det her var muligt. Thi når vandet blev opstemmet, blev de mange lavtliggende marker i Odde oversvømmet. Derfor måtte møllen kun bruges om vinteren og om foråret. Alligevel bevirkede dette dæmningssystem - især når det ikke blev holdt ved lige, at vandet ved heftige regnskyl om sommeren ikke kunne komme hurtigt nok væk. De omliggende marker blev undertiden oversvømmet og avlen ødelagt, hvad der naturligt nok gav anledning til en del stridigheder.

Således førte Jørgen Navl til "Oddegård" i 1653 i denne anledning proces ved Hannæs Ting mod herremanden til "Ågård", der jo ejede vandmøllen. Møllen var i brug indtil omkring år 1800. Der hørte lidt jord til møllen, hvorfor den derefter blev drevet som et husmandssted, der endnu omkring århundredskiftet lå her. Møllen blev altid henregnet til Klim sogn i modsætning til "Tienlauggård", der i tidens løb skiftevis blev nævnt som liggende i Klim og Gøttrup sogn.

Udsnit af et kort fra 1795, hvor Tjenlav Mølle ses ved Sløjen sydligst i Klim Odde.

Den sidste i den lange række af fæstere, som beboede møllen gennem de over 230 år, hvor den hørte under Ågård, var Niels Sørensen, som boede her som husmand og vandmøller 1774-1801. Han var tilsyneladende uvenner med præsten i Klim, Thyge Jespersen Thygesen (præst i Klim 1774-90), thi da Niels Sørensens datter Anne skulle døbes i 1778, har præsten lavet følgende lidt usædvanlige notits i kirkebogen ved hustruen Maren Larsdatters efterfølgende fremmøde i kirken: *Introd. Dom 12 Trinit. da denne arrige Mand viste sig fuld af Ondskab imod mig i Christen Aggerboes og Axel Christensens overværelse.*

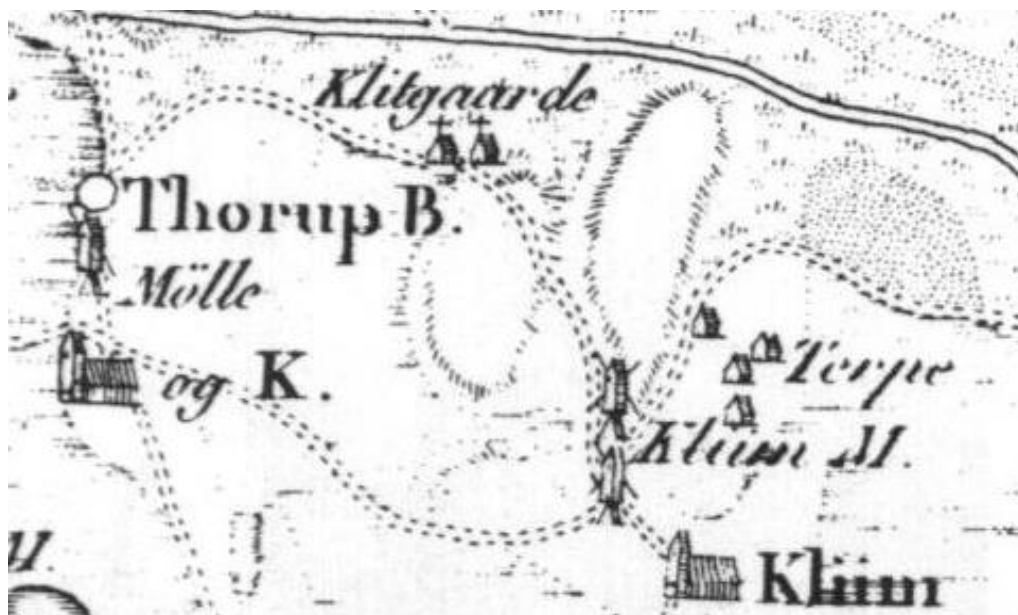
De gamle vindmøller i Klim

Før omkring 1840 var alle vejr-møller i Klim stubmøller. I 1600-1700 tallet var der i kortere perioder flere mindre møller af denne type forskellige steder i Klim og Odde. Imidlertid stod der gennem det meste af 1600-tallet en vejr-mølle - kaldet "Klim Vejr-mølle" - vest for de nordligste gårde i Klim by. Denne mølle kom ret tidligt i selveje, og var i 1600-tallet ejet af bl.a. Toftslægten i Klim.

I en periode var der faktisk mangel på møller i Klim. I Hannæs Tingbog af 6. juni 1670 berettes om, hvordan mange Klim-bønder i tørke eller frost, når vandmøllerne ikke kunne fungere, enten måtte bruge håndkværn eller køre langt for at få deres korn malet. Der var nemlig dengang kun én fungerende vejr-mølle i sognet, og den lå i Klim Odde. Dette blev der dog snart rådet bod på, idet man i 1688-matriklen kan se, hvor alle møller blev sat i hartkorn, at der foruden et par små møller nu også var kommet en mølle til præstegården, der lå lige øst for Klim Kirke. Desuden var der også de to føromtalte møller: Møllen i Odde og Toftslægtens mølle i Klim. Disse møller siges da alle at have været små og lavtliggende, så de kun kunne bruges i stærk blæst. I løbet af 1700-tallet blev disse møller dog nedlagt, men andre kom i stedet.

Der blev rejst to møller i den nordlige ende af byen, begge ejet af medlemmer af Kiibslægten i Klim. Den ene, der kaldtes "Nørremølle", hørte under "Klim Nørgård". Møllerne var placeret omtrent, hvor Stubmøllevej munder ud i Sandvejen.

Disse møller skiftede ejer flere gange i begyndelsen af 1800-tallet, men i 1843 solgte mølleren Jens Chr. Jensen møllerne til Chr. Godiksen, der få år forinden var kommet hertil fra Gøttrup og havde købt "Søndergård" i Klim.

På Videnskabernes Selskabs kort fra 1795 ses de to stubmøller nordligst i Klim by.

Møllekrigen

Kort efter at Chr. Godiksen havde købt stubmøllerne i Klim, byggede Chr. Olesen (Pedersen) i "Klimgården" en hollandsk mølle, efter at han forinden havde erhvervet sig den til præstegården hørende mølleskyld - fordi han ikke kunne købe stubmøllerne med rettigheder.

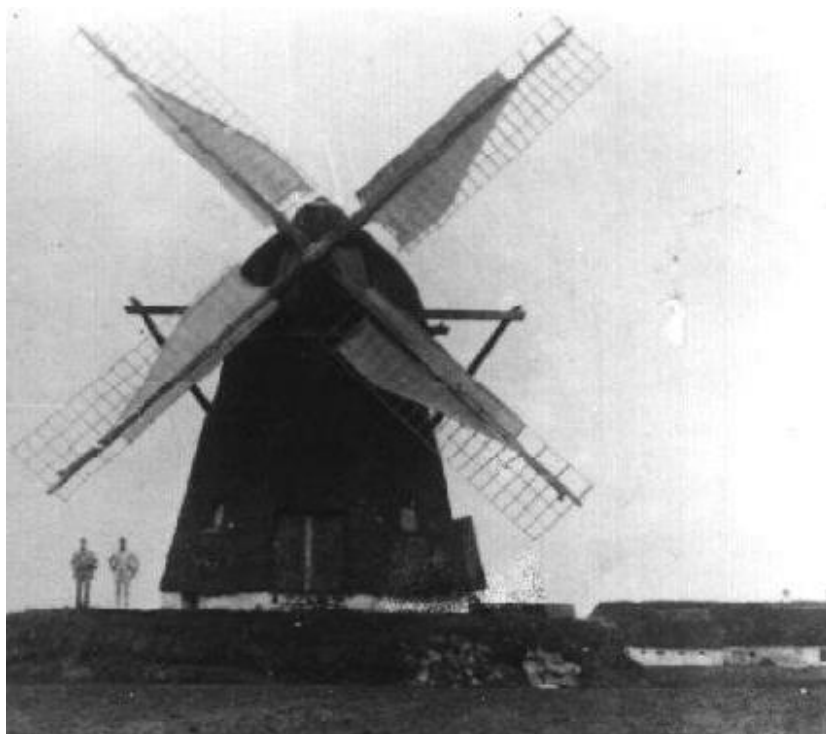
Møllerne var som nævnt dengang privilegerede, så de kun måtte fremstille ganske bestemte produkter, ligesom der var regler for, hvor tæt de enkelte møller måtte ligge på hinanden.

Chr. Olesen fik derfor kun lov at drive sin mølle i et halvt år, så forseglede øvrigheden den, fordi den lå for nær på de privilegerede stubmøller. Den lå nemlig lidt øst for Klim Skole, på Strandvej 14, men Chr. Olesen gav ikke op - han købte en anden gammel mølleskyld, så han kunne fortsætte med at lave gryn og mel, hvoraf en god del blev transporteret ned til landingspladsen ved Thorupstrand, hvorfra der dengang endnu blev drevet skudehandel på Norge.

I 1846 flyttede han så møllen fra skolebanken til den søndre bydel. Møllen blev sat på ruller og kørt gennem byen, og det tog tolv dage. Men der skete det uheld, at møllen kom til at sidde fast i den smalle smøge mellem Karl Skovsteds mødding og sadelmager P. Schrum's hus. Og det var en "Skræmmarkedsdag" med årets største trafik gennem byen.

Samme år byggede Chr. Godiksen i "Søndergård" en hollandsk mølle ved siden af sin gård, så der nu var fire - to stubmøller og to hollandske. I den anledning søgte han forstanderskabet i Thorup-Klim om tilladelse til at indlægge en melkværn i denne mølle. Hertil erklærede forstanderskabet:

Forstanderskabet må erkende, at der i sognet ingen mølletrang finder sted, da det nu har overflødighed af møller, så der ingen nye melkværne behøves. Hvad derimod angår at flytte den af supplicanten tilhørende melkværn i byens nordre ende, hen i den søndre ende ved hans gård anlagte pillemølle, hvorved den ville komme til at lægge tæt ved siden af Chr. Olesens i samme ende af byen opførte mølle, da må formanden anse det for ubilligt, om der blev tilladt ham det samme, hvorfor han har tvunget Chr. Olesen til at flytte sin mølle, og kan af disse grunde ikke anbefale denne ansøgning, men i øvrigt skønner forstanderskabet, at det kunne være sognet ligegyldigt i hvilken ende af byen møllen ligger.

Klim Søndre Mølle omkring 1900.

Husmandsstedet på Oddevej 42 i Klim, som hørte sammen med Klim Søndre Mølle. Fra o. 1900.

Klim Søndre Mølle

Chr. Godiksens nye mølle stod kun til 1850. Så blev både den og de to stubmøller nedlagt og tilbage var kun Chr. Olesens mølle i den sydlig del af byen, nu kaldet Søndre Mølle.

I ovennævnte strid om møllerne forsøgte Chr. Olesen bror, Chr. Vestergård Pedersen, Tinglaugård, forgæves at få lov til at bruge den gamle mølleskyld til Tjenlav Mølle til at anlægge en vindmølle ved siden af sin gård

Chr. Olesen solgte i 1849 Søndre Mølle til Thomas Christian Nielsen Vils, som var født i 1794 i Vils i Vejerslev sogn på Mors. Han havde tidligere virket som urmager i Galtrup på Mors og i Thisted, men var i 1845 færgemand og møller i Feggesund i Arup sogn. Han solgte Søndre Mølle igen i 1854 til en H. A. Svendsen, der allerede i 1855 solgte den til Peder Chr. Sørensen med tilhørende husmandsbrug. Han var født 1826 i Holme Mølle i Vust, som søn af møller Søren Christensen Løgsted og hustru Karen Pedersdatter.

Møllen var på dette tidspunkt stadig behæftet med en årlig arvefæsteafgift på 4 tdr. byg til præsteenkesædet i Klim. Desuden skulle der erlægges 50 rigsdaler hertil ved ejerskifte.

Oddevej i Klim med Klim Søndre Mølle. Fra omkring 1910.

Møller Peder Andreas Pedersen og hustru Maren samt børnene Margrethe og Christian.
Fra o. 1905.

Da næringsloven i 1857 blev gennemført, nægtede P. C. Sørensen at betale til enkesædet, og der blev en flerårig proces, hvor sognepræst Kofoed stod på den ene side.

Møllerens sag blev ført af lærer Bech, der havde været skriver hos amtmand Faye i mange år. Men mølleren tabte sagen, skønt han havde givet degnen både mad og drikke - vist ikke mindst af det sidste - i de tre år, striden varede.

Peder Chr. Sørensen døde i 1885, men året før havde hans søn Peder Andreas Pedersen overtaget møllen. Han drev den de næste mange år og opnåede således at have 50-års jubilæum som møller i 1934. I den anledning skrev Fjerritslev Avis:

Klim Søndre Mølle i 1934. Foran ses møller P. A. Pedersen.

Møller Pedersen, Klim Mølle, har stadig godt arbejde med at lave både mel og gryn. Grynene, der er aldeles udmærkede, laves både som gammeldags runde og hårde, men også som valsede. Der er mange mennesker, der stadig helst vil have de hjemmelavede gryn, og det kan øvede gamle møllere udføre ligeså fine, som de gryn, der laves på de store møllerier.

Peder Andreas Pedersen døde i 1938, hvorefter hans søn Chr. Pedersen overtog møllen, men få år efter blev den nedlagt. I 1946 blev møllen nedrevet.

Klim Nørre Mølle

Chr. Olesen i Klimgården byggede omkring 1860-70 en hollandsk mølle på den sydlige del af Klim Bjerg lidt vest for, hvor kalkværket senere kom til at ligge. Denne mølle blev herefter kaldt for Nørre Mølle. I 1870 solgte han den til Jens Christoffersen, der i 1879 solgte den igen til Christen Pedersen Løgsted. Han var født 1853 i Ullerup i V. Thorup som søn af Peder Chr. Christensen Løgsted og hustru Kirsten Jensdatter. I 1882 blev han gift med Anna Helene Schrum, men parret beholdt kun møllen til 1889, idet de året før havde overtaget en købmandsgård i Klim (se Løgstedes købmandsgård under Købmænd).

Den nye ejer af møllen var den kun 20-årige Jens Peter Jensen fra Vindblæs på Himmerland, søn af gårdejer Søren Kristian Jensen og hustru Dorethe Marie Jakobsen. Han havde møllen i knap 10 år, før han solgte den i 1898 til Jacob Peter Olesen, født i 1867 i Salling på Himmerland. Han havde kun møllen i få år og i 1905 blev den så overtaget af Laurits Pedersen, der da var 24 år og stammede fra Hunstrup i Thy.

Laurits Pedersen anlagde i 1910 en gødningskalkfabrik i tilknytning til møllen, hvor kalken forarbejdedes i en slags knusemaskine med møllen som drivkraft. Herom fortæller Thisted Amts Tidende:

I de sidste dage er den ny Virksomhed her ude ved Klim Bjerg nu aabnet. Om kort Tid er Tørrerummene i Orden, saa der uafhængig af Regn stadig kan arbejdes. Det er Møller Laurits Pedersen og Tømrer Niels Kristensen (Andersen), der har anlagt og driver Virksomheden, som synes at have udsigt til at blive noget ret betydeligt, idet der er forudbestilt Kalk i store Mængder.

Klim Nørre Mølle set fra øst o. 1910-15.

De optimistiske toner fra åbningen kom dog åbenbart ikke til at holde, idet Laurits Pedersen allerede i 1914 solgte Nørre Mølle og senere overtog Oddegård i Klim.

Efter en mellemhandel blev møllen i 1915 overtaget af mølleren i Holme Mølle i Vust, Georg Schou. Han var født 1880 i Ikast, som søn af Frederik Christian Jensen Schou og hustru Maren Kristine Schou. Georg Schou og hustru Else fik næsten ti år som ejere af Nørre Mølle inden de i december 1924 solgte den. Herefter blev møllen nedlagt og i 1926 blev den nedrevet.

Andre håndværkere

Foruden de hidtil nævnte håndværkere finder man i kilderne også enkelte eksempler på andre typer af håndværkere:

En glarmester

I 1600-tallet finder man i Klim sogn noget så usædvanligt som en glarmester. Det drejer sig om en husfæster under kronen ved navn Knud Jensen Støv, og han boede, eller man skal måske snarere sige huserede, i Klim omkring 1660-70, thi af Hannæs birks tingbøger fremgår det at han var en stridbar mand, som adskillige gange kom i skænderi og slagsmål med sine bysbørn. I 1664 kom han i skænderi med sognets eneste herremand, Jørgen Navl til Oddegård og i den anledning blev følgende tingsvidne fra Jørgen Navls fæstebonde Niels Christensen optaget i tingbogen den 21. maj 1664:

Næst forleden ved eftermiddagstid kom Knud Jensen i Klim østen ud ad Jørgen Navls gårdsled og Jørgen Navl kom imod ham straks uden for ledet.

Så gik han til dem og da hørte han, at hans husbond Jørgen Navl mange gange bad Knud Jensen, at han skulle gå bort og da svarede Knud Jensen, at han ikke ville gå bort og sagde til Jørgen Navl, at han skulle sanke hans kompagni, thi han var rømt derfra som en tyv og en gammel skjælm, med mange og adskillige ukvemsord og truede ham og sagde, at hvis han mødte ham enten på vej eller sti, skulle han få en ulykke. Samtidig slog han på sin glarkiste, som han havde sat på jorden, med en kæp og sagde han intet agted om Jørgen Navl.

En soldemager

En soldemager var en person, der fremstillede solde, sigter og grovmaskede sier. En sådan person finder man i Klim i folketællingen fra 1801, nemlig den jordløse husmand Frederik Nielsen, som siges at ”giøre Sold”. Han var født o. 1754 vistnok i Skræm, hvor han i 1787 boede hjemme hos moderen Ane Magrethe Hansdatter, der var enke. I Klim Terp boede hans bror Hans Nielsen Skiærer, og i 1792 kom Frederik Nielsen også til Klim og blev gift med Birthe Marie Christensdatter. I 1834 boede Frederik Nielsen stadig i Klim som soldemager. Han var nu blevet enkemand, og hos ham boede hans datter og svigersøn og en ugift datter med to børn, som han forsørgede. Endnu i 1840 var den da 88-årige Frederik Nielsen stadig aktiv soldemager i Klim.

En rebslager

I 1842 indkom der en ansøgning til sogneforstanderskabet i Thorup-Klim fra Niels Andersen i Klim om at få bevilling til at ernære sig som rebslager, hvilket blev anbefalet. Han hed faktisk Niels Nielsen Andersen og var født i 1815 i Klim som søn af daglejer Anders Sørensen og hustru Maren Justdatter. Allerede i 1840, da han boede hjemme hos forældrene i Klim, nævnes han som rebslager og i 1845 boede han stadig her, men var nu blevet gift med Karen Pedersdatter fra Gøttrup.

I 1855 er han og hustruen flyttet op i et hus på Klim Mark og det nævnes kun, at han lever af sin jordlod. Hos sig havde de også to plejebørn. Den ene Julius Peter Lund var født i København og det er noteret at han ”Underholdes af Selskabet for moralsk fordærvede Børns Redning”. Senere flyttede de ned i den nordlige del af Klim by, hvor Niels Andersen endnu i 1870 ernærede sig som rebslager.

To blikkenslagere

I folketællingen fra 1890 nævnes hele to blikkenslagere: Den ene var Morten Christensen, der var født o. 1823 i Klim og var gift med Kirsten Marie Christensdatter. De havde boet i sognet siden 1850 og i tidligere tællinger kaldes Morten Christensen blot for daglejer. Deres søn var i øvrigt skomager Karl Mortensen (Vibe) (se under Skomagere).

Den anden blikkenslager i Klim i 1890 var en yngre mand nemlig Jens Peter Nielsen, som var født o. 1753 i Gøttrup. Han var gift med Dorthé Kirstine Hansen og parret havde boet i Klim siden o. 1880.

En møllebygger

Klim sogn har også huset en møllebygger, nemlig den kendte husmandspioner Jens Clausen, født 1840 i Hvidbjerg, som var initiativtager til landets første husmandsforening stiftet i Klim i 1896. Han kom til Klim o. 1888 og boede først ude i Klim Kær på Thistedvej 223, men senere flyttede han ind til Klim i et hus på Damgårdsvej 3. Jens Clausen flyttede fra sognet efter hustruens død i 1903. Han døde i 1916 og blev begravet i Klim, hvor der i 1934 blev rejst en mindesten for ham på Torvet.

Fra afsløringen af stenen for Jens Clausen i Klim i 1934.

En stenhugger

Axel Chr. Jensen virkede som vognmand og stenhugger. Han var født 1859 i Flade ved Frederikshavn og kom til Klim og blev gift med Petrine, der var datter af Abelone og Niels Studsgård.

Axel Jensen udførte stenhuggerarbejde og brolæggerarbejde. Han lavede såkaldte stenpikkede gulve typisk i stalde og udbygninger rundt omkring på egnen.

I 1919 udførte han således brolægningen i hestestalden i Grishauge. Foruden at være stenhugger virkede Axel Chr. Jensen også som vognmand og entreprenør i en årrække. Senere overtog hans dattersøn Asger Trier Madsen denne virksomhed.

Fiskere

Klim Strand er i dag et attraktivt ferieområde med en stor velrenommeret campingplads og en række ferieboliger fortrinsvis indrettet i tidligere husmandssteder og fiskerboliger. Ret få er fastboende dernede hele året.

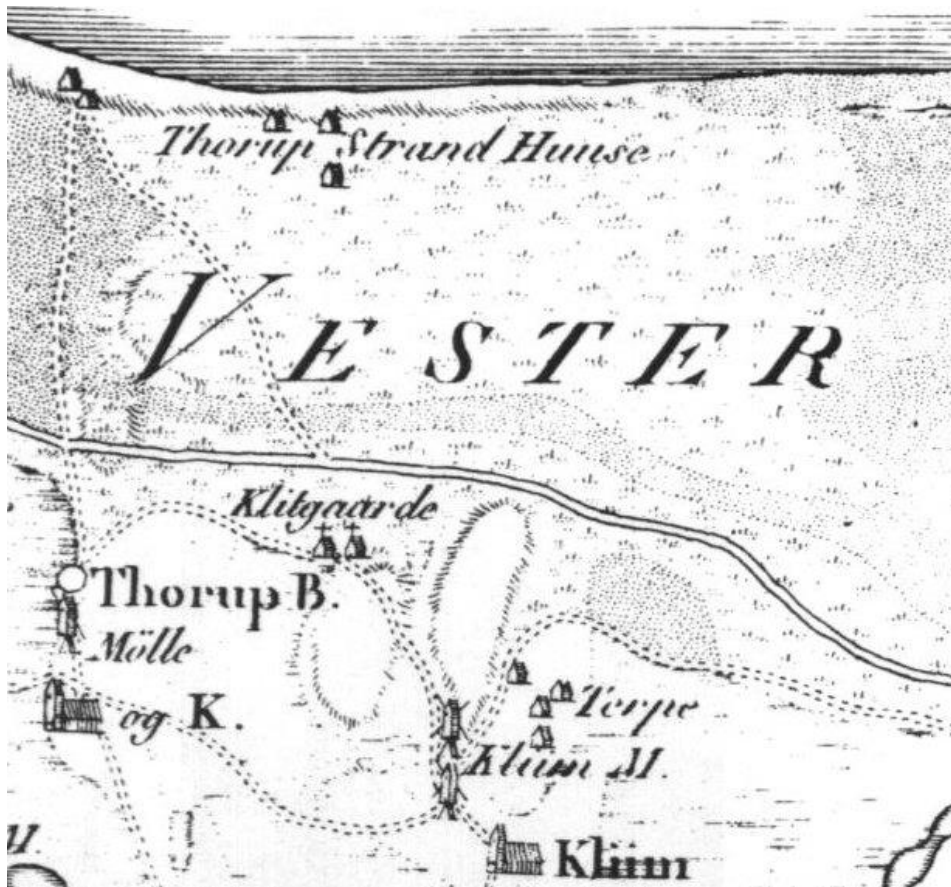
Går man lidt tilbage i tiden opdager man, at sådan har det ikke altid været og man opdager også at flere dramatiske begivenheder har fundet sted her. Flere blev ganske velhavende gennem deres virke dernede, men man finder også beretninger om fattige mennesker, som kun gennem opofrelse, hårdt slid og afsavn klarede sig gennem tilværelsen.

I 1600-tallet var Klim Strand og det bagved liggende Klim klit et stort øde område præget af klitbakker, hvor sandflugten hærgede til stor skade for sognets agerjord, hvilket præsteindberetninger og tingsvidner i Hannæs birks tingbog fortæller om. Nogle få folk fra Klim må have taget turen ned til havet og drevet lidt fiskeri eftersom forarbejdet til 1664-matriklen bemærker følgende om Klim sogn:

”Her er ingen anden herlighed uden nogle få som fisker på havet med stor besværing og livsfare.”

Præsteindberetningen fra 1690 fortæller følgende herom:

”Fiskeri tilforn i gamle tider har der både i fjorden sønden for og i havet norden for været, i fjorden med stader, i havet med vod, men nu ganske intet af fjorden og hel lidet af havet, hvilket folkene ikke er en liden afbræk i deres husholdning.”

Uddrag af Videnskabernes selskabs kort fra 1795, hvor Klim Strand og Klim klit ses at være helt uden bebyggelse.

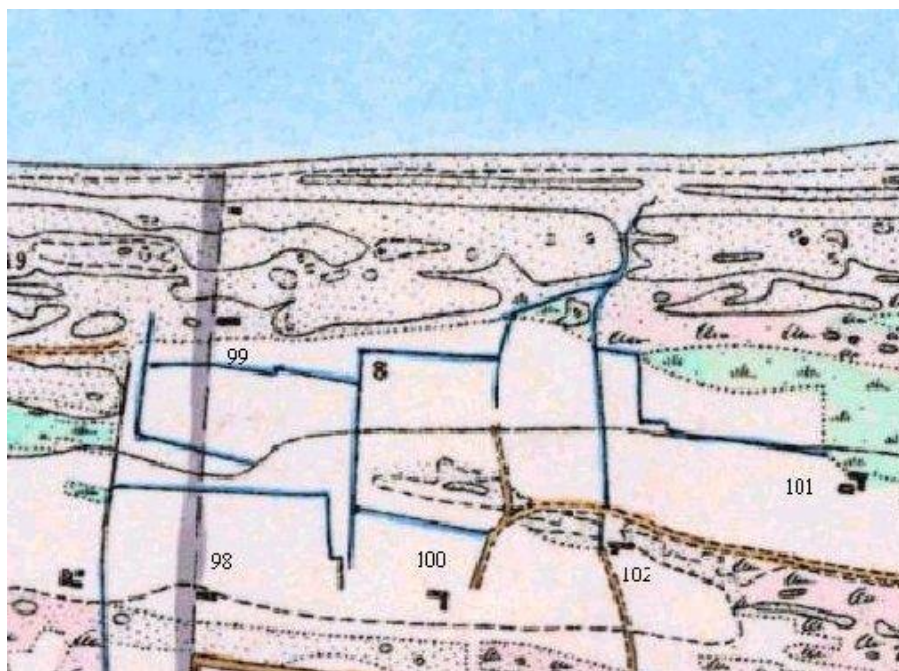
Derimod foregik der andre ting hernede ved stranden, som fik langt større betydning for sognet de næste par hundrede år: Omkring 1713-14 begyndte skudehandlerne at bygge pakhus ved Thorupstrand og nogle bosatte sig også hernede. Efterhånden opstod der ved Thorupstrand et lille samfund bestående af skudehandlere og fiskere. Nogle af disse fiskere bosatte sig også i det nordvestlige hjørne af Klim sogn.

Første gang man får et præcist billede af befolkningen ved Klim Strand er gennem folketællingerne fra 1787 og 1801. I 1787 var der 5 huse: En fattig enke, strandfogden med sin familie, en ”enrolleret matros ” og hans kone, en ”gevorben soldat med kone og barn og endelig en ”fattig fisker” med kone og 5 børn.

Denne fattige fisker, som måske er den første fisker bosat ved Klim Strand, hed Bertel Christiansen og hans hustru var Kirsten Graversdatter. Hun var gårdmandsdatter fra V. Thorup og fik i 1771 en ”uægte” søn, kaldet Niels og som barnefader blev udlagt Bertel Christiansen, der da tjente i nabogården hos den velhavende skudehandler Chr. Joensen Krogh. Året efter blev de gift og bosatte sig ved havet. I de følgende år fik de en række børn som blev døbt i V. Thorup kirke, men fra 1780 og frem blev deres børn døbt i Klim kirke. Så måske har de på dette tidspunkt bygget hus på Klimsiden af sognegrænsen, eller også har man på dette tidspunkt opdaget, at bebyggelsen hernede ved havet havde bredt sig så langt østpå, at de østligste huse faktisk lå i Klim sogn.

Få år efter flyttede to andre fiskerfamilier herved, nemlig Jens Christensen Kjær og hustru Anne Nielsdatter Kæmpe samt Christen Jensen Morsing og hustru Anne Larsdatter.

Jens C. Kjær var født 1756 ved Thorupstrand og blev stamfader til Kjær-slægten i Klim, mens hustruen var ud af den gamle Kæmpe-slægt fra Klim.

Strandhusene Klim strand. Kort fra 1883 med indsatte matr. numre.

I 1801 var der 6 huse ved Klim Strand alle beboet af fiskerfamilier: Bertel Christiansen boede her endnu, men var nu blevet enkemand, idet Kirsten Graversdatter døde i 1797. Jens C. Kjær havde fået ny hustru Kirsten Poulsdatter, idet Anne N. Kæmpe var død i 1792, mens Chr. J. Morsing og hustru stadig boede her.

En af de nye familier der nu var flyttet herved, var mine tip-tip-tipoldeforældre Søren Nielsen (Skomager) og Maren Andersdatter. Han havde indtil 1792 været fæster af en gård i Torslev under Kokkedal, men måtte opgive fæstet, og familien flyttede så ned til Klim Strand i matr. nr. 102 (Havvejen 103), hvor Søren Nielsen ernærede familien som fisker og husmand.

Havvvejen 103 o. 1950

Alle husene lå som nævnt ude ved havet i sognets nordvestlige hjørne over mod Thorupstrand. Den nuværende vej fra Klim til Klim Strand fandtes ikke dengang, men af matrikelkort fra begyndelsen af 1800-tallet fremgår det, at vejforbindelsen herved gik fra Klimbjerg skråt over til skellet til V. Thorup sogn og herfra i sogneskellet ned til husene ved havet. Billedet ændrede sig ikke væsentligt indtil folketællingen i 1845, hvor der nu var 8 huse: Værd at bemærke er, at kun 2 benævnes som fiskere, mens resten siges at være husmænd, som "lever af deres jordlod." Sandsynligvis har disse dog også deltaget i fiskeriet. Det var der dog også folk fra den øvrige del af sognet som gjorde. I april 1820 ramte katastrofen det lille samfund, idet man i Klim sogns kirkebog kan se, hvorledes 10 mænd fra Klim under fiskeri druknede i en storm. Blandt dem var gårdmanden i Øster Klitgård, Peder Christensen Bonderup, men der var dog ikke nogen fra Klim Strand blandt de omkomne.

Lars Djernis (født 1828 i Klim) har i 1890 til folkemindesamleren Evald Tang Kristensen fortalt, at fiskerne var fattige folk, som ikke selv ejede deres både, der i stedet var ejet af gårdmænd oppe i landet, som så fik del i udbyttet. Hovedfiskeriet blev drevet 5 mil ude i havet på de "ydre hug." Når så fiskerne kom i land, deltes fangsten så ligeligt i portioner som muligt og så blev en af mændene bundet for øjnene, hvorefter han blev spurgt, hvem der skulle have en udpegede portion.

Fisker Peder Styrbæks hus ved Klim Strand.

Peder og Ida Styrbæk ved Klim Strand.

I sidste halvdel af 1800-tallet flyttede flere og flere herved og der blev efterhånden bygget huse hele vejen langs med stranden over til Kollerup sogn – flere af disse ligger her i dag, mens andre for længst er væk . En af de familier, som flyttede herved i denne periode var mine oldeforældre Marie og Kristian Kold. Deres søn Peder Kold, min farmors bror, har i 1953 fortalt sine erindringer til sin søstersøn Sigurd Bak:

"Min far og mor, der blev gift i 1878, kom snart til at bo ved Klim Strand i et hus, der var meget ringe at se til. Ydermuren i nordsiden var fra stalddøren til østerenden af tørv. I stalden var der store limsten som "bissingsten" under kreaturerne bagben og de havde tørv oppe under kroppen. I bryggerset var der pikket med havsten. Det første forår, mine forældre boede der, havde de kun en sort ko, og den havde de kun lidt foder til. Så købte far halm for sit lommeur og han fik aldrig et igen. De havde ikke råd til det de første mange år og så blev han jo vant til at undvære det.

Jens Mogensen med sin familie ved deres hus ved Klim Strand.

Far fiskede og gik på dagleje. Han fiskede med sejlbåd, men måtte ro, når det var vindstille. Han fiskede sammen med Peder Styrbæk og Morten Holm.

De fiskede om sommeren særlig hummer. Da sejlede de ud om dagen og lå ude til næste dag. Var det tordenvej, kunne det være ret uhyggeligt med bælgmørke mellem lynene.

Det var meget hårdt for mor sådanne nætter – også når det blæste. Far var til tider ene på havet i en lille pram. Han havde en dag fanget så mange torsk, at han ikke kunne ro prammen mod vind og strøm. Så landede han ved Valbjerg øst for Bulbjerg og gik hjem og hentede min søster Marianne. Hun fik et stykke reb på prammen og gik i land og trak, mens far roede og styrede. På den måde kom de godt hjem.

Jens Mogensen ved Klim Strand fortalte engang, at han og far havde været ude at fiske. Mens de lå derude, blæste det op, og det så farligt ud, men han kunne ikke tro andet, end at Gud ville hjælpe dem, når far var med. Han mente ikke, Gud kunne nænne, at far blev derude.”

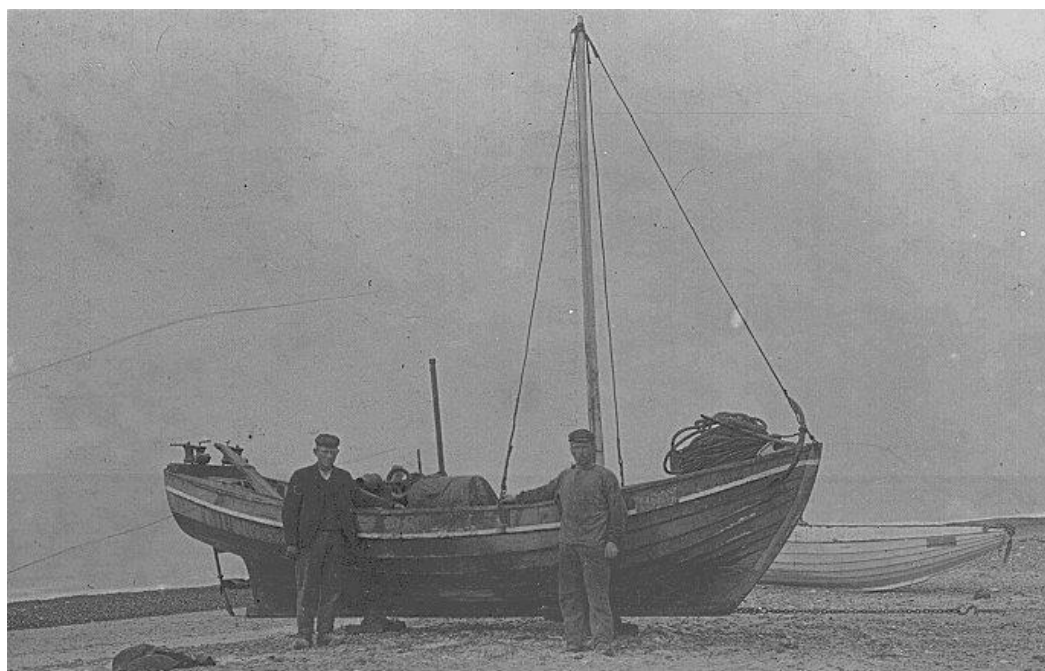
Marie og Kristian Kold ved Klim Strand med børnene Oline, Thomas, Ane Johanne, Marianne og Peder. Fra omkring 1895.

Kristians Kolds hus "Lynghøj" ved Klim Strand.

I 1890 var der ifølge folketællingen 26 husstande ved Klim Strand og i Klim klit. Heraf benævnes 8 som fiskere og 10 som landmænd, men stadig har skellet mellem disse ikke været tydeligt. Der boede nu så mange mennesker her, at der var blevet bygget en skole.

Fiskeriet ved Klim Strand fortsatte op i begyndelsen af 1900-tallet. Jens Mogensen, som sammen med sin hustru Karen Marie boede ved Klim Strand 1883-1916, fiskede som nævnt sammen med min oldefar og senere fortsatte hans sønner Søren og Jens Mogensen med at fiske fra Klim Strand.

Søren og Jens Mogensen med båden Erna ved Klim Strand. Fra o. 1910.

At fiskeriet stadig kunne være et farefuldt erhverv vidner følgende tragiske hændelse fortalt af Fjerritslev Avis 10-11-1911:

Ulykke på Havet

I Onsdags Morges ved 8-Tiden tog Fisker Niels Peter Jensen af Klim Strand og to Mand, Sønner af Fisker Jens Mogensen, paa Havet for at fiske. Medens de var beskæftigede hermed, blev Baaden ca. 30 Alen fra Land overskyldet af en Sø, der fyldte den med Vand, saa at den sank med det samme paa ca. 8 Fod Vand. De to Brødre reddede sig i Land, men Niels Peter Jensen druknede, uagtet Brødrene søgte at redde ham, der ikke kunne svømme.

Under Redningsforsøgene, havde den ene Broder ogsaa nær sat Livet til, idet han var iført lange Søstøvler, der løb fulde af Vand og trak ham ned.

Afdøde var Enkemand og efterlader sig 7 Børn, af hvilke det ældste er 14 Aar.

Der var ikke særlig høj Sø, da Ulykken skete, men Havet var dog noget uroligt efter de sidste Dages Storm.

Baaden blev straks kastet ind paa Land.

Efterhånden samledes alt erhvervsfiskeriet ved Thorupstrand, hvor man fik bygget læmole og ophalingsspil. Således blev hovederhvervet ved Klim Strand landbrug. Jorden var dog mager og sandet, så alle disse små husmandsbrug er i dag nedlagt og flere som nævnt blevet til ferieboliger.

Kilder

Af utrykte kilder har jeg anvendt følgende:

Min fars notater hidrørende fra samtaler med ældre mennesker i sognet, især Lars Winther (1885-1983), Kasper Imer (1895-1991) og Signe Thorhauge (1889-1995), samt hans egne erindringer og hans personkartotek.

Jens Roligheds udklipssamling med mærkedage stillet til rådighed af Bent Rolighed, samt sidstnævntes samtale på bånd med Kamma Nesgård.

Med baggrund i Otto Jensens emneindeks for Thisted Amts Tidende er anvendt en række artikler fra denne avis vedrørende Klim sogn fra perioden omkring år 1900.

Sports- og folkefesten i Klim i 1934 & En annonceavis fra Klim fra 1956 (På Lokalhistorisk arkiv i Fjerritslev)

Samtlige folketællinger for Klim sogn fra 1787 frem til 1921.

Kirkebøgerne for Klim sogn fra 1756 til 1890

Thorup-Klims sogneprotokoller fra 1827 til 1894.

Mine notater fra Hannæs birks tingbøger & Hanherredernes justitsprotokoller 1631-1730.

Panteregistrene for Klim sogn især for perioden 1860-1930.

Af trykte kilder henvises til følgende:

Fjerritslev Avis' jubilæumsudgave fra 1999, 100 år i Hanherred

Kongeriget Danmarks Handels-Kalender for årene 1883-84, 1887-88, 1891-93, 1896-97, 1901-1902, 1915, 1930 & 1945

Ejgil Bodilsen: Klim Sparekasses jubilæumsskrift (2002)

Andreas og Peter Grishauge: Klimbogen (1980)

Peter Grishauge: Gårde og slægter i Klim sogn (1999)

Følgende artikler i Historisk Årbog for Thisted Amt og Historisk Årbog for Thy og V. Hanherred:

August F. Schmidt: Fra Klim Sogn I-II (1931-32)

Jens Rolighed:

Gamle bondeskikke i Hanherred (1957)

Fra Klim Sogn i sidste halvdel af forrige århundrede (1959)

Hvad de ældre har fortalt om Klim fra svundne (1964)

De ældre i Klim fortæller (1967)

Om landbrug og håndværk i Klim før og efter århundredeskiftet (1969)

Fra Klim omkring århundredeskiftet (1975)

Jens Lampe og Holger Hertzum: Bidrag til urmageriets historie i Thy og på Mors (1977)

Andreas Grishauge: Kalkværksdrift i Klim (1979) & Møllernes tid i Klim (1980)

Otto Jensen: Om kalkværksdrift på Klim Kobakke (1993) & Udviklingen i Klim sogn (1995)

Følgende artikler fra Hanherredbogen:

Peter Grishauge: Skudehandlere, fiskere og husmænd ved Klim Strand (2000) &

Limstenshuse i Hanherred (2002)

Af webbaserede kilder er anvendt:

Diverse folketællinger og udvandringslister fra Dansk Data Arkiv: <http://ddd.sa.dk/>

Kort og matrikelstyrelsen (Danmark før og nu):

[http://www.kms.dk/C1256AED004EA666/\(AllDocsByDocId\)/9030657D57304F5CC1256BAA00416E6D](http://www.kms.dk/C1256AED004EA666/(AllDocsByDocId)/9030657D57304F5CC1256BAA00416E6D)

Otto Jensens hjemmeside: <http://www.geocities.com/Heartland/Meadows/1025/index1.htm>

Peter Niensens hjemmeside: <http://www.angelfire.com/pe2/vust/index.html>

Aalborg Stadsarkiv (H.Tønnies fotografiske atelier):

<http://www.aalborg.dk/borgerportal/applikationer/https/tonnies/sogning.asp>

Slægten Thorhauge: <http://www.fam-thorhauge.dk/slaegt.htm>

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Klim sogn 1840-1960	4
Købmænd	13
Manufakturhandlere	32
Bagere	42
Smede og mekanikere	50
Slagtere	60
Tømrere, snedkere og karetmagere	65
Bødkere	80
Tækkemænd	82
Malere	84
Sadelmagere	91
Skomagere	95
Urmagere	101
Skræddere og syersker	104
Murere	110
Limstenssavere	117
Kalk- og teglbrændere	122
Møllere	132
Andre håndværkere	139
Fiskere	141
Kilder	148